

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS

10. märts 1992*

Konkurents — Kokkuleppe ja kooskõlastatud tegevuse mõisted — Kollektiivne vastutus

Kohtuasjas T - 11/89

Shell International Chemical Company Limited, Inglise õiguse alusel asutatud äriühing, registreeritud asukoht: London (Suurbritannia), esindaja: Jeremy F. Lever QC, barrister Kenneth B. Parker ja jurist John W. Osborne, dokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: advokaadibüroo Hoss, 15 Côte d' Eich,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: vanemõigusnõunik Anthony McClellan ja õigustalituse ametnik Karen Banks, dokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o õigustalituse juures tegutsev riigiametnik R. Hayder, Centre Wagner, Kirchberg,

kostja,

mille esemeks on nõue tühistada komisjoni 23. aprilli 1986. aasta otsus seoses EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohase menetlusega (IV/31.149 – polüpropüleen, EÜT 1986, L 230, lk 1),

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda)

* kohtumenetluse keel: inglise keel

koosseisus: president J.L. Cruz Vilaça, kohtunikud R. Schintgen, D.A.O. Edward, H. Kirschner ja K. Lenaerts

kohtujurist: B. Vesterdorf

kohtusekretär: H. Jung,

võttes arvesse kirjalikku menetlust ning 10.–15. detsembrini 1990 peetud kohtuistungit,

kuulanud 10. juuli 1991. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

Hagiavalduse asjaolud ja taust

1 Käesolev kohtuasi on seotud komisjoni otsusega, millega on viieteistkümnele polüpropüleenitootjale määratud trahv EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumise eest. Vaidlusaluse otsuse (edaspidi „otsus”) esemeks olev toode polüpropüleen on üks peamisi termoplastseid polümeere. Seda müüvad tootjad töötlejatele valmis- või pooltoodete valmistamiseks. Suurimad polüpropüleenitootjad pakuvad rohkem kui 100 liiki, hõlmates laialdase lõppkasutuse. Polüpropüleeni tähtsamad põhiliigid on raffia, homopolümeeri survevalu, kopolümeeri survevalu, kõrglöögikindel kopolümeer ja kile. Kõik ettevõtjad, kellele otsus on adresseeritud, on peamised naftakeemiatoodete tootjad.

2 Lääne-Euroopa polüpropüleeniturgu varustavad peaaegu täielikult Euroopa tootmisettevõtted. Enne 1977. aastat tarnis sellele turule kümme tootjat, need on: Montedison (nüüd Montepolimeri SpA), Hoechst AG, Imperial Chemical Industries PLC ja Shell International Chemical Company Limited (nn suur nelik), kelle käes oli kokku 64% turust, ning Enichem Anic SpA Itaalias, Rhöne-Poulenc S.A. Prantsusmaal, Alcludia Hispaanias, Chemische Werke Hüls ja BASF AG Saksamaal ning riigile kuuluv Austria tootja Chemie Linz AG. Pärast Montedisonile kuuluvate põhipatentide kehtivuse lõppu tuli Lääne-Euroopas 1977. aastal turule seitse uut tootjat: Amoco ja Hercules Chemicals N.V. Belgias, ATO

Chimie S.A. ja Solvay et Cie S.A. Prantsusmaal, SIR Itaalias, DSM N.V. Madalmaades ning Taqsa Hispaanias. Norra tootja Saga Petrokjemi AS & Co tuli turule 1978. aasta keskel ja Petrofina S.A. 1980. aastal. Uute, ligikaudu 480 000-tonnise nimivõimsusega tootjate tulekuga suurenes oluliselt Lääne-Euroopa olemasolev võimsus, mis juba mitu aastat ei olnud vastanud selle turu nõudmisele. See viis tootmisvõimsuse kasutamise madalatasemeni, mis siiski tõusis järk-järgult 1977. aastast 1983. aastani 60%-lt 90%-ni. Otsuse kohaselt olid pakkumine ja nõudmine alates 1982. aastast enam-vähem tasakaalus. Ent suurema osa uuritava ajavahemiku jooksul (1977–1983) iseloomustas polüpropüleeniturgu madal kulutasuvus või märkimisväärsed kahjumid, mis tulenesid eelkõige püsikulude ulatusest ja toormaterjali ehk propüleeni hinna tõusust. Vastavaltotsusele (punkt 8) oli 1983. aastal Euroopa polüpropüleeniturust Montepolimeri SpA käes 18%, nii Imperial Chemical Industries PLC, Shell International Chemical Company Limitedi kui ka Hoechst AG käes 11%, Hercules Chemicals N.V.-le kuulus veidi alla 6%, ATO Chimie S.A., BASF AG, DSM N.V., Chemische Werke Hüls, Chemie Linz AG, Solvay et Cie S.A. ja Saga Petrokjemi AS & Co käes oli 3–5% ning Petrofina S.A. käes ligikaudu 2%. Otsuses on märgitud, et liikmesriikide vahel toimus märkimisväärne polüpropüleenikaubandus, sest kõik kümme EMÜ tootjat tarnisid toodet enamikku või isegi kõikidesse liikmesriikidesse.

3 Shelli kontsern oli üks tootjatest, kes varustas turgu oma toodanguga enne 1977. aastat ja kuulub ka suurde nelikusse. Tema turupositsioon vastas suurtootja seisundile ning tema turuosa kõikus 10,7 ja 11,7 protsendi vahel.

4 13. ja 14. oktoobril 1983 korraldasid komisjoni ametnikud tegutsedes kooskõlas nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrusega nr 17 (esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta) (EÜT 13, 21.2.1962, lk 204) (edaspidi „määrus nr 17”) samaaegse uurimise järgmiste ettevõtjate, ühenduse turule tarnivate polüpropüleenitootjate juures:

ATO Chimie S.A., nüüd Atochem (edaspidi „ATO”),

BASF AG (edaspidi „BASF”),

DSM N.V. (edaspidi „DSM”),

Hercules Chemicals N.V. (edaspidi „Hercules”),

Hoechst AG (edaspidi „Hoechst”),

Chemische Werke Hüls (edaspidi „Hüls”),

Imperial Chemical Industries PLC (edaspidi „ICI”),

Montepolimeri SpA, nüüd Montedipe (edaspidi „Monte”),

Shell International Chemical Company Limited (edaspidi „Shell”),

Solvay et Cie S.A. (edaspidi „Solvay”),

BP Chimie (edaspidi „BP”).

Uurimist ei korraldatud Rhõne-Poulenc S.A. (edaspidi „Rhõne-Poulenc”) ega Enichem Anic SpA juures.

5 Pärast uurimist esitas komisjon määruse nr 17 artikli 11 kohased teabenõuded (edaspidi „teabenõue”) nii eelnimetatud ettevõtjatele kui ka järgmistele ettevõtjatele:

- Amoco,

- Chemie Linz AG (edaspidi „Linz”),

- Saga Petrokjemi AS & Co, mis on nüüd osa Statoilist (edaspidi „Statoil”),

- Petrofina S.A. (edaspidi „Petrofina”),

- Enichem Anic SpA (edaspidi „Anic”).

Austria ettevõtja Linz vaidlustas komisjoni pädevuse ja keeldus teabenõudele vastamast. Seejärel viisid komisjoni ametnikud kooskõlas määruse nr 17 artikli 14 lõikega 2 läbi uurimise Anici ja Saga Petrochemicals UK Ltd (Saga tütarettevõtja Ühendkuningriigis) juures ning Ühendkuningriigis ja Saksamaa Liitvabariigis asuvate Linzi müügiesindajate juures. Teabenõuet ei saadetud Rhõne-Poulencile.

6 Nende uurimiste jooksul ja teabenõuete alusel hangitud tõendite põhjal asus komisjon seisukohale, et 1977. aastast 1983. aastani olid asjaomased tootjad vastuolus EMÜ asutamislepingu artikliga 85 mitme hinnaalgatusega korrapäraselt kehtestanud sihthinnad ja töötanud välja aastamahu kontrollisüsteemi, et jagada olemasolev turg endi vahel vastavalt kokkulepitud osakaalule või tonnide arvule. 30. aprillil 1984 otsustas komisjon seetõttu algatada määruse nr 17 artikli 3 lõikes 1 sätestatud menetluse ja saatis 1984. aasta mais

kirjaliku vastuväiteteatise eelnimetatud ettevõtjatele, v.a Anicile ja Rhöne-Poulencile. Kõik teatise saajad esitasid kirjalikud vastused.

7 24. oktoobril 1984 kohtus komisjoni määratud ära kuulamise eest vastutav ametnik vastuväiteteatiste saajate õigusnõunikega, et leppida kokku 12. novembril 1984 algama pidanud haldusmenetluse osana ettenähtud ära kuulamise menetlusnormid. Sellel koosolekul teatas komisjon ettevõtjate poolt vastuväiteteatisele esitatud vastustes olnud argumentide põhjal, et ta saadab neile varsti lisamaterjali, millega täiendatakse neile juba esitatud tõendeid seoses hinnaalgatuste rakendamise kohta. 31. oktoobril 1984 saatis komisjon ettevõtjate õigusnõunikele mitmeid dokumente, mille hulka kuulusid tootjate poolt müügiosakondadele antud hinnajuhiste koopiad ja nende dokumentide kokkuvõtteid sisaldavad tabelid. Et tagada ärisaladuste kaitse, kehtestati nende materjalide saatmise suhtes teatavad tingimused; eelkõige ei tohtinud neid dokumente teha teatavaks ettevõtjate kaubandusosakondadele. Mitme ettevõtja juristid keeldusid neid tingimusi heaks kiitmast ja tagastasid dokumendid enne suulist arutelu.

8 Pidades silmas vastuväiteteatise kirjalikes vastustes esitatud teavet, otsustas komisjon laiendada menetlust ka Anici ja Rhöne-Poulenci suhtes. Selleks saadeti neile kahele ettevõtjale 25. oktoobril 1984 vastuväiteteatiseid, mis olid samasugused kui ülejäänud viieteistkümnele ettevõtjale saadetud vastuväiteteatiseid.

9 Suulise arutelu esimene istung toimus 12.–20. novembrini 1984. Selle istungi jooksul kuulati ära kõik ettevõtjad, v.a Shell (kes keeldus arutelul osalemast) ning Anic, ICI ja Rhöne-Poulenc (kes leidsid, et neil ei olnud piisavalt võimalusi asja ette valmistada).

10 Sel istungil keeldus mitu ettevõtjat neile 31. oktoobril 1984 saadetud dokumentides tõstatatud küsimustega tegelemast, kinnitades, et komisjon on täielikult muutnud oma kohtuasja suunda ja neil peaks olema vähemalt võimalus esitada kirjalikke märkusi. Teised ettevõtjad väitsid, et neil ei olnud piisavalt aega asjaomaseid dokumente enne ära kuulamist läbi vaadata. Selle kohta saatsid ettevõtjate BASF, DSM, Hercules, Hoechst, ICI, Linz, Monte, Petrofina ja Solvay juristid komisjonile 28. novembril 1984 ühise kirja. 4. detsembri 1984. aasta kirjas ühines Hüls ühiskirjas esitatud seisukohaga.

11 Seejärel saatis komisjon 29. märtsil 1985 ettevõtjatele uued dokumendid, kus olid esitatud ettevõtjate poolt müügiosakondadele antud hinnajuhised koos hinnatabelitega ja kokkuvõtte tõenditest seoses iga hinnaalgatusega, mille kohta olid dokumendid kättesaadavad.

Ta palus ettevõtjatel vastata nii kirjalikult kui ka suulise arutelu järgmistel istungitel ja kinnitas, et võtab tagasi esialgsed piirangud kaubandusosakondadele näitamise kohta

12 Teise sama kuupäeva kirjaga vastas komisjon juristide esitatud argumendile, et ta ei olnud selgelt määratlenud väidetava kartelli õiguslikku laadi artikli 85 lõike 1 kohaselt, ning kutsus ettevõtjaid üles esitama kirjalikke ja suuliseid märkusi.

13 Suulise arutelu teine istung toimus 8.–11. juunini 1985 ja 25. juulil 1985. Anic, ICI ja Rhöne-Poulenc esitasid oma märkused ning teised ettevõtjad (v.a Shell) esitasid märkused komisjoni kahes 29. märtsi 1985. aasta kirjas tõstatatud küsimuste kohta.

14 Suulise arutelu protokollis esialgne projekt koos asjaomaste dokumentidega anti 19. novembril 1985 konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomitee (edaspidi „nõuandekomitee”) liikmetele ja saadeti 25. novembril 1985 hagejatele. Nõuandekomitee esitas oma arvamuse 170. istungil 5. ja 6. detsembril 1985.

15 Selle menetluse lõpus võttis komisjon vastu 23. aprilli 1986. aasta vaidlustatud otsuse, mille regulatiivosa on järgmine:

„Artikkel 1

ANIC SpA, ATO Chemie SA (nüüd Atochem), BASF AG, DSM N.V., Hercules Chemicals N.V., Hoechst AG, Chemische Werke Hüls (nüüd Hüls AG), ICI PLC, Chemische Werke LINZ, Montepolimeri SpA (nüüd Montedipe), Petrofina S.A., Rhöne-Poulenc S.A., Shell International Chemical Co. Ltd, Solvay & Cie ning SAGA Petrokjemi AG & Co. (nüüd Statoili osa) on rikkunud EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, osaledes:

- ANICi puhul umbes 1977. aasta novembrist 1982. aasta lõpuni või 1983. aasta alguseni,
- Rhöne-Poulenci puhul umbes 1977. aasta novembrist 1980. aasta lõpuni,
- Petrofina puhul 1980. aastast vähemalt 1983. aasta novembrini,
- Hoechsti, ICI, Montepolimeri ja Shelli puhul umbes 1977. aasta keskpaigast vähemalt 1983. aasta novembrini,
- Herculese, LINZi ja SAGA ning Solvay puhul umbes 1977. aasta novembrist vähemalt 1983. aasta novembrini,

- – ATO puhul vähemalt 1978. aastast vähemalt 1983. aasta novembrini,
- – BASFi, DSMi ja Hülsi puhul teatavast ajast ajavahemikus 1977–1979 vähemalt 1983. aasta novembrini,

kokkuleppes ja kooskõlastatud tegevuses, mis sai alguse 1977. aasta keskpaigas ja mille kohaselt EMÜ territooriumil polüpropüleenitarnivad tootjad:

- a) võtsid üksteisega kontakti ja kohtusid korrapäraselt (alates 1981. aasta algusest kaks korda kuus) mitmetel salajastel koosolekutel, et arutada ja määrata kindlaks oma kaubanduspoliitika;
- b) kehtestasid aeg-ajalt sihthinnad (või miinimumhinnad) toote müümiseks igas EMÜ liikmesriigis;
- c) leppisid kokku mitmesugustes meetmetes, mille eesmärk oli hõlbustada kõnealuste sihthindade rakendamist, sealhulgas (peamiselt) ajutised piirangud toodangu suhtes, üksikasjaliku teabe vahetamine oma tarnete kohta, kohalike koosolekute pidamine ja 1982. aasta lõpust nn kliendihaldus- (account management) süsteem, mille eesmärk oli eri klientide suhtes rakendada hinnatõuse;
- d) kehtestasid korraga hinnatõusu, millega rakendati kõnealused sihthinnad;
- e) jagasid turu, eraldades igale tootjale aastakäibe sihi või nn kvoodi (1979., 1980. ja vähemalt osaliselt 1983. aastal) või nõudes tootjatelt tervet aastat hõlmava lõpliku kokkuleppe puudumisel oma kuukäibe piiramist teatavate eelmiste perioodidega (1981, 1982) võrreldes.

Artikkel 2

Artiklis 1 nimetatud ettevõtjad peavad kõnealuse rikkumise kohe lõpetama (kui nad ei ole seda juba teinud) ning edaspidi hoiduma polüpropüleenitehingute puhul igasugusest kokkuleppes või kooskõlastatud tegevusest, millel võib olla sama või sarnane eesmärk või mõju, sealhulgas sellise teabe vahetamine, mida tavapäraselt kaitstakse ärisaladusega ja mille puhul osalised saavad otse või kaudselt teada teiste tootjate toodangust, tarnetest, laoseisudest, müügihindadest, kuludest või investeerimiskavadest või mille alusel nad võivad saada jälgida hindu või EMÜ turu jagamist hõlmavatest sõnaselgetest või vaikimisi kokkulepetest või kooskõlastatud tegevustest kinnipidamist. Igasugust üldise teabe vahetamise kava, millega tootjad nõustuvad (nt Fides), juhitakse selliselt, et oleks välistatud teave, mille põhjal saab

kindlaks teha eri tootjate käitumist, ning ettevõtjad hoiduvad eelkõige vahetamast igasugust lisateavet, mis on konkurentsi seisukohast oluline ja mida selline süsteem ei hõlma.

Artikkel 3

Käesolevas otsuses nimetatud ettevõtjatele määratakse artiklis 1 kindlaksmääratud rikkumise eest järgmised trahvid:

- i) ANIC SpA, trahv 750 000 eküüd ehk 1 103 692 500 Itaalia liiri;
- ii) Atochem, trahv 1 750 000 eküüd ehk 11 973 325 Prantsuse franki;
- iii) BASF AG, trahv 2 500 000 eküüd ehk 5 362 225 Saksa marka;
- iv) DSM N.V., trahv 2 750 000 eküüd ehk 6 657 640 Hollandi kuldnat;
- v) Hercules Chemicals N.V., trahv 2 750 000 eküüd ehk 120 569 620 Belgia franki;
- vi) Hoechst AG, trahv 9 000 000 eküüd ehk 19 304 010 Saksa marka;
- vii) Hüls AG, trahv 2 750 000 eküüd ehk 5 898 447.50 Saksa marka;
- viii) ICI PLC, trahv 10 000 000 eküüd ehk 6 447 970 Inglise naela;
- ix) Chemische Werke LINZ, trahv 1 000 000 eküüd ehk 1 471 590 000 Itaalia liiri;
- x) Montedipe, trahv 11 000 000 eküüd ehk 16 187 490 000 Itaalia liiri;
- xi) Petrofina S.A., trahv 600 000 eküüd ehk 26 306 100 Belgia franki;
- xii) Rhône-Poulenc S.A., trahv 500 000 eküüd ehk 3 420 950 Prantsuse franki;
- xiii) Shell International Chemical Co. Ltd, trahv 9 000 000 eküüd ehk 5 803 173 Inglise naela;
- xiv) Solvay & Cie, trahv 2 500 000 eküüd ehk 109 608 750 Belgia franki;
- xv) Statoil Den Norske Stats Oljeselskap AS (nüüd liitunud SAGA Petrokjemiga), trahv 1 000 000 eküüd ehk 644 797 Inglise naela.

Artikkel 4

...

Artikkel 5

..."

16 8. juulil 1986 saadeti neile ärakuulamiste lõplikud protokollid, mis sisaldasid hagejate palutud tekstiparandusi, lisandusi või väljajätte.

Menetlus

17 Need on asjaolud, mille puhul algatas hageja Euroopa Ühenduste Kohtu kantseleisse 31. juulil 1986. aastal esitatud hagiavaldusega käesoleva hagi, milles soovitakse otsuse tühistamist. Ka otsuse ülejäänud neljateistkümnest adressaadist kolmteist on esitanud hagi selle tühistamiseks (kohtuasjad T-1/89 kuni T-4,89/89, T-6/89 ja T-8/89 kuni T-15/89).

18 Kirjalik menetlus toimus täielikult Euroopa Ühenduste Kohtus.

19 15. novembri 1989. aasta määrusega saatis Euroopa Ühenduste Kohus käesoleva kohtuasja ja kolmteist ülejäänud kohtuasja Esimese Astme Kohtusse kooskõlas Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu asutamist käsitleva nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsuse (edaspidi „nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsus”) artikliga 14.

20 Vastavalt nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsuse artikli 2 lõikele 3 määras Esimese Astme Kohtu president kohtujuristi.

21 3. mai 1990. aasta kirjaga kutsus Esimese Astme Kohtu kohtusekretär pooled mitteametlikule koosolekule, et määrata kindlaks suulise menetluse kord. See koosolek toimus 28. juunil 1990.

22 9. juuli 1990. aasta kirjaga palus Esimese Astme Kohtu kohtusekretär pooltel esitada oma märkused kohtuasjade T-1/89 kuni T-4/89 ja T-6/89 kuni T-15/89 võimaliku liitmise kohta suulises menetluses. Ühelgi poolel ei olnud selle punkti kohta vastuväiteid.

23 25. septembri 1990. aasta määrusega liitis Esimese Astme Kohus eelnimetatud kohtuasjad nende seost arvestades suulise menetluse jaoks kooskõlas kodukorra artikliga 43, mis oli siis mutatis mutandis kohaldatav Esimese Astme Kohtumenetluste suhtes nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsuse artikli 11 kolmanda lõigu kohaselt.

24 15. novembri 1990. aasta määrusega võttis Esimese Astme Kohus seisukoha hagejate esitatud taotluste suhtes seoses salajase käsitlemisega kohtuasjade T-2/89, T-3/89, T-9/89, T-11/89, T-12/89 ja T-13/89 puhul ning rahuldas need osaliselt.

25 Esimese Astme Kohtu kantseleisse ajavahemikul 9. oktoobrist 29. novembrini 1990 esitatud kirjadega vastasid pooled neile 19. juulil 1990 Esimese Astme Kohtu poolt kohtusekretäri saadetud kirjaga esitatud küsimustele.

26 Esimese Astme Kohus otsustas oma küsimustele esitatud vastuseid silmas pidades ning olles ära kuulunud ettekandja-kohtuniku ettekande ja kohtujuristi seisukohad, algatada suulise menetluse ilma ettevalmistava uurimiseta.

27 Pooled esitasid suuliseid argumente ja vastasid Esimese Astme Kohtu küsimustele 10.–15. detsembrini 1990 toimunud kohtuistungil.

28 Kohtujurist esitas oma ettepaneku 10. juulil 1991 toimunud istungil.

Poolte nõuded

29 Shell International Chemical Company Limited palub Kohtul:

i) tühistada komisjoni 23. aprilli 1986. aasta otsuse (IV/31.149 - Polüpropüleen) hagejat puudutavas osas; või

ii) tühistada või oluliselt vähendada trahvi; ja

iii) mõista hageja kohtukulud sisse komisjonilt.

Komisjon palub Kohtul:

i) jätta hagi rahuldamata;

ii) mõista kohtukulud sisse hagejalt.

Põhiküsimus

30 Esiteks tuleb uurida hageja vastuväiteid seoses kaitseõiguste rikkumisega, mille komisjon väidetavalt toime pani, kuna ta 1) tugines otsuses dokumentidele, millel ei ole tõenduslikku väärtust ja 2) ei edastanud hagejale teatavaid dokumente, mida hageja vastu otsuses kasutati, ning isegi keeldus avaldamast hagejale teatavaid dokumente, mida hageja oli temalt küsinud; teiseks vastuväiteid rikkumise tõendamise kohta seoses 1) komisjoni tehtud faktiliste järeldustega ja 2) nende järelduste suhtes EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamisega, mille tõttu väidetakse, et komisjon A) ei ole rikkumist nõuetekohaselt määratlenud, B) ei ole konkurentsi piiravat mõju nõuetekohaselt hinnanud või C) ei ole

nõuetekohaselt hinnanud, kuidas mõjutati liikmesriikidevahelist kaubandust, ning D) pani hagejale kollektiivse vastutuse; kolmandaks vastuväiteid, mis on seotud võrdse kohtlemise põhimõtte väidetava rikkumisega; neljandaks vastuväiteid, mis on seotud otsuse põhjendustega, esitades vastuväiteks 1) põhjenduste ebapiisavuse ja 2) ärakuulamise eest vastutava ametniku aruandele mitteviiitamise; ning viiendaks vastuväiteid, mis on seotud trahvimääramisega, mis on väidetavalt 1) osaliselt aegunud, 2) ebaproportsionaalne väidetava rikkumise kestusega ja 3) ebaproportsionaalne väidetava rikkumise tõsidusega..

Kaitseõigused

1. Puudulik erapooletus otsuse koostamisel

31 Hageja väitel vähendas komisjon kuni 1985. aastani sisemine organiseeritus eelarvamuslikkuse ja ebaõigluse riski otsuste langetamises, kuna menetlust ettevalmistavast etapist alates oli uurimistegevus lahus vastutuselevõtmise funktsioonist. Käesolevas asjas läbi viidud haldusmenetluse ajal reorganiseeriti konkurentsi peadirektoraat sel moel, et sama ametnik hakkas täitma nii uurija/inspektori kui ka läbivaataja/ettekandja kohuseid. Sellega kadus ka erapooletuse ja õigluse garantii.

32 Vastuses lisab hageja, et vastupidiselt komisjoni väidetele, et uus süsteem ei paku tingimata kõiki soovitavaid garantiisid, ja kuna seda hakati rakendama alates 1985. aastast, ei oleks seda tohtinud käesolevas asjas kasutada ning igal juhul ei korva see ka funktsioonide erisuse puudumist menetluse algfaasis. Hageja toob näiteid otsuse tekstist, millest ilmneb tema arvates selgelt, et ümberorganiseerimise puudused ei ole ainult teoreetilist laadi sest nende näidete põhjal on näha, et komisjon tõlgendas teatud dokumente eelarvamuslikul moel. Lõpuks väidab hageja, et komisjon ei ole öelnud, et uut süsteemi oleks rakendatud kogu menetluse vältel.

33 Hageja väidab, et konkurentsi peadirektoraadi ümberkorraldamise tõttu omistas ta erilist tähtsust võimalusele saada haldusmenetluse käigus põhjalikult ära kuulatud. Kuid suulise arutelu eest vastutav ametnik, kelle ülesandeks on tagada nõuetekohane ärakuulamine, hoiatas ettevõtjaid, et temale antud juhiste kohaselt ei saa ta pärast ärakuulamist enam efektiivselt menetlusse sekkuda juhul, kui tema arvates on otsuse projekt ebaõige või liiga kaugeleulatuv ning et pärast suulist arutelu saab ta sekkuda ainult protseduuriküsimustes. Nimetatud ametnik oli palunud oma ülesannete kohta selgitust, kuid polnud seda saanud, mis asetaski tema sõnade kohaselt "väga viletsasse olukorda". Nende ütluste põhjal järeldas Shell,

et ärakuulamise eest vastutav ametnik ei saa kaitse õigusi tõhusalt kaitsta ega täita sõltumatu vahendaja rolli ehk teisisõnu, täita nõuetekohaselt oma ülesandeid nii, nagu need on komisjoni kolmeteistkümnendas aruandes konkurentsipoliitika kohta (1983) sätestatud. Seetõttu pidi hageja, kes küll oli teinud kõik ettevalmistused istungitel osalemiseks, siiski otsustama osalemise vastu, sest kartis, et ametnikud, kelle erapooletus oli kaheldav, võiksid tema ütlusi tõlgendada tema vastu. Lõpuks märgib hageja, et komisjon ei ole vaidlustanud tema esitatud versiooni ärakuulamise eest vastutava ametniku ütluse kohta.

34 Komisjon selgitab, et 1985. aastal toimunud konkurentsi peadirektoraadi ümberkorraldamise eesmärgiks oli ühendada selle töös optimaalsel viisil tõhusus ja erapooletus. Komisjoni sõnul kasvas objektiivsus, erapooletus ja ühtsus uue direktoraadi loomisega, mille ülesandeks oli koordineerida otsuste tegemist ja kontrollida, et samasuguste konkurentsi kahjustavate tegevuste kohta tehtud otsused oleksid erinevates sektorites samasugused. Reorganiseermist kirjeldati komisjoni neljateistkümnendas ja viieteistkümnendas aruandes konkurentsipoliitika kohta.

35 Oma vasturepliigis väidab komisjon, et ei ole tõsi, et kõnealust juhtumit oleksid käsitletud haldusmenetluse algusest kuni selle lõpuni samad ametnikud, sest juhtumi uurimises osales üle 20 isiku. Seoses hageja toodud näidetega, mis puudutasid komisjoni väidetavat erapooletuse puudumist, märgib komisjon, et need näited puudutavad vastuväiteteatisele järgnevat menetluse faasi ning seetõttu ei saa neid kasutada toetamaks väidet, nagu uurija ja ettekandja ülesannete lahususe puudumine oleks toonud kahju. Komisjon lisab, et nende näidete alusel ei saa ka järeldada, nagu oleks komisjon dokumente ja fakte valesti analüüsinud ning et selline ebaõige analüüs oleks olnud põhjustatud komisjoni sisemisest töökorrast.

36 Komisjon meenutab, milline oli ärakuulamise eest vastutava ametniku ametikoha loomise eesmärk ja esitab üksikasjaliselt selle ülesanded. Komisjon märgib, et arvestades eelöelduga ei ole hageja esitanud mingeid tõendeid, mis toetaksid väidet, et juhtumi uurimiseks korraldatud menetlus ei olnud korrektne. Komisjoni sõnul on põhjendamatu ja ebaõiglane ka hageja oletus, mille kohaselt kõike, mida hageja suulises arutelus oleks esitanud, oleks võidud tema vastu ära kasutada ning ärakuulamise käigus hageja poolt tehtavaid suulisi ütlusi ei oleks objektiivselt hinnatud. Komisjon lisab, et kuna hageja otsustas mitte kasutada võimalust saada ära kuulatud, ei ole tal sobilik väita, et otsus sisaldab

vigu, mida oleks võinud vältida, kui ärakuulamise eest vastutav ametnik oleks saanud asjasse puutuda.

37 Esiteks märgib Kohus, et hageja väidab hagiavalduses, et tema kaitseõigust mõjutasid negatiivselt muutused komisjoni osakondade sisemises korralduses ja eelmise süsteemi pakutud erapooletuse garantiidest loobumine. Hageja väidab oma vastuses, et pole kindel, kas uus süsteem ja uus protseduur tagavad sellise erapooletuse, nagu komisjon oma kaitses väitis; kuid kinnitab nüüd siiski, et ta ei saanud uue protseduuri pakutavatest garantiidest kasu, sest seda protseduuri käesolevale juhtumile ei kohaldatud.

38 Et mõista ilmset vasturääkivust hageja argumentides, kui ta kõigepealt väidab, et tema asjas ei kasutatud vana protseduuri ja seejärel ütleb, et ta ei saanud ka uuest protseduurist kasu, tuleb meeles pidada, et hageja meelest rikuti tema kaitseõigusi sellega, et - kuna komisjoni osakondade ümberorganiseerimine leidis aset haldusmenetluse ajal, mille tulemusel võeti vastu vaidlusalune otsus - rakendati antud juhtumile kordamööda vana ja uut süsteemi, mistõttu hageja arvates läksid kaotsi mõlema - nii uue kui vana - protseduuri poolt pakutavad garantiid, mis oleksid olemas olnud, kui emba-kumba protseduuri oleks rakendatud kogu menetluse vältel.

39 Kohus leiab, et asjaolu, et teatud komisjoni ametnikud osalesid haldusmenetluses nii uurijate kui ettekandjatena ei muuda otsust kehtetuks. Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast on selge, et Euroopa Inimõiguste Kaitse Konventsiooni artikli 6 tähenduses ei saa komisjoni kirjeldada kui "tribunali". Komisjon on siiski oma haldusmenetlustes kohustatud järgima ühenduse seaduse kohaseid protseduurilisi garantiisid. Seetõttu kohustab nõukogu 17. määruse artikli 19 lõige 1 komisjoni enne iga otsuse tegemist andma neile, keda asi puudutab, võimaluse esitada oma märkused väidetele, mida komisjon nende vastu esitas. Seetõttu on komisjon oma 25. juuli 1963. määruses nr 99/63/EMÜ määruse nr 17 artikli 19 sätestatud ärakuulamise kohta 17 (Euroopa Ühenduse Teataja, ingliskeelne eriväljaanne 1963-1964, lk 47) alustanud vastuolulise protseduuri. Selle protseduuri kohaselt peab komisjon andma asjakohastele ettevõtjatele teada oma vastuväidetest, millele kirjaliku vastuse andmiseks määratakse ettevõtjatele tähtaeg. Kui see osutub vajalikuks - eriti juhul, kui komisjon kavatseb määrata trahvi - võib ettevõtjatele anda võimalus saada ära kuulatud. Määruse nr. 91/63 artikli 4 alusel tohib komisjon oma otsustes käsitleda ainult selliseid vastuväiteid ettevõtjate tegevuse kohta, mille suhtes asjassepuutuvad ettevõtted on saanud teatavaks teha oma seisukohad. Eelnimetatud sätted vastavad ühenduse seaduse

aluspõhimõttele, mille kohaselt tuleb kõigis menetlustes - ka haldusmenetlustes - järgida õiglase ära kuulamise õigust, mis tähendab, et asjassepuutuvale ettevõtjale antakse haldusmenetluse kestel võimalus teatavaks teha oma nägemus tõest kui ka selle kohta, kui asjakohased on faktid ja asjaolud ning dokumendid, mida Komisjon kasutas oma väite tõestuseks, et on toimunud EMÜ asutamislepingu rikkumine (Euroopa Kohtu otsus liidetud kohtuasjades 100/80 kuni 103/80 Musique Diffusion Française vs. komisjon ("Pioneer") EKL, 1983, lõiked 7-10).

40 Kohus tõdeb siiski, et ühenduse seaduses sätestatud protseduurilised garantiid ei kohusta komisjoni organiseerima oma sisemist töökorraldust nii, et üks ja sama ametnik ei tohiks tegutseda samas asjas nii uurija kui ka ettekandja ülesannetes.

41 Sellest järelneb, et kuigi komisjoni sisemist töökorraldust puudutavat kaebust ei saa sellisena rahuldada, pakub ühenduse seadus kõik võimalused hageja kaitseõiguste rikkumist puudutavate kaebuste uurimiseks ning kui see osutub asjakohaseks, siis ka nende rahuldamiseks.

42 Igal juhul ei ole hageja suutnud selgitada, kuidas tema esitatud väited kaitseõiguse rikkumise ja tehtud faktivigade kohta on seotud konkurentsi peadirektoraadi ümberorganiseerimisega.

43 Lisaks märgib Kohus, et ära kuulamise eest vastutava ametniku pädevust puudutavad sätted, mis kuuluvad lisana kolmeteistkümnenda konkurentsipoliitika aruande juurde, on järgmised:

"Artikkel 2

Ära kuulamise eest vastutav ametnik tagab ära kuulamise nõuetekohase läbiviimise ja aitab sellega kaasa ära kuulamise ja sellele järgneva võimaliku otsuse erapooletusele. Eriti tagab ta, et komisjoni konkurentsiküsimusi puudutavate otsuste projektide koostamisel võetakse arvesse kõik asjasse puutuvad faktid, sõltumata sellest, kas need on osapooltele soodsad või mitte.

Oma ülesannete täitmisel tagab ta kaitse õigusi täitmise, arvestades sealjuures vajadusega rakendada tõhusalt konkurentsireegleid kooskõlas kehtiva korra ja Euroopa Kohtu poolt sätestatud põhimõtetega.

Artikkel 5

Ärakuulamise eest vastutav ametnik annab konkurentsi peadirektorile aru arutelu käigu ja selle põhjal tehtud järelduste kohta. Ta võib esitada märkusi ka menetluse edasise käigu kohta. Nimetatud märkused võivad muuhulgas puudutada lisainformatsiooni vajadust, teatavate vastuväidete tagasivõtmist või täiendavate väidete esitamist.

Artikkel 6

Kui ta peab seda vajalikuks, võib ärakuulamise eest vastutav ametnik esitada oma märkused otse konkurentsiküsimuste eest vastutavale komisjoni liikmele ajal, kui otsuse projekt antakse nimetatud liikmele edastamiseks konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitlevale nõuandekomiteele.

Artikkel 7

Konkurentsiküsimuste eest vastutav komisjoni liige võib vajaduse korral ärakuulamise eest vastutava ametniku palvel lisada komisjonile edastatavale otsuse projektile ärakuulamise eest vastutava ametniku lõpliku ettekande tagamaks, et komisjon saaks langetada antud asjas otsuse teadlikuna kõikidest asjasse puutuvatest faktidest.

44 Ütlused, mida hageja väitel ärakuulamise eest vastutav ametnik andis, on ainult tema oletused komisjoni kavatsuste kohta ega kuulu tema võimupiiridesse. Hageja ei saa nende oletustega põhjendada oma keeldumist osaleda ärakuulamise istungitel ja seejärel väita, et tema kaitseõigust on rikutud.

45 Seetõttu tuleb väide tagasi lükata.

2. Dokumentide esitamata jätmine vastuväiteteatise esitamise ajal

46 Hageja viitab oma väidetes teatud dokumentidele või dokumentide kogumitele, millele komisjon väidetavalt ei juhtinud tema tähelepanu vastuväiteteatise esitamise ajal, kuid millel põhines hageja arvates komisjoni otsus. Hageja leiab, et sellega jättis komisjon ta ilma võimalusest selgitada nende dokumentide sisu ja seeläbi rikkus tema kaitseõigust.

47 Nende dokumentide hulgast toob hageja välja 6. septembri 1977. aasta kuupäevaga dokumendi, mis väidetavalt avastati Solvay ruumidest ja mis puudutab ühe Solvay töötaja ja hageja töötaja vahelist kohtumist (otsuse punkti 16 eelviimane lõik) ning rida dokumente, mis leiti ATO ruumidest, mis puudutavad infovahetust prantsuse tootjate tarnete kohta ning

kvootide rakendamist Prantsuse turul 1979. aastal (otsuse punkti 15 alapunkt h) ja märgib, et neid dokumente ei ole komisjoni vastuväiteteatises ega selle lisades nimetatud.

48 Hageja väidab ka, et kahte muud dokumenti, mille Shell esitas lisana oma vastuses komisjoni vastuväiteteatisele kasutati otsuses tema vastu ilma, et Shellile oleks antud võimalust nende sisu selgitada, sest ta ei teadnud, et neid dokumente võidakse tema vastu kasutada. Nimetatud dokumendid kujutavad endast kahe Shelli sisekoosoleku protokolle 5. juulist ja 12. septembrist 1979 (otsuse punktid 29 ja 31).

49 Hageja järeldab, et kuna komisjon ei võimaldanud tal nende dokumentide usaldatavuse kohta arvamust avaldada, tegi komisjon neist valed järeldused, eriti seeläbi, et ei võtnud hagejat soodsas valguses näitavad tõendeid, mida need dokumendid oleksid võinud sisaldada. Selles osas märgib hageja, et ATO ruumidest leitud dokumentides ei mainitud Shell Chimie'd (Prantsusmaa) ja väidab, et see asjaolu näitab, et Shelli firmad ei osalenud kvoote puudutavates kokkulepetes. Lisaks tõdeb hageja, et Solvay ruumidest leitud dokument ei sisalda mingeid viiteid hinnakokkulepetele ja see näitab, et selliseid kokkuleppeid 1977. aastal ei tehtud.

50 Samuti väidab hageja, et komisjon kasutas otsuses kahte dokumenti väidete toetuseks, mis erinesid väidetest, mida nad oleksid pidanud vastavalt vastuväiteteatisele toetama. Esimene dokument on Shelli sisemine teadaanne 20. oktoobrist 1982, mis puudutab Shellis 7. septembril 1982 toimunud sisekoosolekut, mida väidetavalt kasutati erivastuväiteteatise lisa 30 kui tõendit 1982. aastal tehtud hinnakokkuleppe kohta, kuna otsuse punktis 68 esitletakse seda kui tõendit, et hageja oli üks ettevõtjatevälise kartelli "juhtidest" (*leaders*) ja et ta oli 1982. aasta lõpul kolme muu kartelli "juhiga" kokku leppinud hindade ja/või kvootide osas; teine dokument on Shelli sisedokument pealkirjaga "*PP W. Europe Pricing*" (Shellile adresseeritud vastuväiteteatise lisa 49), millele komisjon viitas erivastuväiteteatises kui tõendile, et hageja osales 1983. aastaks tehtud kvootide kokkuleppes, kuna otsuse punktis 49 esitleb komisjon dokumenti kui tõendit Shelli osalemise kohta 1983. aasta juulis tehtud hinnakokkuleppes. Hageja sõnul ei saa komisjon kasutada vastuväiteteatises nimetatud dokumente muude väidete tõestuseks, kui nimetatud vastuväiteteatises esitatud väited, kuna ettevõtja, keda komisjon süüdistab EMÜ asutamislepingu rikkumises ei ole võimeline kontrollida kõiki vastuväiteteatises esitatud dokumente ja välja tuua kõiki järeldusi, mida tema sõnul dokumentide põhjal teha ei saa.

51 Komisjon väidab omalt poolt, et ta andis hagejale piisava võimaluse esitada oma seisukoht kõikide dokumentide kohta, mis teda puudutasid ja mida oleks võinud tema vastu kasutada. ATO ruumidest leitud dokumendid kõigest kinnitasid ICI ruumidest avastatud dokumentide sisu ja nad lisati vastuväiteteatisele või nad ei puudutanud Shelli ja seetõttu polnud nendest vaja Shellile teada anda.

52 Komisjon väidab, et otsuse punkti 16 viiendas lõigus mainitud Solvay dokument oli hagejale kättesaadav dokumentidega tutvumise menetluse jooksul ja hageja tegi sellest sel ajal endale koopia. Komisjon lisab, et dokumenti kasutati otsuses põhiliselt selleks, et tõestada kuupäeva, millest alates Solvay hakkas hinnaläbirääkimistest osa võtma ja et see dokument ainult juhuslikult kinnitab, et selleteemalisi läbirääkimisi sel ajal peeti.

53 Shelli kahe sisedokumendi osas, mis kannavad 5. juuli ja 12. septembri kuupäeva märgib komisjon, et esimene dokument ainult kinnitab 1979. aasta hinnaalgatuste tabeli ühte üksikasja ja et kuna selle dokumendi esitas hageja ise, oleks ta pidanud selle tähtsusest aru saama ja seda omal algatusel kommenteerima; sama kehtib ka teise dokumendi kohta.

54 Lõpuks tõdeb komisjon dokumendi "*PP W. Europe Pricing*" kasutamise kohta muude vastuväidete toetuseks, kui komisjoni vastuväiteteatises esitatud väited, et vastab tõele, et dokumendile viidati erivastuväiteteatise ainult seoses 1983. aastaks kvootide määramisega, kuna otsuses kasutati seda tõendamaks hageja osalemist 1983. aasta hinnaalgatuses. Komisjon leiab siiski, et kuna need kaks asja on omavahel nii tihedalt seotud, oleks hageja pidanud aru saama, et dokumendis tehtud viidet "juulikuu eesmärgi" kohta saab tema vastu ära kasutada.

55 Kohus märgib, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale ei ole tähtis siin mitte dokumendid iseenesest, vaid otsused, mida komisjon on nende põhjal teinud, ja kui dokumente vastuväiteteatises ei mainitud, siis oli asjassepuutuval ettevõtjal põhjendatud alust arvata, et need ei ole asja menetluse juures tähtsad. Kuna komisjon ei teatanud ettevõtjale, et teatud dokumente kavatsetakse otsuses kasutada, takistas see asjaolu ettevõtjal õigeaegselt esitamast märkusi nende dokumentide õigusjõu kohta. Seetõttu ei saa nimetatud dokumente pidada selle ettevõtja suhtes lubatavaks tõendiks (kohtuasjas nr. 107/82 AEG-Telefunken AG vs. komisjon (EKL, 1983. lk 3151) langetatud otsuse lõige 27 ning viimati kohtuasjas nr. C-62/86 AKZO Chemie vs. komisjon (EKL, 1991, lk. I-3359) langetatud otsuse lõige 21).

56 Sellisel juhul saab pidada käesolevas asjas hageja vastu pidada lubatavateks tõenditeks ainult põhivastuväiteteatise või erivastuväiteteatise või 29. märtsi 1985. aasta kirjas mainitud dokumente või nende lisasid, mida pole eraldi mainitud. Selliseid dokumente, mis moodustavad vastuväiteteatise osa, kuid mida pole selles mainitud, tohib neid kasutada otsuses hageja vastu ainult siis, kui hageja oleks võinud vastuväiteteatiste põhjal loogiliselt tuletada järeldused, mida komisjon kavatses nende põhjal teha.

57 Seetõttu leiab Kohus, et 6. septembri 1977. aasta kuupäevaga dokumenti, mis avastati Solvay ruumidest ning mida nimetatakse otsuse punkti 16 eelviimases lõigus, ning ATO ruumidest leitud dokumente, mida nimetatakse otsuse punkti 15 lõikes h ei saa kasutada tõendina hageja vastu. See ei välista, et hageja ei võiks neid dokumente enda kasuks tõendina kasutada.

58 Kohus vaatleb küsimust, kas eelnimetatud dokumendid toetavad piisavalt komisjoni esitatud hageja vastu kõnelevaid asjaolusid koos küsimusega, kas komisjoni faktilised järeldused on piisavalt põhjendatud.

59 Shelli kahe sisekoosoleku protokolle, mille Shell esitas komisjoni vastuväiteteatise vastuse lisadena ning mida mainitakse otsuse punktides 29 ja 31, tuleb siiski pidada käesolevas asjas tõenditeks, mida saab hageja vastu kasutada. Hageja pidi olema teadlik, et kui ta haldusmenetluse käigus need dokumendid esitab, riskib ta sellega, et komisjon võib neid tema vastu ära kasutada. Tegelikult on Kohus varem tõdenud (liidetud kohtuasjade 209 - 215 ja 218/78 Heintz Van Landewyck SARL ja teised vs. komisjon (EKL, 1980, lk 3125) kohtuotsuse lõige 68), et otsus ei pea tingimata olema identne vastuväiteteatisega. Komisjon peab arvestama haldusmenetluse tagajärjel ilmsiks tulnud asjaoludega kas selleks, et loobuda ebapiisavalt põhjendatud väidetest või selleks, et nii faktiliselt kui juriidiliselt muuta ja parandada argumente, mida ta kasutab nende väidete toetuseks, millele ta kavatses kindlaks jääda; viimati nimetatud võimalus ei ole vastuolus kaitseõiguse põhimõttega, mida kaitseb määruse nr. 99/63 artikkel 4.

60 Järelikult oli komisjonil täielik õigus kasutada hagejale teada antud väidete toetuseks hageja poolt haldusmenetluse käigus esitatud dokumente.

61 Hagejale adresseeritud erivastuväiteteatise lisa 30 kasutamise osas otsuses muude, kui nimetatud vastuväiteteatise esitatud väidete toetuseks, tuleb märkida, et esimene dokument moodustab põhivastuväiteteatise lisa 100 ja seda kasutati põhivastuväiteteatise (punkt 124)

"suure neliku" erilist osa puudutavate väidete toetuseks, samuti kui otsuse punkti 68 teises lõigus.

62 Erivastuväiteteatise lisa 49, mida kasutatakse otsuse punktis 49 tõendina hinnakokkulepe sõlmimise kohta juulis 1983., kuna erivastuväiteteatise kasutatakse seda tõendina Shelli osalemise kohta kvootide kokkuleppes, tohib otsuses kasutada hageja vastu ainult siis, kui hageja oleks võinud vastuväiteteatiste põhjal loogiliselt tuletada järeldused, mida komisjon kavatses nende põhjal teha. Käesolevas asjas tuleb arvesse võtta, et hagejale adresseeritud erivastuväiteteatise puudutab Shelli osalemist 1983. aasta juuni- ja juulikuu hinnaalgatuses (lk 8, lõige h), kuna põhivastuväiteteatise viitab sellele punktis 74. Nimetatud dokumendi kaks esimest lauset andsid hagejale piisava võimaluse loogiliselt tuletada järeldused, mida komisjon kavatses nende põhjal oma väidete toetuseks teha. Dokumendis on kirjas:

"Despite 100 % loading of W. European PP effective industrial production capacity, prices have generally fallen from 1.85/1.95 DM/kg ('marker' grade - tape, raffia) in December 1982 to approx. 1.70 DM (gross) in May, June 1983.

This paper provides data on PP supply, demand and pricing to show the cost to the Group of failing to use the present opportunity for a general increase of prices."

("Hoolimata Lääne-Euroopa polüpropüleeni tööstusliku tootmise tegeliku mahu 100 % kasutamisest on hinnad üldiselt langenud 1,85/1,95 DM/kg ("marker" kvaliteet, raffia) detsembris 1982 kuni umbes 1.70 DM (bruto 1983. aasta mais-juunis.

Käesolev dokument sisaldab andmeid polüpropüleeni tarnete, nõudmise ja hinnamehhanismide kohta, et näidata kontsernile, millised oleksid kulud, kui praegust võimalust hindade tõstmiseks ei kasutata.")

63 Seetõttu oli komisjonil õigus kasutada seda dokumenti kui tõendit, et 1983. aasta juulis sõlmiti hinnakokkulepe.

3. Uued väited

64 Hageja väidab faktide tõestamise osas, et komisjon esitas oma otsuses teatud väiteid, mille ta jättis hagejale adresseeritud vastuväiteteatise mainimata. Hageja sõnul puudutab see Shelli osalemist 1979. aasta juulis tehtud hinnaalgatuses (otsuse punkt 30) ja tema osalemist 1981. aasta koosolekutes, mida komisjon kasutab, et toetada oma väiteid nelja suurima

ettevõtja positsiooni kohta, kelle hulka kuulub ka hageja (otsuse punktid 19, 57, 67, 68, 78 ja 109).

65 Komisjon väidab omalt poolt, et kõik otsuses esitatud väited on tervikuna välja toodud põhivastuväiteteatis või hagejale adresseeritud erivastuväiteteatises või 29. märtsi 1985. aasta kuupäevaga kirjas.

66 Kohus leiab, et otsuse punktis 30 esitatud väidet mainitakse 29. märtsi 1985. aasta kirja lisas A, mille komisjon saatis hagejale, et selgitada ja täiendada eelnevalt saadetud vastuväiteteatist.

67 Otsuse punktides 19, 57, 67, 68, 78 ja 109 toodud väidete osas, mille kohaselt Shell osales koos ICI ja Montega 1981. aasta koosolekutes ja mida komisjon kasutab, kui tõendit hageja juhtiva rolli kohta kartelli juhtimises, tuleb märkida, et selles ei ole midagi uut, sest seda küsimust mainitakse selgesõnaliselt nii põhivastuväiteteatise punktis 118, mis puudutab otseselt hagejat, pealkirja all "Suure neliku eelisolukord" kui ka hagejale adresseeritud erivastuväiteteatise punkti 2 alapunktis a.

68 Seetõttu tuleb see väide tagasi lükata.

Rikkumise tõendamine

69 Otsuse kohaselt (punkti 80 esimene lõik) on EMÜs tarnivad polüpropüleenitootjad kuulunud alates 1977. aastast tervesse kavade, kordade ja meetmete süsteemi, mille kohta on tehtud otsused korrapäraste koosolekute ja pideva kontaktipidamise raames. Otsuses (punkti 80 teine lõik) kinnitatakse ka, et tootjate üldine kava oli kohtuda ja teatavates küsimustes kokku leppida. Otsuses väidetakse, et selline tegevus võib kuuluda artikli 85 lõike 1 alla kui "kooskõlastatud tegevus", isegi kui osapooled ei ole ette kokku leppinud nende turukäitumist reguleeriva ühtse plaani osas, vaid sõlmivad või järgivad salajasi kokkuleppeid, mis aitavad nende kaubanduslikku käitumist koordineerida. Teatavas osas võib tootjate jätkuv koostöö ja salajased kokkulepped ühtse kokkuleppe järgimiseks ilmutada kooskõlastatud tegevuse tundemärke (punkt 87, kolmas ja neljas lõik).

70 Seepärast tuleb esiteks tõendada, kas komisjon on kinnitanud nõuetekohaselt oma faktilisi järeldusi seoses A) 1977. aasta miinimumhinnakokkuleppega, B) hageja kontakte "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutes osalejatega, C) hinnaalgatustega, hinnaalgatuste rakendusmeetmetega ja tonnides väljendatud sihtkoguste ja kvootide kehtestamisega aastateks

C1) 1979 ja 1980, C2) 1981, C3) 1982, ja C4) 1984, võttes arvesse a) vaidlustatud otsust, b) poolte argumente enne c) neile hinnangu andmist; seejärel on vaja hinnata, D) kas hageja üldised argumendid nende järelduste suhtes on piisavalt põhjendatud ja lõpuks tuleb läbi vaadata EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamine nende asjaolude suhtes.

1. Faktilised järeldused

A Kokkulepe miinimumhindade kohta

a) Vaidlustatud otsus

71 Otsuses (punkti 17 esimene, teine ja kolmas lõik; vt. ka punkt 67, esimene lõik) väidetakse, et 1977. aastal, pärast seitsme uue polüpropüleeni tootja ilmumist Lääne-Euroopa turule, algatasid seal juba toimivad tootjad omavahelise keskustelu eesmärgiga vältida järku hinnalangust ja sellest tulenevat kahjumit. Nende keskustelude vältel algatasid juhtivad tootjad Monte, Hoechst, ICI ja Shell "miinimumhinnakokkuleppe", mis pidi jõustuma alates 1. augustist 1977. Algne kokkulepe ei sisaldanud mahukontrolli, kuid kui selle tagajärjed oleksid olnud head, siis plaaniti 1978. aastaks tonnide arvu piiramist. Kokkulepet oli plaanis järgida alguses nelja kuu vältel ja selle üksikasjadest anti teada ka teistele tootjatele, kaasaarvatud Hercules, kelle turundusdirektor pakkus polüpropüleeni peamiste liikide miinimumhinnaks liikmesriikides raffia turuhinna 1,25 Saksa marka kilogrammi kohta.

72 Otsuses (punkti 16 viies ja kuues lõik) on lisaks märgitud, et ICI ja Shell tunnistavad, et on olnud kontakte teiste tootjatega selle üle, kuidas saaks hinnamuutusi kontrollida. ICI sõnul on võimalik, et soovitati hinnatase, millest allapoole ei tohiks lasta hindadel langeda. ICI ja Shell kinnitavad, et arutelud ei piirdunud ainult "suure nelikuga". Solvay ruumidest avastatud 6. septembri 1977. aasta kuupäevaga dokumendist nähtub, et Solvay ja Shell vahel toimud 30. augustil 1977. aastal koosolek. Otsuses sedastatakse, et kuigi Hercules oli teadlik hinnaläbirääkimiste tulemustest, ei ole võimalik nendes keskusteludes osalenud teisti ettevõtjaid tuvastada. Punkti 78 kolmandas lõigus lisatakse siiski, et Monte, Hoechsti, ICI ja Shell poolt 1 detsembril 1977. aastal tehtud algatust toetasid selgesõnaliselt vähemalt viis ettevõtjat. Miinimumhinnakokkuleppe toimimise kohta ei ole täpset ja üksikasjalist informatsiooni saadud. Kuid 1977. aasta novembris, kui raffia hind oli langenud 1,00 saksa margani kilo kohta, teatas Monte, et tõstab alates 1 detsembrist hinda 1,30 margani kilo eest ja 25. novembril tsiteeris erialane ajakirjandus ülejäänud kolme juhtivat tootjat, kes toetasid seda

sammu ning plaanisid ise samuti alates samast kuupäevast või detsembrikuu jooksul rakendada sarnast hinnatõusu.

73 Otsuses (punkti 17 esimene lõik) märgitakse, et umbes samal ajal algasid polüpropüleenitootjate korrapärased koosolekud ning ICI väidab, et enne seda kuupäeva oli tootjatevahel kontakte, tõenäoliselt telefoni teel ja vastavalt vajadusele. Shell sõnul olid tema juhid võinud "1977. aasta novembris arutada Montedisoniga hindu ja Montepolimeri oli võinud panna ette hindu tõsta ning küsida selle kohta Shell'i arvamust." Selle põhjal järeldati otsuses, et Shell oli üks tootjatest, kes miinimumhinnakokkuleppe sõlmimise ajal pakkusid välja kuupäeva 1 detsember 1977 (punkti 78 kolmas lõik). Otsuse punkti 17 kolmandas lõigus sedastatakse, et kuigi ei ole otseseid tõendeid, et grupp oleks kohtunud juba enne detsembrit 1977 hindade määramise küsimustes, teatasid tootjad klientide ühingule European Association for Textile Polyolefinsille (edaspidi EATP) juba selle koosolekute ajal mais ja novembris 1977, et nad tunnevad vajadust võtta ühiseid meetmeid hinnataseme parandamiseks. Juba mais 1977 rõhutas Hercules vajadust, et tavapärased tööstusharu liidrid peaksid algatuse enda kätte võtma, kuna Hoechst oli vihjanud, et hinnad peaksid tõusma 30 kuni 40 protsenti.

74 Selles kontekstis väidab otsus (punkt 14, neljas lõik, punkt 78, kolmas lõik ja punkt 104, teine lõik), et rida tootjaid, kelle hulka ei kuulunud hageja, teatasid, et kavatsesid toetada Monte algatust tõsta 1 detsembri raffia hinda 1,30 saksa margani kilo eest, millest Monte andis teada erialajakirjanduses (European Chemical News, edaspidi ECN) 18 novembril 1977. EATP 22 novembri 1977. aasta koosoleku protokollist ilmneb, et teised tootjad kiitsid Monte soovitatud hinna 1,30 saksa marka kilo eest heaks kui kogu sektori "sihthinna".

b) Poolte argumendid

75 Hageja väitel kasutas komisjon väidetava miinimumhinna kokkuleppe olemasolu tõenduseks ühtainsat käsitsi kirjutatud ülestähendust, mille oli teinud Herculese turundusdirektor 1977. aasta esimesel poolel (põhivastuväiteteatis, lisa 2). Seda väikest kirja, mida hageja kirjeldas ära kuulamisel kui "segast käsitsi kirjutatud lipikut" ("scrappy handwritten note") ei tohiks kasutada tõendina selle päritolu, ebaselguse ja raske tõlgendatavuse tõttu. Tegelikult vastas Hercules komisjoni teabenõudele (erivastuväiteteatis, Hercules, lisa 1), et kirjakese autor ei mäleta enam täpselt, mis asjaoludel ta need ülestähendused tegi, kuid arvas, et need olid tehtud telefonikõne ajal ühe teise ettevõtjaga, kes "võis olla ICI". Lisaks on kirjakeses sisalduvad väited kaudne informatsioon, mille edastajat

ei ole võimalik kindlaks teha ja kes võis oma ütlustes täielikult eksida või levitada ainult turul liikuvaid kuulujutte või isegi mõelda välja "suure neliku" kokkuleppe, et veenda Herculest, kes oli uus turule siseneja ja keda huvitas oma turuosa suurendamine, mitte rakendama turul kehtivatest hindadest madalamaid hindu.

76 Hageja väidab, et igal juhul näitavad Shelli sisekoosolekute protokollid, et Shelli kontserni ettevõtteid järgisid tol perioodil "võtmeklientide" turunduspoliitikat, mis ei sobi mingil juhul kokku hinnakokkulepetega. Lisaks pole tõendeid selle kohta, et tootjad püüdsid väidetavaid "miinimumhindu" rakendada.

77 Hageja märgib, et Solvay ruumidest leitud dokumenti, millest ilmneb, et Solvay ja Shell SA, mis on Shelli Belgia tootmisettevõtte, kohtusid 30. augustil 1977. aastal, et arutada polüpropüleeni hindu, ei saa käesolevas menetluses kasutada Shelli vastu ja et see ei tõenda ka ebaseaduslike hinnakokkulepete olemasolu. Hageja väitel tõendab selle sisu hoopis vastupidist, kuna see dokument ei sisalda viiteid nimetatud kokkulepetele. Hageja väidab lisaks, et komisjon püüab teha järeldusi Shelli osalemise kohta väidetavas miinimumhindade kokkuleppes, tsiteerides meelevaldselt ja puudulikult Shelli vastust vastuväiteteatisele.

78 Samuti märgib hageja, et erinevalt vastuväiteteatisest ei käsitle otsus enam Shelli poolt EATP koosolekul tehtud ütlusi, vaid ainult hinnakeskustelusi, mis väidetavasti leidsid aset Shelli ja Monte vahel ja Shelli tehtud ütlusi ENC-s (põhivastuväiteteatis, lisa 3), milles Shell avaldas toetust hinnatõusule, mis järgnes 1977. aasta novembri hinnatõusule. Need kaks asjaolu on hageja arvates ilmselt ebapiisavad sedastamiseks, et Shelli ettevõtte oleksid 1977. aasta novembris rikkunud asutamislepingu artikli 85 lõiget 1.

79 Viimaks väidab hageja oma vastuses, et komisjon ei saa Kohtu ees väita, et 1977. aasta kokkulepe oli tegelikkuses ainult 1977. aasta keskel väidetavalt sõlmitud miinimumhinna kokkuleppe hilinenud rakendus. Sellist väidet pole haldusmenetluse käigus ega ka otsuses kunagi esitatud ja see on igal juhul põhjendamatu, kuna 1977. aasta keskel väidetavalt sõlmitud kokkulepe, millega hinnad kinnitati tasemele 1.25 saksa marka kilo eest oli kahjumi peatamise meede ning see pidi rakenduma alates 1 augustist, kuna väidetav novembrikuu kokkulepe pidi 1 detsembriks tõstma kilohinnad 1.30 saksa margani. Shell rõhutab sellega seoses, et komisjon ei ole suutnud tõestada, et kahe väidetava kokkuleppe vahel valitseb seos.

80 Komisjon selgitab, et Herculese turundusdirektori ülestähendus (põhivastuväiteteatis, lisa 29 ei ole ainus dokument, millele komisjon toetub, et tõestada miinimumhinnakokkuleppe olemasolu ja et seda kirjakest tuleb uurida seoses Shelli ja ülejäänud tootjate vaheliste kontaktidega hindade määramiseks ja mille toimumist on Shell oma vastuses vastuväiteteatisele ka kinnitanud (punktid 3.10 kuni 3.15). Selles kontekstis võis komisjon eeldada, et nimetatud kiri on usaldatav, asjakohane ja üksikasjaline tõend miinimumhindade kokkuleppe olemasolu kohta isegi juhul, kui Herculesele ei oleks sellest teada andnud ICI, vaid mõni muu tootja. Solvayst leitud dokumendi osas meenutab komisjon, et otsuses kasutatakse seda tuvastamaks kuupäeva, millest alates Solvay hakkas osalema hinnakeskusteludes ja et see näitab, et sellised keskustelud tõepoolest toimusid, nagu hageja on seda ka tunnistanud.

81 Komisjoni sõnul ei puutu asjasse dokumendid, mis pidid tõestama, et Shelli käitumine on konkurentsi soosiv, kuna komisjon leiab, et tal on õigus kasutada materjale, mis tõendavad ettevõtjate vahelise kartelli olemasolu, isegi kui ettevõtjad seda eitavad ja esitavad materjale, elava konkurentsi tõestuseks.

82 Komisjon väidab lisaks 1977. aasta novembrikuu kokkuleppe osas, et pärast seda, kui otsuses tuvastatakse Shelli osalemine miinimumhindu puudutavas kokkuleppes, ei tooda seal edasi eraldi välja, et novembris 1977. tehti eraldiseisev hinnaalgatus, vaid tõdetakse üksnes, et miinimumhindade kokkulepe rakendati mitmes etapis. Selle tõenduseks märgib komisjon, et otsuses (punktid 16 ja 17) käsitletakse algupärast miinimumhindade kokkulepet ning novembris 1977. tehtud hinnakokkulepet sama pealkirja all, mis on "Algupärane miinimumhindade kokkulepe" ja mitte eraldi.

83 Lõpuks selgitab komisjon vahet sihthindades (1,25 saksa marka kilo eest suvel ja 1,30 talvel) sellega, et Monte, kes märkas, et hinnad langesid 1,00 saksa margani, sai aru, et soovitud taseme saavutamiseks tuleb teha tõsisemaid pingutusi. Seetõttu soovitas ta mõnevõrra kõrgemat sihthinda kui hind, mida ta tegelikult lootis saavutada.

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

84 Kohus märgib, et oma vastuses vastuväiteteatisele väitis hageja: *"SICC/SCITCO has made enquiry of executives concerned with polypropylene in 1977. There is no record or recollection of such agreement (the alleged 'floor price' agreement in June 1977). On the basis of these enquiries, it appears likely that views were exchanged in 1977 with other producers, including Montepolimeri (then Montedison), Hoechst and ICI as to how the sharp*

fall in prices might be checked. SICC may have urged operating companies not to sell below a price level corresponding with variable cost. Shell operating companies however, were not prepared to lose market share to give effect to any such recommendation, for at that time they were following a policy of 'Key Accounts' - - SICC does not accept that any discussions between producers in mid-1977 were limited to the 'Big Four' - - [põhivastuväiteteatis, lisa 2] itself makes clear that other companies were involved. Any such discussions were not in any way connected with subsequent multilateral meetings in the period 1978-1982, which SICC/SCITCO did not attend. With the flood of new capacity in 1977, market conditions were chaotic and producers were incurring serious financial losses. SICC does not know what level of prices may have been considered in any discussions in mid-1977, but the price of 1,25 DM/kg referred to in the Hercules note cited - - would have barely covered variable production costs. In any event, as the Commission fairly acknowledges (paragraph 34 of the Statement of Objections), any attempt by producers to implement any such 'stop-loss' floor price agreement wholly failed in the face of the continuation of unbridled price competition - - (Concerning) the alleged price initiative of November 1977, again, the same difficulties in reconstructing events many years ago arise as in the case of the alleged floor price agreement. However, SICC's researches indicate that executives from the service company may have had discussions concerning price with Montepolimeri in or about November 1977 and Montepolimeri may have suggested the possibility of increasing prices and may have sought SICC's views on its reactions to any increase. Shell companies continued to lose heavily on their polypropylene businesses; SICC's policy was to recommend the operating companies to support any moves towards increasing prices that would enable losses to be reduced but it recognised that other producers, particularly new entrants, would be likely to hold prices at uneconomic levels to win market share. In that event, Shell operating companies were obliged to meet competitors' offers to retain their market share and to ensure a minimum acceptable loading of the Shell polypropylene plants in Western Europe. For that reason and because of the Shell Group Structure SICC could not give Montepolimeri or any producer a commitment that operating companies would sell at increased prices."

("SICC/SITCO küsitles juhtivtöötajaid, kes 1977. aastal tegelesid polüpropüleeniga. Keegi neist ei mäleta sellist kokkulepet (juunis 1977 väidetavalt sõlmitud miinimumhindade kokkulepet). Järelepärimise põhjal tundub tõenäoline, et 1977. aastal vahetati teiste tootjatega, kaasaarvatud Montepolimeri (tookordne Montedison), Hoechst ja ICI, arvamusi selle kohta, kuidas saaks hindade järsku langust ohjeldada. Võimalik, et SICC palus

tootmisettevõtetal toodangut mitte müüa madalama hinnaga kui muutuvatele tootmiskuludele vastav hind. Shelli tootmisettevõtted ei soovinud siiski sellise soovitusena nõustumise tõttu oma turuosa kaotama, sest tookord järgisid nad "võtmeklientide" turustuspoliitikat. ... SICC eitab, et 1977. aasta keskpaiku toimunud tootjatevahelised arutelud oleksid piirdunud "suure nelikuga"; ... (põhivastuväiteteatise lisast 2) ilmneb selgesti, et osalesid ka teised ettevõtjad. Nimetatud keskusteludel ei olnud mingit seost ajavahemikus 1978-1982 toimunud mitmepoolsete kohtumistega, millest SICC/SCITCO osa ei võtnud. Uute mahtude ilmunisega seoses olid 1977. aasta turutingimused kaootilised ja tootjad kandsid tõsist rahalist kahju. SICC ei ole teadlik, millist hinnataset 1977. aasta keskel toimunud kohtumiste käigus plaaniti, kuid eelpool tsiteeritud Herculese kirjas toodud hind 1,25 DM/kg oleks hädavaevalt katnud muutuvad tootmiskulud. Igal juhul, nagu komisjon vastuväiteteatise lõikes 34 õigesti märgib: kõik tootjate püüded rakendada sellist miinimumhindade kokkulepet kahjumi peatamiseks ebaõnnestusid jätkuva ja ohjeldamatu hinnakonkurentsi tõttu täielikult...

Samuti, nagu väidetava miinimumhindade kokkuleppe puhul, on ka raske rekonstrueerida mitmete aastate taguseid sündmusi 1977. aasta novembri väidetava hinnaalgatuse osas. SICCi uurimuste kohaselt võisid siiski teenindusfirma juhid 1977. aasta novembris arutada Montepolimeriga hindu ja Montepolimeri võis teha ettepaneku hindu tõsta ning küsida hinnatõusu kohta SICCi arvamust. Shelli ettevõtete oluline kahjum polüpropüleeniäris jätkus ja SICCi poliitika oli soovitada tootmisettevõtetal igasuguste hinnatõusude toetamist, mis aitaksid kahjumit vähendada, kuigi ta mõistis, et teised ettevõtjad, eriti uued turule tulijad, püüavad tõenäoliselt hoida hindu ebamajanduslikult madal tasemel, et suurendada oma turuosa. Sellises olukorras pidid Shelli ettevõtted hoidma oma hindu konkurentidega samal tasemel, et säilitada oma turuosa ja tagada vastuvõetav miinimumtase Shelli Lääne-Euroopas asetsevate polüpropüleenitehaste tootmisvõimsuse rakendamiseks. Eelnimetatud põhjusel ja arvestades Shell Groupi struktuuriga, ei saanud SICC lubada Montepolimerile või teistele tootjatele, et tema tootmisettevõtted hakkavad kaupa müüma kõrgendatud hindadega.")

85 Herculese turundusdirektori kirja (põhivastuväiteteatis, lisa 2), mille põhjal komisjon leidis, et "suurel nelikul" oli ühine eesmärk, tuleb uurida eelnimetatud asjaolude kontekstis. Kirja tekst on järgmine: *"Major producers have made agreement (Mont., Hoechst, Shell, ICI) 1. No tonnage control; 2. System floor prices - DOM less for importers; 3. Floor prices from July 1. definitely Aug. 1st when present contracts expire; 4. Importers restrict to 20 % for 1 000 tonnes; 5. Floor prices for 4 month period only - alternative is for existing; 6.*

Com.(panies) to meet Oct. to review progress; 7. Subject (of the) scheme working - Tonnage restrictions would operate next year."

("Suuremad ettevõtjad (Mont., Hoechst, Shell, ICI) leppisid kokku järgmises: 1) Tonnimäärasid ei kontrollita; 2) Miinimumhindade süsteem DOMile (kodumaised tootjad), välja arvatud importijad; 3) Miinimumhinnad alates 1 juulist, hiljemalt 1. augustist, kui praeguste lepingute kehtivus lõpeb; 4) Importijad piiravad 1000 tonni kohta 20%; 5) Miinimumhinnad ainult 4 kuise perioodi kohta - alternatiiviks praegune; 6) Ettevõtjate koosolek oktoobris saavutuste hindamiseks; 7) Kehtiv süsteem toimib - tonnikoguste piirangud rakendatakse alates järgmisest aastast.")

(Järgneb nimekiri polüpropüleeniga kolme kvaliteedikategooria hindade kohta väljendatuna neljas rahvuslikus valuutas, kaasaarvatud hind 1,25 DM/kg raffia eest.)

86 Kohus leiab, et väited, mida hageja esitas Herculese turundusdirektori kirja tõendusliku usaldatavuse vähendamiseks, ei ole piisavad kummutamiseks järeldusi, mida komisjon selle kirja põhjal tegi. Tegelikult ei jää kirja sisu ebaselgeks ja on loomulik, et see on segaselt kirjutatud ja et sellel puudub allkiri ja kuupäev, sest tegu on ülestähendustega, mis tehti jutuajamise - tõenäoliselt telefonikõne - ajal ning kirja konkurentsi kahjustav eesmärk oli põhjus, miks kirja autor püüdis võimalikult vähe jälgi jätta. See, et kirja kirjutaja ei mäleta täpselt kirja kirjutamise asjaolusid, ei muuda kirja tõendina ebausaldusväärseks, sest selle sisust on näha, et seal sisalduva informatsiooni edastas üks "suurest nelikust", ning pole vaja tuvastada, milline "suure neliku" liige see oli. Lisaks ei ole oluline asjaolu, et informatsioon oli kaudne, kuna komisjon kasutab kirjakest otseselt kui kirjalikku tõendit faktide toimumise kohta, mis on koostatud nimetatud faktide toimumise ajal ning kui tõendit, et tootjad - peale kirja autori - sõlmisid omavahel kokkuleppe. Lõpuks näitab kirjakeses sisalduva informatsiooni täpsus ja üksikasjalikkus, et tegu ei saa olla kõigest turul ringleva kuulujutuga, või vale või väljamõeldud teabega.

87 Lisaks, kuna hageja võttis omaks, et tootjad sel ajal hindu arutasid, leiab Kohus, et komisjonil oli õigus tõdeda, et real tootjatel, nende seas ka hagejal, tekkis ühine kavatsus määrata miinimumhinnad ilma, et komisjon oleks pidanud tuvastama, kas ka muud ettevõtjad peale "suure neliku" nende hindadega nõustusid.

88 Asjaolu, et kokkulepitud miinimumhindu ei saavutatud ei ole tõend selle kohta, et hageja ei nõustunud nende hindadega, kuna Kohus leiab, et isegi kui oletada, et see on

tõestatud fakt, näitaks see ainult, et miinimumhindu ei rakendatud. Otsus (punkt 16, viimane lõik) ei väida mingil moel, et miinimumhinnad saavutati, vaid sedastab, et raffia hind langes 1977. aasta novembrikuus 1,00 DM/kg.

89 Küsimuse osas, kas otsuses väidetakse, et miinimumhindade kokkuleppe ja 1977. aastal tehtud hinnaalgatuse vahel on seos, tuleb märkida, et otsuse punktide 16 ja 17 põhjal - kui lugeda neid koos punktiga 78 - on selge, et otsuses peetakse miinimumhindade kokkulepet ja 1977. aastal tehtud hinnaalgatust üheks tervikuks. See arvamuse põhineb Shelli tunnistusel, et tema juhid võisid "1977. aasta novembris arutada Montedisoniga hindu ja Montepolimeri võis teha ettepaneku hindu tõsta ning küsida selle kohta Shelli arvamust", millest võib järeldada (punkt 78, kolmas lõik), et Shell oli üks ettevõtjatest, kes miinimumhindade kokkuleppele jätkuks tegid 1 detsembriks 1977. hinnaalgatuse.

90 Selles osas leiab Kohus, et komisjon järeldas õigesti Shelli poolt vastuväiteteatisele antud vastusest ja tema osalemisest miinimumhindade kokkuleppe sõlmimises, et Shell tegi kokkuleppele jätkuks koos Monte, ICI ja Hoechstiga hinnaalgatuse. Tegelikult võib Shelli vastusest järeldada, et miinimumhindade kokkuleppe sõlmimise ja Monte poolt ECNis avaldatud 1. detsembri 1977. aasta oodatavat hinnatõusu puudutava teate vahele jääva perioodi vältel olid Shelli ja Monte toimunud hinnatõusu osas omavahel kontaktis, kuna vastuse tekstis öeldakse: *"However, SICC's researches indicate that executives from the service company may have had discussions concerning price with Montepolimeri in or about November 1977 and Montepolimeri may have suggested the possibility of increasing prices and may have sought SICC's views on its reactions to any increase."*

("SICCI uurimuste kohaselt võisid teenindusfirma juhid siiski 1977. aasta novembris arutada Montepolimeriga hindu ja Montepolimeri võis teha ettepaneku hindu tõsta ning küsida hinnatõusu kohta SICCI arvamust.")

91 Nende tõendite osas ei ole hageja suutnud näidata, et ta teatas nimetatud kohtumiste käigus oma konkurentidele, et keeldub seda sorti kooskõlastatud tegevuses osalemast.

92 Eelnimetatust järeldub, et komisjon on nõuetekohaselt tõetanud, et hageja oli üks nendest polüpropüleeni tootjatest, kes jõudsid omavahelisele kokkuleppele miinimumhindade kohta ja selle eesmärgi saavutamiseks seadsid 1977. aasta 1. detsembriks sihthinna 1,30 DM/kg.

B Hageja kontaktid "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutes osalejatega

a) Vaidlustatud otsus

93 Otsuses (punktid 18, 19, kolmas lõik, ja 78, kolme esimest lõiku) möönab komisjon, et Shell ei osalenud polüpropüleeni tootjate üldkoosolekutel, millest võtsid osa teatavate polüpropüleeni tootjate tippjuhid ("juhid") kui ka keskastme, eriti turundusala juhid ("ekspertid") ja mille eesmärgiks oli ennekõike sihthindade ja müügimahtude kinnitamine ning nende täitmise kontrollimine. Otsuses väidetakse siiski, et Shell osales nii alge miinimumhindade kokkuleppe tegemises kui ka sellega seotud keskusteludes ning võttis osa ad hoc kohtumistest ülejäänud juhtivate tootjatega. Shelli tunnistas ise, et enne "juhtide" ja "ekspertide" koosolekuid paluti teda aeg-ajalt esitada oma seisukoht võimalike hinnatõusude küsimises ja et Monte või ICI teatasid peale koosolekuid Shellile koosolekul seatud eesmärgid, mille Shell edastas oma tootmisettevõtetele. Shelli sisedokumendid kinnitavad, et Shell oli teadlik ja osales hinnaalgatustes ja oli mõnel juhul isegi nende tunnustatud juht. Lisaks osales Shelli esindaja alates 1982. aasta lõpust regulaarselt nelja juhtiva tootja "eelkohtumistel", mis toimusid alati üks päev enne iga "juhtide" koosolekut.

94 Otsuse kohaselt (punkt 68, teine ja kolmas lõik) andsid need "eelkohtumised" neljale suurimale tootjale foorumi, kus nad said enne üldkoosolekut omavahel kokku leppida ühise seisukoha suhtes, et soodustada hindade stabiliseerimist ühtse rindena. ICI tunnistas, et eelkohtumistel arutati samu küsimusi, kui nendele järgnevatel "juhtide koosolekutel", kuid Shell eitas, et "suure neliku" kohtumised valmistasid mingilgi moel ette üldkoosolekut või et need olid mõeldud ühise seisukoha määretlemiseks enne järgmist koosolekut. Otsuses tõdetakse siiski, et teatavate koosolekute protokollid (oktoober 1982 ja mai 1983) näitavad midagi muud, kui see, mida väidab Shell.

95 Lõpuks väidetakse otsuses (punkt 78, teine lõik), et Shelli kontserni tootmisettevõtted võtsid osa kohalikest koosolekutest, kus arutati üldkoosolekutel kokku lepitud meetmete rakendamist siseriiklikul tasandil (otsus, punkt 20). Isegi enne, kui Shell hakkas 1982. aasta oktoobris osalema "eelkohtumistel", kohtus ta teiste suuremate tootjatega, et üksikasjaliselt arutada juhtide ja ekspertide koosolekutel puudutatud küsimusi (otsus, punkt 109, neljas lõik).

96 Otsuse punktides 16, 17, 19, 30, 31, 35, 45, 47, 48, 57, 62, 63, 67 ja 109 viidatakse veel Shelli ning juhtide ja ekspertide koosolekutes osalenud tootjate vahelistele kontaktidele.

b) Poolte argumendid

97 Hageja märgib, et otsus paneb erilist rõhku selliste tootjatevaheliste koosolekute toimumisele, kus lepiti kokku erinevates salajastes meetmetes. Komisjon ei ole siiski eitanud, et Shelli ettevõtted nendest koosolekutest osa ei võtnud. Seetõttu ei võtnud need ettevõtted osa aruteludest, mis viisid sihthindade või müügimahtude määratlemiseni või täiendavate meetmete kinnitamiseni. Shell on seetõttu samasuguses olukorras kui Amoco või BP, kellele komisjon ei ole esitanud süüdistust EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumises (otsus, punkt 78, viimane lõik).

98 Hageja leiab, et tema olukord oli tegelikult järgmine: ta teadis, et koosolekud toimuvad; aeg-ajalt enne koosolekuid küsiti tema arvamust turu üldise seisundi kohta; talle anti aeg-ajalt, kuid mitte regulaarselt teada, et on paika pandud teatavad "eesmärgid või sihid"; ta edastas selle informatsiooni oma tootmisettevõtetele ning aeg-ajalt andis neile soovitusi tegevuse suhtes, kuid lõplik otsustamisvabadus oli ettevõtetal endil.

99 Hageja möönab, et Shelli esindaja osales teatud koosolekutel, mida peeti vahetult enne "juhtide" koosolekuid ja milles osalesid ICI, Monte ja Hoechsti esindajad. Kuid hageja sõnul toimusid need eelkohtumised ainult kõnealuse perioodi viimase kümne kuu vältel ja Shell osales ainult umbes pooles koosolekutest. Seetõttu ei saa seda fakti kasutada tõendina, et Shelli ettevõtted osalesid ebaseaduslikes kokkulepetes.

100 Hageja lisab, et 1981. aastal peeti ainult kaks eraldi koosolekut, millest võtsid osa ICI, Shell ja Monte, kuid mitte Hoechst, kes oli ju samuti üks "suurest nelikust". Nende koosolekute lõpus ei saavutatud mingisugust ühist kokkuleppe või arusaamist ega lepitud kokku ühises tegevuses, nagu seda näitab ka 15. juuni 1981. aasta koosoleku protokoll (põhivastiväiteteatise lisa 64b). Komisjon andis nende koosolekute regulaarsuse ja iseloomu kohta eksitava pildi, ja omistas neile väidetavate ebaseaduslike kokkulepete üldises kontekstis suuremat tähtsust, kui neil tegelikult on. Viite suhtes, mille kohaselt hageja kohtus teiste "juhtivate" tootjatega alates 1977. aastast kuni kõnealuse perioodi lõpuni ja mille komisjon esitas Kohtule oma vastuväide, märgib hageja, et siis on see uus argument, milles igal juhul liialdatakse juhuslikke kontakte ning mis ei muuda Shelli tegelikku teisejärgulist seisundit väidetavas ebaseaduslikus kokkuleppes.

101 Oma osalemise suhtes mõnedel eelkohtumistel, mis toimusid 1982. aasta lõpust kuni 1983. aasta keskpaigani, märgib hageja, et need koosolekud algasid alles umbes kümme kuud enne väidetava kartelli seitsmeaastase eksistentsi lõppu, et selle aja jooksul osales ta umbes pooltel eelkohtumistel, mis leidsid aset enne juhtide koosolekuid, et omavahelise seisukohtade

vahetuse tagajärjel ei hakanud hageja osa võtma mingitest ebaseaduslikest kokkulepetest ning lõpuks, et need koosolekud ei olnud mõeldud järgnevatele "juhtide" koosolekutele "suuniste" andmiseks.

102 Komisjon on seisukohal, et ei saa liialdada tähtsust, mida otsuses arvatakse "regulaarsetel" (institutionalized) koosolekutel olevat. Samuti ei ole komisjonile selge, miks hageja ei loe "regulaarsete" koosolekute hulka ka "suure neliku" vahelisi koosolekuid. Hageja osales, kas isiklikult või SCITCO (Shell'i allettevõtte) kaudu nendel eelkohtumistel, mille tähtsust ja eesmärki tõendavad hageja ja ICI vahelise telefonikõne kohta tehtud ülestähendused (põhivastuväiteteatis, lisad 95 ja 96) ja ühe koosoleku protokollist (põhivastuväiteteatis, lisa 101).

103 Komisjon tõdeb, et juba enne seda, kui 1982. aasta lõpus hakati eelkohtumisi korraldama, kohtus hageja regulaarselt teiste "suurtootjatega", nagu Shell oma vastuses vastuväiteteatisele ka ise tunnistas (punkt 13.19). Komisjon lisab, et neid regulaarseid kohtumisi märgiti nii vastuväiteteatises kui ka otsuses (punkt 109, neljas lõik). Komisjon täpsustab, et "suure neliku" 15. juuni 1981. aasta koosolekuga seotud ülestähendus (põhivastuväiteteatis, lisa 64b) näitab selgesti, et nende ettevõtjate jagatud vastutust turu eest tunnustati üldiselt ja et nad leidsid, et on nende ülesanne algatusi teha.

104 Komisjon lisab ka, et Shell oma tunnistuse kohaselt (põhivastuväiteteatis, lisa 9, lisa 2) osalesid Shell'i kontserni tootmisettevõtted niinimetatud "kohalikes" koosolekutes, kus lepiti üksikasjades kokku "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel vastuvõetud meetmete rakendamine. Nendel eelnimetatud põhjustel ei ole Shell'i seisund võrreldav Amoco või BP olukorraga.

105 Komisjon väidab, et hageja võttis osa kõikidest eelkohtumistest, millest komisjon on teadlik, ja et "suure neliku" vastuvõetud ühine seisukoht tõsta hindu oli seotud nende koosolekutega, mille vältel peetud keskustelud olid üsna konkreetse iseloomuga. Komisjon püsib arvamuse juures, et kaks dokumenti, millele otsus selles suhtes toetub - nimelt ICI dokument pealkirjaga "*Polypropylene Framework*" ("Polüpropüleen'i puudutav kava," põhivastuväiteteatis, lisa 87) ja Shell'i teade 20. oktoobrist 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 100 ja Shell'ile adresseeritud erivastuväiteteatis, lisa 30) - on täielikult asjassepuutuvad, kui neid tõlgendatakse koosolekute toimumise kontekstis ja neid ei vaadelda üksteisest eraldi. Komisjon mainib möödamindes, et 1982. aasta oktoobrikuu koosolekus osales "suur nelik", et see oli eelkohtumine ja et 20. oktoobri 1982. aasta kuupäevaga dokumendile (mida

nimetatakse otsuse punktis 68) viidatakse põhivastuväiteteatises (põhivastuväiteteatise punkt 124).

106 Seetõttu leiab komisjon, et hageja mitteosalemine "juhtide" ja "ekspertide" koosolekul ei ole asjassepuutuv ning võib järeldada, et hageja osales hindade määramises, rakendas neid koos Shell'i kontserni ettevõtete ja tegi koostööd ja kvootide süsteemi osas.

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

107 Kohus leiab, et toetudes otsuses mainitud erinevatele tõenditele - eriti ICI teabenõude vastusele (põhivastuväiteteatis, lisa 8, erinevatele koosoleku protokollidele ja tabelitele, mis puudutavad eri tootjate läbimüüki ja kvote - oli komisjon täiesti õigustatud järeldama, et alates 1977. aasta detsembrist töötati välja polüpropüleenisektori tootjate regulaarsete koosolekute süsteem, et "juhtide" ja "ekspertide" koosolekud toimusid 1978. aasta lõpust või 1979. aasta algusest saadik, et nende koosolekute, mille eesistujaks oli algselt Monte ja hiljem ICI, eesmärk oli seada sihid hindade ja müügimahtude kohta ja võtta vastu erinevaid meetmeid sihthindade rakendamise soodustamiseks ning et nendel koosolekutel kerkisid esile ka ühised eesmärgid eelnimetatud sihtide ja meetmete osas.

108 Tuleb lisada, et otsuses ei süüdistata hagejat "juhtide" ja "ekspertide" koosolekus osalemises vaid selles, et hageja oli koosolekus osalejatega tihedas kontaktis, andis oma kaubanduspoliitika kohta informatsiooni, saatis oma siseriiklikke ettevõtteid osalema kohalikes koosolekutes, kus arutati "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel kinnitatud meetmete rakendamist siseriiklikul tasandil, kohtumus nendes koosolekutes osalejatega ja oli nendega kahepoolsetes kontaktides.

109 Seetõttu tuleb uurida, kas komisjon on nõuetekohaselt tõetanud, et hageja ja "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutes osalejate vahel toimusid 1977 aasta lõpust kuni 1983. aastani kontaktid.

110 Täpsemalt 1977. aasta lõpu ja 1978. aasta lõpu vahele jääva perioodi osas märgitakse, et hageja osales 1977. aasta ühiste eesmärkide valguses kahel EATP koosolekul, millest esimese - mis toimus 22. novembril 1977. aastal (põhivastuväiteteatis, lisa 6) - protokoll näitab, et erinevad ettevõtjad ilmutasid oma teostust Monte poolt avalikult tehtud teate kohta, et ta kavatseb hindu tõsta ning et hageja tegi järgmise avalduse: *"any opportunity to achieve more realistic polypropylene prices will have the full support of Shell. We also noticed the moves in Italy and I feel certain that these are going to spread across Europe"*.

("Shell toetab täielikult iga võimalust realistlikumate polüpropüleenihindade saavutamiseks. Olema täheldanud, mida võeti ette Itaalias ja olen kindel, et see levib ja ülejäänud Euroopasse".)

Teise, 26. mail 1978. peetud koosoleku protokollist (põhivastuväiteteatis, lisa 7) ilmnevad erinevate tootjate hinnangud esimese, 22. novembril 1977. peetud koosoleku tulemusel turul saavutatud edusammude kohta. Hageja tegi 26. mai 1978. koosolekul järgmise ütluse:

"We have heard most people, both in the informal discussions and around the table this morning plead for stability and cooperation in the economic situation of slow growth in which we find ourselves and with the situation of low demand for our products and surplus capacity [...] Last November, I mentioned that the losses being incurred by the polymer producers, by the chemical producers of the world were reaching very large proportions. We have seen further company reports in the last 6 months which have confirmed this, and I put it to you that the magnitude of the sums of money being lost by the chemical industry and by the polymer producers over the coming years are going to lead to some fundamental thinking as [...]."

(Oleme nii ebaformaalsete keskustelude käigus kui ka selle koosolekulaua ümber kuulnud, et praeguse aeglase majanduskasvu tingimuste juures, kus nõudmine meie toodete järgi on madal ja tootmisvõimsust jääb üle, näeb enamik koosolijatest vajadust stabiilsuse ja koostöö järele. ... Eelmisel novembril märkisin, et kogu maailma polümeeritootjate ja keemiatoodete tootjate kantud kahjumid hakkavad jõudma tähelepanuväärselt kõrgele tasemele. Viimase kuue kuu jooksul on üha uute ettevõtjate aruanded seda informatsiooni kinnitanud ja võin teile kinnitada, et hiigelsummad, mida keemiatööstus ja polümeeritootjad tulevate aastate vältel hakkavad kandma, paneb tõsiselt mõtlema ... ")

111 Lisaks väitis hageja oma vastuses vastuväiteteatisele perioodi kohta, mis jääb ajavahemikku 1978. aasta kuni 1983. aasta september, järgmist:

"SICC/SCITCO knew that multilateral meetings between producers were taking place from time to time and that the subject matter of the discussions at such meetings included 'target' prices. Prior to meetings SICC/SCITCO' s views were sometimes sought on general market conditions including as to the feasibility of price increases. After multilateral meetings had taken place, the service company was sometimes informed (by ICI or Montepolimeri) that particular price 'targets' had been proposed, and passed this market information to the

operating companies. SICC/SCITCO' s support might be sought for the proposed move, and in response the service company would make it clear that it could not commit the Shell operating companies even to work towards the goal of attaining the 'target' prices. [...] SICC/SCITCO informed the operating companies of the 'target' price as part of a general market intelligence service that it provided to the operating companies. It did not ordinarily tender advice as to the appropriate action the operating companies should take. On occasions, however, it would commend to the operating companies moves towards higher prices as a means of reducing losses; but on other occasions SICC/SCITCO would agree with operating companies that they should hold current prices so as to retain volume and market share. The operating companies would make their own pricing decision on their evaluation of the local market, bearing in mind their volume objectives."

("SICC/SCITCO teadis, et aeg-ajalt korraldatakse tootjatevahelisi mitmepoolseid kohtumisi ja et nende koosolekute teemade hulka kuulub "sihthindade" arutamine. Enne neid koosolekuid küsiti vahel SICC/SCITCO arvamust üldise turuolukorra kohta, mille hulka kuulus ja küsimus hinnatõusu teostatavuse kohta. Pärast mitmepoolsete koosolekute toimumist teavitati vahel teenindusfirmat (ICI või Montepolimeri poolt), et on tehtud ettepanek teatavate "sihtide" kohta hinna osas ja teenindusfirma andis selle turuinformatsiooni üle tootmisettevõtetele. Vahel küsiti ettepaneku kohta ka SICC/SCITCO arvamust, millisel juhul ta vastas, et ta ei saa Shell'i tootmisettevõtete nimel sellist kohustust vastu võtta ega isegi anda nende nimel lubadust tegutseda "sihthindade" saavutamise eesmärgi nimel. ... SICC/SCITCO edastas andmed "sihthindade" kohta tootmisettevõtetele üldise turuinfo vahenduse süsteemi raames, millist teenust ta oma tootmisettevõtetele osutab. Tavaliselt ei andnud ta tootmisettevõtetele nõu, millist strateegiat need peaksid kasutama. Teatavatel juhtudel võis ta siiski soovitada tootmisettevõtetele meetmeid hindade tõstmiseks, et kahjumit vähendada; kuid vahel võis SICC/SCITCO ka tootmisettevõtetega kokku leppida, et nad jäävad kehtivate hindade juurde, et mitte kaotada oma mahtu ja turuosa. Tootmisettevõtted tegid hindu puudutavad otsused siiski ise, arvestades sealjuures kohaliku turu olukorra ja oma eesmärkidega mahu osas.")

112 Tuleb märkida, et hageja on neid fakte oma Kohtule esitatud vastuväites kinnitanud ja et ka ICI vastus teabenõudele (põhivastuväiteteadis, lisa 8) kinnitab nende tõesust, kuna ICI teeb seal järgmise ütluse:

"The relationship between these producers [Alcudia, Amoco, BP, Hercules and Shell] and producers which participated was simply one whereby these producers would usually be advised of the upshot (if any) of meetings."

"Nende tootjate (Alcudia, Amoco, BP, Hercules ja Shell) ning osalevate tootjate vaheline suhe ei olnud midagi rohkemat, kui viis, kuidas tootjad said informatsiooni koosolekute tulemuse kohta (kui koosolekud toimusid)."

113 Lisaks leiab Kohus, et dokumendid, mis väidetavate faktide kohta olemas on, tõendavad neid fakte.

114 Nii leiab Kohus, et hageja ja "juhtide" ja "ekspertide" koosolekul osalejate vahelisi kontakte kinnitab asjaolu, et andmed hageja erinevate kuude ja aastate läbimüügiarvude kohta koos tema nimega on ära toodud mitmetes tabelites (põhivastuväiteteatis, lisa 55 ja järgnevad lisad ning põhivastuväiteteatis, lisad 23, 25, 28 ja 32). Enamik hagejatest tunnistasid Kohu kirjalikule küsimusele esitatud vastustes, et ainult Fidesi infovahetusüsteemist saadud andmete põhjal ei oleks olnud võimalik ICI, ATO ja Herculese ruumidest leitud tabeleid koostada. Oma vastuses teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8) kinnitas ICI ühe tabeli osas, et *"the source of information for actual historic figures in this table would have been the producers themselves"* ("teabeallikas, kust tabeli tegelikud andmed pärinevad, pidid olema tootjad ise."). Seetõttu on õigustatud komisjoni järeldus, et tabelites leiduvad andmed, mis puudutavad Shelli, pidi andma Shell ise.

115 Tuleb rõhutada, et seda järeldust kinnitab ka Shelli vastus teabenõudele, kuna see ei sisalda asjaolu suhtes, et tabelites on ära toodud Shelli läbimüügiarvud, samasugust reservatsiooni nagu Amoco, Herculese ja BP kohta, nimelt, et nad:

"did not report as a group, they did not report individually, and they were not represented at the meetings. In passing it should be stated that even when Hercules did attend meetings they would not report their figures."

By way of explanation, Amoco/Hercules/BP are 'grouped' together in the table because, in the absence of any specific data relating to their sales volume, their sales volume was calculated by deducting from known total sales for West Europe (derived from FIDES data) the total of sales made by other producers which had declared details of their sales volume."

(" ei andud informatsiooni ei grupiviisiliselt ega eraldi, ega olnud esindatud koosolekutel. Tuleb märkida ka, et isegi kui Hercules nendest koosolekutest osa võttis, ei edastanud at oma statistikat.

Tuleb selgitada, et tabelites esinevad Amoco/Hercules/BP koos, sest kuna täpsed arvud nende läbimüügi kohta puudusid, arvatati nende müügiimaht sel teel, et lahutati kogu Lääne-Euroopa müügiimahust (FIDESi andmed) teiste tootjate, kes olid esitanud oma müügiimahud, müügiimahtude summa."

116 Lisaks nendele asjaoludele, tuleb kõigepealt rõhutada, et hageja vastusest vastuväiteteatisele on selge, et Shelli kontserni kuuluvad tootmisettevõtted osalesid kohalikel koosolekutel Ühendkuningriigis (kuuel koosolekul aastas), Belgias (iga nelja kuni kuue nädala tagant), Itaalias (regulaarselt), Taanis (vahel) ja Madalmaades (septembris 1983). Kuigi hageja väidab, et nendel koosolekutel osalemise eesmärgiks oli turu kohta üldinformatsiooni saamine, näitavad ainsad kaks protokoll, mis nende koosolekute kohta olemas on, et koosolekute eesmärk oli arutada kohalikul tasemel "juhtide" ja "ekspertide" koosolekul kinnitatud meetmeid. Ühendkuningriikides 18. oktoobril 1982 peetud kohaliku koosoleku, kus osales ka Shell, kohta koostatud protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 10), näitab, et kohal viibivad tootjad vahetasid informatsiooni sihthinnast madalama ja kõrgema hinnaga toimunud läbimüügi kohta, vaatlesid turuhäireid ja analüüsisid oma suhet klientidega. Koosolekute eesmärki kinnitab 9. juunil 1982 toimunud "ekspertide" koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 25), milles on kirjas:

"From this it was felt that it was impossible to reach the target level of 36 Bfr/kg etc. in June, ICI & DSM pressed for a major push in Belgium as it would have beneficial effects on the surround countries + bring Shell back into the fold without any producers having to put too much at stake in terms of volume. After a lot of discussions DSM agreed to call a meeting on 16th June to be attended by some marketing managers as well as local representatives. The objectives would be to quote the target levels absolutely rigidly for July."

("Selle põhjal jäi mulje, et juunis ei ole võimalik saavutada sihttasest 36 BEF/kg jne.; ICI ja DSM soovitasid tungivalt Belgias tugevasti pingutada, sest see avaldaks soodsat mõju ka naabermaades ja juhiks Shelli tagasi õigele teele ilma, et keegi tootjatest peaks mahu osas liiga suuri riske võtma. Pärast pikki läbirääkimisi nõustus DSM kutsuma 16. juunil kokku koosoleku, milles osalevad mõned turundusjuhid kui ka kohalikud esindajad. Eesmärgiks on juulikuuks paika panna täiesti kindlad sihttasemed.")

Hageja vastusest vastuväiteteatisele on selge, et ta osales 16. juuni koosolekul.

117 Teiseks tuleb tõdeda, et 1981. aastal osales hageja kahel koosolekul, millest esimene toimus 27. mail 1981 ja millel osalesid Shell ja ICI, teine koosolek toimus 15. juunil 1981 ning selles osalesid Shell, ICI ja Monte (põhivastuväiteteatis, lisa 64), 1982. aastal osales hageja kahel koosolekul, millel osalesid "suure neliku" esindajad ja mis toimus 13. oktoobril ja 20. detsembril 1982, ning viiel samasugusel koosolekul 1983. aastal. Selles osas tuleb märkida, et hageja väide, mille kohaselt need koosolekud olid ainult osa "suure neliku" kohtumistest, ei pea paika, sest hageja vastas Kohtu küsimusele, et tema ei ole teadlik, et ICI, Hoechsti ja Monte vahel oleks muul ajal toimunud eelkohtumisi.

118 Hageja väidab, et nende koosolekute eesmärk ei olnud seotud "juhtide" ja "ekspertide" koosolekute eesmärgiga. Kuid Kohus leiab hageja ja ülejäänud juhtivate ettevõtjate vaheliste koosolekute märkmete põhjal, et nende koosolekute eesmärk oli tihedalt seotud "juhtide" ja "ekspertide" kohtumiste eesmärgiga. Tegelikult näitavad 1981. aastal peetud kahe koosoleku märkmed, et koosolekute eesmärk oli arutada hinnataset ja kvootide süsteemi, kuna esimeses dokumendis (põhivastuväiteteatis, lisa 64a) on kirjas:

"This meeting was arranged to review the polypropylene scene and to seek SICC' s views on the volume scheme put forward by Montepolimeri in Rome [...] Current price levels were compared and Shell seemed to have much the same view as ourselves"

"Käesoleva koosoleku eesmärk on vaadelda polüpropüleenisektori praegust olukorda ja küsida SICCi arvamust Montepolimeri poolt Roomas ettepanud mahtusid puudutava plaani kohta ... Võrreldi ka kehtivat hinnataset ning tundus, et Shelli arvamus ühtib suures osas meie omaga"

(järgneb hinnatabel), ning teises dokumendis (põhivastuväiteteatis, lisa 64b) on kirjas:

"Possible solutions included (a) sanctions (not a great success so far on PVC), (b) control production which is within the power of the bosses (L. [the applicant' s representative] thought propylene availability might scupper this), (c) quotas which Z. favoured but L. discounted, (d) new initiative by the 4 majors whereby they accommodated the hooligans in Europe and made up the loss by sales in ROW markets. Given that W European sales would probably not exceed 105 kt/month for the next few months and then not over 125 kt for the remainder of the year say 115 kt average for July-Sept and exports continued at 30 kt/month there would still be a surplus of capacity of 10 kt/month. Shared by the Big Four each would

have to drop 2.5 kt/m in Europe equivalent to 30 kt/yr of say 2.3% market share. I said that despite L.'s contention about ROW prices that such a proposal would be totally unacceptable to us, (e) a flat price increase of say 20 pf/kg wef 1st July - this avoids unrealistic requirements for the lowest priced business."

("Võimalike variantide hulka kuulusid a) sanktsioonid (mis ei ole siiani PVC osas edukad olnud), b) tootmise kontroll, mis kuulub "juhtide" pädevusalasse (L., hageja esindaja, arvas, et propüleenid kättesaadavus võib selle lahenduse ohtu seada), c) kvoodid, mille poolt oli Z., kuid mida L. ei toetanud, d) nelja juhtiva tootja uus algatus, mille abil saaks "huligaanid" Euroopas maha rahustada ja kompenseerida ROW turu müügikahjumid. Arvestades, et Lääne-Euroopas ei ületa läbimüük lähikuudel arvatavasti 105 kt/kuus ning ülejäänud aasta jooksul 125 kt/kuus, vaid jääb juulist kuni septembrini keskmiselt 115 kt tasemele, ja et import jätkub tasemel 30 kt/kuus, on tootmisvõimsuse ülejääk ikkagi 10 kt/kuus. Kui jagada see "suure neliku" vahel, siis peaks neist igaüks loobuma 2,5 kt/kuus, mis vastab 30 kilotonnile aastas, ehk 2,3 % nende turuosast. Vaatamata L.i ettepanekule väljaspool Lääne-Euroopat kehtivate hindade kohta ütlesin, et selline lahendus on meile täiesti vastuvõetamatu; e) netohinnatõus 0.20 DEM/kg alates 1 juulist - see välistab ebarealistlikud nõudmised kõige madalamate hindadega kauplevatele ettevõtetele."

119 Kohus leiab, et "suure neliku" kohtumised, mis leidsid aset päev enne "juhtide" koosolekut, korraldati eesmärgiga kokku leppida sammudes, mida nad hindade tõstmiseks kavatsesid võtta, nagu näha ka ühe ICI töötaja tehtud kokkuvõtivatest märkmetest, millega ta teavitas ühte oma kolleegi 19. mail 1983. aastal toimunud "suure neliku" eelkohtumise sisust (põhivastuväiteteatis, lisa 101). Nendes märkmetes nimetatakse ettepanekut, mis pidi esitatama 20. mail "juhtide" koosolekul. Nende märkmete osas vastab ICI teabenõudele, et:

"A meeting of the 'Big Four' which had taken place on 19 May 1983 immediately prior to a 'Bosses' meeting held on 20 May. The 'Big Four Pre-meeting' took place in Barcelona. [...] the outcome of the meeting was a proposal for a 'Target Price' for raffia of DM 1.85/kg with effect from 1 July 1983."

("Suure neliku" kohtumine, mis leidis aset 19. mail 1983, vahetult enne 20. mail toimunud "juhtide" koosolekut. "Suure neliku" eelkohtumine toimus Barcelonas. ... koosoleku tulemuseks oli ettepanek raffia "sihthinna" kohta 185 DEM/kg alates 1 juulist 1983.")

Lisaks tuleb märkida, et 20. mai koosolekule järgnenud 1. juunil 1983 "ekspertide" koosoleku märkmetes öeldakse:

"those present reaffirmed complete commitment to the 1.85 move to be achieved by 1 July. Shell was reported to have committed themselves to the move and would lead publicly in ECN".

In the aforementioned summary note it is stated: "Shell to lead - ECN article 2 weeks. ICI informed".

("kohalolijad kinnitasid oma täielikku valmisolekut 1,85 eesmärgi saavutamiseks 1 juuliks. Teatati, et Shell kohustus hinnatõusuga kaasa minema ja teatama sellest avalikult ECNis."

Eelnimetatud kokkuvõtvates märkustes on kirjas:

"Shell to lead - ECN article 2 weeks. ICI informed".

"Shell teeb algatuse - ECN artikkel kahe nädala pärast. ICI informeeritud."

120 Sama tuleb ilmsiks ka hageja ja ICI vaheliste telefonivestluste märkmetest 9. ja 10 septembril 1982, kus on kirjas:

"I spoke to L. to get his reaction to the sugges[tion] that the 4 majors might operate a compensation scheme amongst themselves whilst the price initiative was being forced through"

("Rääkis L.iga, et saada teada tema arvamust ettepanekule, et selleks ajavahemikuks, kui hinnaalgatust läbi surutakse, võiks suur nelik võiks omavahel välja töötada kompensatsiooniplaani.") (põhivastuväiteteatis, lisa 95).

121 Seetõttu leiab Kohus, et hageja puudumine "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutelt ei olnud juhus. See oli hageja ettekatsetud strateegia osa, mille läbi ta kavatses nende koosolekute loodetavast tulust osa saada, samas võtmata riske, mida nii paljude osalejatega koosolekutel osalemine endaga kaasa võis tuua ning seetõttu säilitas ta nendega kontakti, kuid koosolekutest osa ei võtnud. See on ilmne hageja 15. veebruari 1982. aasta kuupäevaga siseteatisest (põhivastuväiteteatis, lisa 94), milles hageja, pärast tõdemist, et "suure neliku" hinnaalgatused ei ole vilja kandnud, ütleb järgmist:

"SCITCO will NOT participate in any poly-competitor meetings, but will try to keep informed of their activities & ambitions through CITP bilateral contacts."

("SCITCO EI võta osa koosolekutest, millel osalevad mitmed konkurendid, vaid püüab hoida end kursis nende tegevuse ja eesmärkidega läbi kahepoolsete kontaktide CITPis.")

Kogu kõnealuse dokumendi kontekstis ei saa väljendit "*poly-competitor meetings*" tõlgendada kui "*polypropylene competitor meetings*" (polüpropüleenisektori konkurentide koosolekud), vaid just nimelt kui "*multi-competitor meetings*" (koosolekud, millel osalevad mitmed konkurendid), ja seda kahel põhjusel. Esiteks lühendatakse igal pool, kaasaarvatud ka selles dokumendis, "*polypropylene*" kui "*PP*", aga mitte kui "*poly*" ja fraasi "*poly-competitor meetings*" tuleb tõlgendada nii, et see rõhutab vahet fraasiga "*bilateral meetings*", mis esineb tekstis neli rida allpool. Teiseks toetab sellist tõlgendust teine ICI dokument 18. oktoobrist 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 96), milles on kirjas:

"L. of SCITCO said that [...] he would be willing to attend meetings of the big four but not wider gatherings."

(" SCITCO esindaja L. ütles, et ... ta on nõus osalema suure neliku kohtumistel, aga mitte suurematel koosolekutel.")

122 Lisaks aitas Shelli tootmisettevõtete osalemine kohalikel koosolekutel ja hageja osavõtt "suure neliku" koosolekutest kaasa sihthindade ja müügimahtude määramisele "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel.

123 Seetõttu leiab Kohus, et hageja on olnud regulaarses kontaktis "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutest osavõtjatega ja et need kontaktid teenisid sama eesmärki, kui koosolekud.

124 Kohus leiab, et nende järelduste tähendust ei vähenda asjaolu, et komisjon ei järeldanud sama Amoco ja BP suhtes, kelle nimed esinevad samuti eelpool mainitud tabelites. Nende ettevõtete olukord erineb hageja olukorrast, sest nimetatud ettevõtted ei osalenud ühelgi tootjate koosolekutest, mille eesmärk oli ennekõike kehtestada hinna ja müügitahu sihtväärtused, kuna Shelli kontserni tootmisettevõtted osalesid kohalikel koosolekutel ja hageja võttis osa suuremate tootjate koosolekutest 1981, 1982 ja 1983. aastal. Seetõttu on õigustatud komisjoni seisukoht, et tal ei ole piisavaid tõendeid Amoco ja BP osalemise kohta kooskõlastatud meetmetes, mille eesmärk on konkurentsi piirata (otsus, punkt 78, viimane

lõik). Kuid tõendid sellise koostöö olemasolu kohta on siiski otsuse aluseks. Lisaks ei olnud ei Amoco ega BP nende tootjate seas, kes 1977. aastal seadsid endale ühise eesmärgi miinimumhindade kehtestamise kohta sama aasta detsembris. Järelkult õigustas nende ettevõtjate ja hageja olukorra vahel tuvastatud erinevus nende erinevat kohtlemist.

125 Eelnimetatu põhjal saab järeldada, et komisjon on nõuetekohaselt tuvastanud, et 1977. aasta ja 1983. aasta septembri vahelisel perioodil oli hageja regulaarses kontaktis teiste polüpropüleeni tootjatega, kes kohtusid omavahel regulaarsetel koosolekutel; et need kontaktid teenisid sama eesmärki, mis koosolekud; et Shelli tootmisettevõtted võtsid osa kohalikest koosolekutest, mille eesmärgiks oli laiemalt arutleda sihtide üle, mis pandi paika "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel ja millest hageja osa ei võtnud ning et hageja võttis osa koosolekustest teiste juhtivate tootjatega 1981., 1982. ja 1983. aastal.

C Hinnaalgatused ja nende rakendamist toetavad meetmed, ning kvoodid

126 Otsuse kohaselt (punktid 28-51) rakendati sihthindade määratlemise süsteemi hinnaalgatuste kaudu, millest kuut on võimalik identifitseerida: esimene kestis 1979. aasta juulist kuni detsembrini, teine 1981. aasta jaanuarist maini, kolmas 1981. aasta augustist detsembrini, neljas 1982. aasta juunist juulini, viies 1982. aasta septembrist kuni novembrini ja kuues 1983. aasta juulist novembrini. Otsuse kohaselt (punkt 26, teine lõik) tuli hinnaalgatuste rakendamiseks luua hinnatõusule soodsad tingimused. Seetõttu soovitati plaanitud algatuste rakendamise hõlbustamiseks erinevaid meetmeid või lepidi nende osas kokku koosolekutel. Lisaks mõõnsid tootjad ühiselt, et kokkulepitud hinnaalgatustele turul soodsate tingimuste loomiseks oli vajalik mahtude kontrolli süsteem (otsus, punkt 52, esimene lõik).

C.1. 1979. ja 1980. aasta

a) Vaidlustatud otsus

127 Esimese hinnaalgatuse osas märgib komisjon (otsus, punkt 29), et tal ei ole üksikasjalisi tõendeid, et 1979. aasta esimesel poolel oleks peetud koosolekuid või tehtud hinnaalgatusi. Siiski näitab 26. ja 27. septembril 1979. aastal peetud koosoleku protokoll, et plaaniti hinnaalgatust 1.90 DEM/kg raffia osas alates 1. juulist ja 2.50 DEM/kg alates 1. septembrist. Komisjoni sõnul kinnitab seda 5. juulil 1979. aastal toimunud Shelli sisekoosoleku protokoll, kus on kirjas: *"the price target for 1 July 1979 was DM 1.90/kg but this level was not being achieved particularly in France or Germany"*. (" 1. juuli 1979. aasta

sihthind oli 1.90 DEM/kg, kuis seda ei saavutatud ennekoike Prantsusmaal ja Saksamaal." Erialase ajakirjanduse andmetel plaanis Monte tõsta hinnad 1. septembril 2.05 DEM/kg tasemeni ning Shell ja ICI toetasid teda. Komisjoni valduses on teatavate muude tootjate, peale Shelli ja ICI, hinnasuunised, mis näitavad, et need tootjad andsid oma müügiiosakondadele käsu rakendada nimetatud hinnataset või sellele vastavat hinda rahvuslikus valuutas alates 1. septembrist, enamasti enne, kui teade plaanitud hinnatõusu kohta avaldati ajakirjanduses (otsus, punkt 30).

128 Otsuse kohaselt (punkt 31) jõudis raffia hind septembriks 1979 tasemele 1.70-1.75 DEM/kg, mis on pisut madalam kui sihthind. Shelli polüpropüleenide rühma 12. septembri 1979 koosoleku protokollis on kirjas: *"The chairman noted that the price target for September of DM 2.05/kg had not been achieved and this was particularly damaging to Shell in view of our high level of overheads ... It was difficult to get further price increases without the push which would be provided by monomer price increases particularly when some competitors were profitable at the current selling price levels."*

("Eesistuja märkis, et septembrikuu sihthinda 2.05 DEM/kg ei saavutatud ja et see on Shellile eriti kahjulik meie kõrgete üldkulude pärast ... Ilmnes, et edasist hinnatõusu on raske läbi viia, ilma monomeeride hinnatõusu abita, eriti kui teatavad konkurendid teenivad praeguse hinnataseme juures kasumit."

129 Kuna hindade tõstmise oli raske, otsustasid tootjad 26. ja 27. septembril peetud koosolekul lükata sihthinna saavutamine mitme kuu võrra edasi, uue tähtpäevaga 1. detsember 1979, kusjuures uue plaani kohaselt pidi saavutatud taset hoitama oktoobrikuu vältel ja võimaluse korral tõsta seda novembris tasemeni 1.90 - 1.95 DEM/kg (otsus, punkt 31, esimene ja teine lõik).

130 Kuigi otsuses nõustutakse (punkt 32), et 1980. aasta koosolekute protokolle ei leitud, väidetakse seal siiski, et kõnealuse aasta jooksul toimus vähemalt seitse tootjate koosolekut (viide otsuse tabelile 3). Kuigi aasta alguses märkis erialaajakirjandus, et 1980. aastal valmistuvad tootjad hindade osas tugevat survet rakendama, toimus tegelikult turuhindades hoopis 1.20 DEM/kg langus, enne kui hinnatase septembris stabiliseerus.

131 Otsuse kohaselt (punkti 31 kolmas lõik) kinnitati 26. ja 27. septembri 1979. aasta koosolekul, et „on vaja ranget kvoodisüsteemi”; selle koosoleku teade viitab kavale, mille

kohta tehti ettepanek või mis lepiti kokku Zürichis ja mille kohaselt pidi kuukäivet piirama 80%-ni aasta esimese kaheksa kuu jooksul saavutatud keskmisest näitajast.

132 Otsuses (punkt 52) on osutatud, et enne 1982. aasta augustit kohaldati mitmesuguseid kavasid turu jagamiseks. Kuigi hinnanguline olemasolev müügiimaht protsentides oli tootjate vahel jagatud, ei toimunud selles etapis kogu toodangu süsteemset eelnevat piiramist. Seega tuli kogu turu hinnangud jooksvalt üle vaadata ja iga tootja käivet (tonnides) kohandada, et see vastaks lubatud osakaalule.

133 Sihtkogused (tonnides) kehtestati 1979. aastaks, tuginedes osaliselt vähemalt kolme eelmise aasta käibe. ICI ruumidest leitud tabelid näitavad iga tootja puhul „muudetud sihtkoguseid” 1979. aastaks, võrreldes sel ajavahemikul Lääne-Euroopas saavutatud tegeliku käibega tonnides (otsuse punkt 54).

134 1980. aasta veebruari lõpuks olid tootjad leppinud kokku 1980. aasta sihtkogused – jällegi tonnides, tuginedes oodatavale turumahule 1 390 000 tonni. Otsuse (punkt 55) kohaselt leiti ATO ja ICI ruumidest mitmeid tabeleid, kus iga tootja kohta on toodud 1980. aastaks „kokkulepitud sihid”. Esialgne hinnanguline olemasolev turumaht osutus liiga optimistlikuks ja iga tootja kvooti tuli alandada, et see vastaks aastasele kogutarbimisele üksnes 1 200 000 tonni. Kui ICI ja DSM välja arvata, oli eri tootjate saavutatud käive üldiselt kooskõlas nende sihtidega.

b) Poolte argumendid

135 Hageja eitab oma osavõttu hinnaalgatusest, mis otsuse kohaselt võeti vastu "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel, millel hageja ei osalenud.

136 Hageja nimetab, et komisjon ei maininud haldusmenetluse ajal kordagi 1979. aasta juuni väidetavat hinnaalgatust ega Shelli ettevõtete osalemist selles ning et komisjon viitab otsuses Shelli 5 juulil 1979. toimunud sisekoosoleku märkmetele (Shelli vastus vastuväiteteatisele, lisa 9), mille kohta komisjon ei küsinud Shelli kommentaare. Järelikult ei ole tõendit, mille alusel Shelli ettevõtteid saaks süüdistada hinnaalgatuse osalemises juulis 1979, eriti olukorras, kus konkurents turul oli märkimisväärselt elav.

137 Hageja märgib 1979. aasta kohta, et komisjon põhjendab oma väited ainult selle ebausaldusväärse faktiga, et pärast seda, kui Shell sai erialaajakirjandusest teada Monte plaanisetud hinnaalgatusest, avaldas ta sellele hinnatõusule toetust artiklis, mis ilmus 30 juuli

1979. aasta ECNis. Hageja meenutab veel, et kui komisjon kavatses toetuda ka veel 12. septembril 1979. aastal peetud Shelli sisekoosoleku märkmetele (Shelli vastus vastuväiteteatisele, lisa 19), siis tuleb selle suhtes kohaldada samu märkusi, mis 5. juuli 1979. aasta koosoleku protokollis kohta. Lisaks on dokumenti valesti tsiteeritud, mistõttu interpreteeris komisjon seda valesti.

138 Hageja rõhutab, et puuduvad vähimadki tõendid selle kohta, et ta oleks mingilgi viisil osalenud sihtide edasilükkamises septembrikuust detsembrisse 1979 või et ta oleks rakendanud mingeid meetmeid septembrikuu sihi saavutamiseks. Vastupidi: samast perioodist pärinevad andmed näitavad, et pärast tavapäraseid läbirääkimisi klientidega, määras hageja oma hinnad iseseisvalt.

139 Kvootide osas väidab hageja, et oma vastuses vastuväiteteatisele lükkas ta ümber kõik komisjoni süüdistused märkides ennekõike, et Shelli kontserni ettevõtted määrasid oma mahte puudutavad sihid iseseisvalt; et nende eelarved ning tootmis- ja müügiplaanid kinnitati enne koosolekuid ning pärast koosolekuid ei muudetud neid vastavalt koosolekute tulemustele isegi siis, kui teised tootjad eraldasid Shellile suurema turuosa, kui Shelli enda seatud eesmärk; et ettevõtete planeeritud näitajad ja tegelik müügiimaht erines oluliselt teiste ettevõtjate poolt Shellile eraldatud näitajatest ja viimaseks, et Shelli ettevõtted ei osalenud koosolekutel ja Shell ei olnud teadlik teistele ettevõtetele eraldatud kvootidest ega vahetanud nendega informatsiooni. Seetõttu järgisid Shelli ettevõtted hageja väitel oma enda poliitikat, mis määrati müügiimahu osas täiesti iseseisvalt.

140 Hageja rõhutab eriti, et teiste ettevõtjate poolt eri dokumentides esitatud viidetes Shelli "sihtide" kohta ei ole tõenduslikku väärtust, esiteks seepärast, et teised tootjad võisid need näitajad hagejale eraldada ilma tema nõusolekuta kättesaadava turuinfo põhjal ning teiseks, kuna need arvud ei vastanud Shelli organisatsiooni sisemistele sihtidele ega ka turul saavutatud tegelikule läbimüügile.

141 Komisjon selgitab omalt poolt, et 1979. aasta hinnaalgatuse osas ei leidnud ta tõendeid, et 1979. aasta juuli kohta oleks sõlmitud eraldi kokkuleppeid; vaid asus seisukohale, et eksisteeris kokkulepe ja kooskõlastatud tegevus ning et 1979. aasta hinnaalgatus oli selle osa.

142 1979. aasta septembri osas märgib komisjon, et kõik tõendid, millele ta toetub, näitavad selgesti, et Shellil oli teiste tootjate tegevuse kohta informatsiooni, mida ta ei oleks

võinud saada ainult ajakirjandusest ja et ta võttis omaks ühise eesmärgi, sest ta andis Ühendkuningriikide kohta hinnajuhiseid (29. märtsi 1985. kuupäevaga kiri, lisa A), mis vastasid täpselt ICI poolt pärast tootjate koosolekut antud hinnajuhistele (põhivastuväiteteatis, lisa 12) ning ka ülejäänud tootjate hinnajuhistele. Komisjon tõdeb oma vastulauses, et hageja andis oma hinnajuhised samal kuupäeval, kui Monte avaldas ECNis teate oodatava hinnatõusu kohta, kuid leiab, et see ei ole oluline, sest hageja reageerimise kiirus viitab eelnevate kontaktide olemasolule.

143 Komisjon märgib ka, et ta ei ole väitnud, et 1979. aasta detsembriks sõlmiti uus hinnakokkulepe (või tehti selleks algatus) vaid ütles lihtsalt, et septembrikuu eesmärk lükati edasi detsembrisse.

144 Komisjon leiab, et hageja osalemist 1979. aasta kvoodikokkulepetes kinnitab ICI ruumidest leitud ilma kuupäevata tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 55) pealkirjaga "*Producers' Sales to West Europe*" ("Tootjate müük Lääne-Euroopas"), milles tuuakse ära kõikide Lääne-Euroopa polüpropüleenitootjate müügiarvud kilotonnides 1976., 1977. ja 1978. aasta kohta ning arvud pealkirjaga "*1979 actual*" (1979. tegelik) ja "*revised target*" (täpsustatud sihtarv).. Selles tabelis eraldati Shellile "täpsustatud sihtarv" 150,3 kilotonni ja "1979. tegelik" arv 144,8 kilotonni. See tabel sisaldab ranges saladuses hoitavat informatsiooni, mida loetakse konfidentsiaalseks äriteabeks ning mis ei oleks ilma Shelli nõusolekuta olnud kättesaadav.

145 Komisjon lisab, et 26. ja 27. septembri 1979. aasta koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 12) kinnitab, et sel ajal peetud tootjate koosolekutel arutati kvootide küsimust.

146 Komisjon väidab ka 1980. aasta osas, et sõlmiti kokkulepe kvootide kohta. Komisjon põhjendab oma väidet põhiliselt ATO ruumidest leitud 26. veebruari 1980. aasta tabeliga (põhivastuväiteteatis, lisa 60) pealkirjaga "*Polypropylene - Sales target 1980 (kt)*" ("Polüpropüleen - müügi sihtarvud 1980 (kt)"), kus võrreldakse kõikide Lääne-Euroopa tootjate "*1980 target*" (1980 sihtarvu), "*opening suggestions*" (esialgset ettepanekut), "*proposed adjustments*" (ettepanekut korrigeerimiseks) and "*agreed targets 1980*" (1980. kokkulepitud sihti). See dokument näitab kvootide määramise protsessi. Komisjoni sõnul kinnitas ICI oma vastuses teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8) selle tabeli osas, et "*the source of information for actual historic figures in this table would have been the producers themselves*" ("teabeallikas, kust tabeli tegelikud andmed pärinevad, pidid olema tootjad ise.").

Seda analüüsi kinnitavad komisjoni arvates kahe jaanuarikuu koosoleku märkmed (põhivastuväiteteatis, lisa 17), kus müügi mahu sihtarve võrreldi tootjate tegeliku läbimüügi.

147 Komisjon rõhutab, et kvoodisüsteemi eesmärgiks oli turu stabiliseerimine. Seetõttu puudutasid kokkulepped turuosasid, mis viitearvude kujul esitamise huvides arvestati ümber tonnimääradeks, kuna ilma selleta ei ole võimalik määratleda, kunas kartellikokkuleppe osalised peavad oma läbimüüki vähendada, et kokkulepet järgida. Selleks oli hädavajalik prognoosida läbimüügi koondmaht. Kuna esialgsed prognoosid 1980. aasta kohta osutusid liiga optimistlikuks, tuli algselt ette ennustatud läbimüügi koondmahtu korduvalt täpsustada, mistõttu tuli kohaldada ka igale ettevõttele eraldatud tonnimäärasid.

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

148 Kohus leiab, et hageja osalemist 1979. aasta juuli-detsembri hinnaalgatuses ja 1979. ja 1980. aasta kvootide süsteemis tuleks vaadelda, võttes arvesse hageja kontakte "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutes osalejatega, mille toimumist on komisjon nõuetekohaselt tõendanud.

149 Shell saatis 30. juunil 1979. aastal oma siseriiklikele ettevõtetele sisemise märgukirja pealkirjaga "*Polypropylene increase - 1st September, 1979*" ("Polüpropüleeni tõus - 1. september 1979") (kiri kuupäevaga 29. märts 1985, lisa Shell A1). Märgukiri toob ära hinnad, mis on identsed konkurentide hindadega, mis pidid jõustuma 1. septembril 1979. Seal viidatakse selgesõnaliselt ECNis 30. juulil 1979. aastal ilmunud artiklile, kus valgustatakse Monte kavatsust tõsta augusti lõpul hindu ja toetust, mida ICI ja Shell sellele algatusele andsid. Enne märgukirja saatis Shell 24. juulil 1979. aastal oma tootmisettevõtetele teleksisõnumi (Shelli vastus 29. märtsi 1985. aasta kirjale, lisa A1), kus on kirjas:

"ECN have advised us that Montedison have issued a statement to the effect that they will be raising their polypropylene prices in Europe w.e.f. 27/8/79 to DM 2.05 kg [...] for homopolymer. This will be published in this week's ECN. Monte also indicated that there will need to a further increase before the end of 1979 [...]."

("ECN teatas meile, et Montedison tegi avalduse, mille kohaselt ta kavatses tõsta homopolümeeri hindu Euroopas alates 27.8.1979 kuni 2,05 DM/kg. See teade avaldatakse käesoleva nädala ECNis. Monte andis ka mõista, et enne 1979. aasta lõppu on vaja veelkord hindu tõsta [...].")

Seetõttu leiab Kohus, et ICI, Monte ja Shell tegutsesid kooskõlastatult - kas otseselt või ECNi vahendusel - et tõsta hindu augusti lõpul või septembri alguses kuni 2,05 DM/kg ja et selle kooskõlastatud tegevuse tulemuseks oli nende kolme ettevõtja ühine eesmärk, mis tehti avalikuks 30. juulil 1979. aastal ECNis ning Shelli sisemärgukirjaga, mida levitati laialdaselt samal kuupäeval. Need on ainsad asjad, milles hagejat otsuse punktides 29 kuni 31 süüdistatakse.

150 Neid järeldusi ei mõjuta asjaolu, et mitmes hageja saadetud dokumendis õigustatakse hinnatõusu erinevate majanduslike faktoritega nagu toormaterjali hinnatõus või sellega, et seda hinnatõusu turul tegelikult ei saavutatud. Kuigi majanduslikud tegurid, millele viidatakse, tõepoolest õigustavad hinnatõusu, ei saa nendega põhjendada sellist hinnatõusu, mis on kõikide ettevõtete puhul täpselt samasugune ja mida rakendati alates samast kuupäevast. Isegi kui selgub, et kokkulepitud hinnatõusu läbiviimine ei õnnestunud, ei muuda see olematuks asjaolu, et hageja võttis osa sihthindade määramisest vaid näitab parimal juhul, et hageja neid hindu ei rakendanud. Otsuses ei väideta sugugi, et hageja rakendas hindu, mis vastasid kokkulepitud sihthindadele, mis näitab, et hageja osaluse tuvastamiseks sihthindade määramises ei tugine vaidlusalune otsus nimetatud hindade tegeliku rakendamise faktile.

151 Hageja osalemise suhtes kõnealuste aastate kvoodisüsteemis tuleb täheldada, et hageja nimi esineb mitmes tabelis (põhivastuväiteteatis, lisad 55-61), mille sisu näitab selgesti, et neid kavatseti kasutada müügimahtude sihtnäitajate seadmiseks ja et hageja võttis nende tabelite koostamisest aktiivselt osa (vt. lõiked 114 ja 115).

152 Tabelites 1979. ja 1980. aasta kohta kasutatud väljendite põhjal (nagu näiteks "*revised target*" (täpsustatud sihtarv), "*opening suggestions*" (esialgne ettepanek), "*proposed adjustments*" (ettepanek korrigeerimiseks) and "*agreed targets*" (kokkulepitud sihtarvud)) võib järeldada, et koosolekutes osalejad leidsid müügimahtude osas ühised eesmärgid ja et hageja osales nende paikapanemises oma müügiarvude esitamise teel ning saanud nende kohta teavet, kuna ICI nimetas oma vastuses teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8), et Shell ja teised tootjad "*would usually be advised of the upshot (if any) of meetings*" ("said regulaarset teavet koosolekute tulemuste kohta (kui neid oli)").

153 Vaadeldes 26.-27. septembril 1979. toimunud koosoleku protokollit (põhivastuväiteteatis, lisa 12), ICI ruumidest leitud kuupäevastamata tabelit (põhivastuväiteteatis, lisa 55) pealkirjaga "*Producers' Sales to West Europe*" ("Tootjate müük Lääne-Euroopas"), milles tuuakse ära kõikide Lääne-Euroopa polüpropüleenitootjate

müügiarvud kilotonnides 1976., 1977. ja 1978. aasta kohta ning arvud pealkirjaga "1979 actual" (1979. tegelik), "revised target" (täpsustatud sihtarv) ja "79", on 1979. aasta osas selge, et koosolekul tunnistati vajadust aasta kolme viimase kuu jooksul 1979. aastaks kokkulepitud kvoodisüsteemi veelgi rangemalt rakendada. Sõna "tight" ("range"), kui seda lugeda koos plaanitud aastase läbimüügi 1/12 osa piiramisega 80 protsendini, näitab, et 1979. aastaks algselt plaanitud skeemi tuli nende viimase kolme kuu jooksul rangemaks muuta. Sellist tõlgendust toetab ka eelnimetatud tabel, kuna see sisaldab pealkirja all "79" - mis on viimane veerg paremal veerus "revised target" (täpsustatud sihtarv) - arve, mis peavad vastama algselt paika pandud kvootidele. Need arvud tuli uuesti üle vaadata, sest need põhinesid liiga optimistlikul turuanalüüsil, nagu juhtis ka 1980. aastal. Seda järeldust ei kõiguta ka asjaolu, et otsuse 31. punkti kolmandas lõigus viidatakse "Zürichis ette pandud või kokku lepitud skeemile piirata kuist läbimüüki 80 protsendini aasta esimese kaheksa kuu jooksul saavutatud keskmisest näitajast". Tegelikult tuleb seda viidet, loetuna koos otsuse 54. punktiga mõista nii, et müügimahte puudutavad sihid pandi paika juba algselt 1979. aasta esimese kaheksa kuu kohta.

154 1980. aasta osas leiab Kohus, et müügimahtusid puudutavad sihid pandi paika terveks aastaks, nagu nähtub ATO ruumidest leitud 26. veebruari 1980. aasta kuupäevaga tabelist (põhivastuväiteteatis, lisa 60), mis sisaldab veergu "agreed targets 1980" ("kokkulepitud sihtarvud 1980"), ja 1981. aasta koosolekute märkmetest (põhivastuväiteteatis, lisa 17), kus osalejad, välja arvatud hageja, võrdlesid omavahel tegelikult müüdü koguseid ("Actual kt") kokkulepitud sihtidega ("Target kt"). Neid dokumente toetavad veel 8. oktoobri 1980. aasta kuupäevaga tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 57), kus võrreldakse kahte veergu, millest ühes tuuakse ära "1980 Nameplate Capacity" ("1980 nimivõimsus") ja teises "1980 Quota" ("1980 kvoot") erinevate tootjate kohta.

155 Eelnevast järeldub, et komisjon on nõuetekohaselt tõestanud, et hageja kuulus polüpropüleenitootjate hulka, kes seadsid ühised eesmärgid, mis puudutasid alates 1. septembrist 1979. rakendatavat sihthinda 2.50 DEM/kg 1979. aasta juuli-detsembri hinnaalgatuse raames ning sihte müügimahtude osas 1979. ja 1980. aastaks.

C.2. 1981

a) Vaidlustatud otsus

156 Jaanuari-maikuu hinnaalgatuse suhtes näitavad mitmete tootjate - DSM, Hoechst, Linz, Monte, Saga ja ICI - hinnajuhised väidetavalt, et hinnataseme viimiseks endisele tasandile kinnitasid nad 1980. aasta detsembriks - 1981. aasta jaanuariks sihthinnad, mis olid 1.50 DEM/kg raffia, 1.70 DEM/kg homopolümeeri ja 1.95-2.00 DEM/kg kopolümeeri eest. Üks Solvay sisedokument sisaldab tabelit, milles võrreldakse 1980. aasta oktoobris-novembris tegelikult saavutatud hindu ("*achieved prices*") nn. "hinnakirjahindadega" jaanuariks 1981, mis olid 1.50/1.70/2.00 DEM/kg. Algne plaan oli rakendada neid hinnatasemeid alates 1. detsembrist 1980 (13. - 15. oktoobril toimus Zürichis koosolek) kuid see algatus lükati edasi kuni 1 jaanuarini 1981 (otsus, punkt 32, kolmas lõige).

157 Otsuses (punkt 33) öeldakse, et jaanuaris 1981. peeti kaks tootjate koosolekut, kus otsustati, et 1980. aasta detsembris kinnitatud hindu on vaja tõsta alates 1 veebruarist 1981 hinna 1.75 DEM/kg raffia alusel kahes jaos: 1. veebruari siht jääb muutmata ja on endiselt 1.75 DEM/kg ning sihthinda 2.00 DEM/kg rakendatakse alates 1 märtsist "eranditult". Koostati tabel, mis esitas kuue peamise kvaliteedigrupi sihthinnad kuues rahvuslikus valuutas, mis pidid jõustuma alates 1. veebruarist ja 1. märtsist 1980. Shelli ruumidest saadud dokumendid näitavad muuhulgas ka seda, et Shell võttis meetmeid veebruari- ja märtsikuuks kinnitatud sihthindade rakendamiseks.

158 Otsuse kohaselt (punkt 34) tundub, et plaan jõuda 1. märtsiks 2.00 Saksa margani kilogrammi kohta siiski ei õnnestunud. Tootjate ootused muutusid ja nad lootsid nüüd jõuda märtsiks 1.75 Saksa margani kilogrammi kohta. Ekspertide koosolek, mille kohta ei ole dokumente, toimus 25. märtsil 1981 Amsterdumis, kuid kohe pärast seda andsid vähemalt BASF, DSM, ICI, Monte ja Shell juhised sihthindade (või „hinnakirjahindade”) tõstmiseks samaväärsele tasemele kui raffia hind 2.15 Saksa marka kilogrammi kohta, kehtivusega alates 1. maist. Hoechst andis samasuguseid juhiseid 1. maiks, ent oli sellega ligi neli nädalat teistest ees. Osa tootjaid lubas oma müügiosakondadel olla paindlik, kohaldades nn miinimum- või madalamaid hindu, mis olid veidi alla kokkulepitud sihtide. 1981. aasta esimesel poolel toimus märgatav hinnatõus, kuid hoog rauges vaatamata asjaolule, et 1. mai hinnatõusu olid tootjad oluliselt soodustanud. Aasta keskpaigaks ootasid tootjad hinnatasemete stabiliseerumist või teatavat langust, sest suvel nõudmine vähenes.

159 1981. aasta augusti-detsembri hinnaalgatuse kohta on otsuses (punkt 35) märgitud, et Shell ja ICI olid selle aasta juunis, kui ilmses esimese kvartali hinnatõusu aeglustumine, näinud ette juba järgmise hinnaalgatuse 1981. aasta septembris/oktoobris. Shell, ICI ja Monte

kohtusid 15. juunil 1981, et arutada turul kõrgemate hindade rakendamise meetodeid. Mõne päeva jooksul pärast seda koosolekut andsid nii ICI kui ka Shell oma müügiiosakondadele juhise valmistada turgu ette suuremaks hinnatõusuks septembris, tuginedes kavale tõsta raffia hind tasemele 2.30 Saksa marka kilogrammi kohta. Solvay märkis ka 17. juulil 1981 oma Beneluxi müügiiosakonnale, et kliente hoiatataks olulise hinnatõusu eest, mis toimub 1. septembril ja mille täpne ulatus otsustatakse juuli viimasel nädalal, kui 28. juulil 1981 kavatsetakse pidada ekspertide koosolek. Esialgne kava kehtestada 1981. aasta septembris hind 2.30 Saksa marka kilogrammi kohta vaadati üle (tõenäoliselt sel koosolekul) ja augustiks kavandati raffia hinnaks taas 2.00 Saksa marka kilogrammi kohta. Septembris pidi kehtima hind 2.20 Saksa marka kilogrammi kohta. Herculese ruumidest leitud 29. juuli 1981. aasta kuupäevaga (päev pärast koosolekut, millel Hercules ilmselt ei osalenud) käsitsi kirjutatud teates on loetletud need hinnad augusti ja septembri nn ametlike hindadena ja varjatult on osutatud teabeallikale. Lisa koosolekud peeti Genfis 4. augustil ja Viinis 21. augustil 1981. Pärast neid koosolekuid andsid tootjad uued juhised kehtestada 1. oktoobril hinnaks 2.30 Saksa marka kilogrammi kohta. BASF, DSM, Hoechst, ICI, Monte ja Shell esitasid peaaegu samasugused hinnajuhised kehtestada need hinnad septembris ja oktoobris.

160 Otsuse kohaselt (punkt 36) oli nüüd kavas viia 1981. aasta septembri ja oktoobri jooksul „põhihinna” tase raffia puhul 2.20 Saksa margalt 2.30 Saksa margani kilogrammi kohta. Shelli dokumendis on osutatud, et esialgu oli vaieldud lisahinnatõusu üle 2.50 Saksa margani 1. novembriks, ent sellest loobuti. Eri tootjatearuanded näitasid, et septembri jooksul hinnad tõusid ja algatus jätkus oktoobris 1981, jõudes raffia puhul saavutatud turuhindadeni umbes 2.00 kuni 2.10 Saksa marka kilogrammi kohta. Herculese teade näitab, et 1981. aasta detsembri jooksul alandati sihthinda 2.30 Saksa marka kilogrammi kohta realistlikumale tasemele, s.o 2.15 Saksa margani, kuid selles kinnitatakse, et „*general determination got prices up to DM 2.05, the closest ever to published (sic) target prices*” („üldine määramine viis hinnad tasemele 2.05 Saksa marka, mis on kõige lähemal avaldatud (sic!) sihthindadele”). 1981. aasta lõpuks teatati erialases ajakirjanduses polüpropüleeni turuhindadest raffia puhul 1.95 kuni 2.10 Saksa marka kilogrammi kohta, mis oli umbes 20 penni tootjate sihthindadest madalam. Võimsuse rakendamine oli väidetavalt "*healthy*" („sobival”) tasemel, s.o 80%.

161 Otsuse kohaselt (punkt 56) toimusid turu jagamiseks 1981. aastal pikad ja keerulised läbirääkimised. 1981. aasta jaanuari koosolekutel lepidi kokku, et ajutise meetmena veebruari/märtsi hinnaalgatuse saavutamisele kaasaaitamiseks peab iga tootja piirama kuukäivet ühe kaheteistkümnendikuni 85%-st 1980. aasta sihtkogusest. Püsivama kava

koostamiseks nimetas iga tootja koosolekul koguse (tonnides), mida ta lootis 1981. aastal müüa. Ent kokkuliidetuna ületasid need nn ootused suuresti prognoositavat kogunõudmist. Vaatamata Shelli ja ICI esitatud kompromissidele ei jõutud 1981. aasta kvootide suhtes kokkuleppele. Nende läbirääkimiste käigus kohtusid ICI ja Shell vähemalt kahel korral: 27. mail ja 15. juunil 1981. aastal ning vähemalt ühel nendest kohtumistest osales ka Monte. Shell oli nende keskustelude käigus tehtud ettepanekute suhtes skeptiliselt meelestatud, kuna tema arvates põhinesid need ettepanekud liialt optimistlikul turuprognosil, kuid sellegipoolest ütles ta, et rahuldub turuosaga 11-12%. Otsuses (punkt 87, kolmas lõik) on kirjas, et Shelli skeptilist suhtumist kvootide süsteemi suhtes, samas kui ta teatas ICile, millise turuosaga ta on nõus, võib seletada sellega, et ettevõtjatevahelise keeruka kooskõlastatud tegevusviisi osas ei avalda osad ettevõtjad oma formaalset nõustumist teiste poolt kokkulepitud tegevusega, kuid annavad kõnealusele plaanile siiski oma toe ja tegutsevad vastavalt. Ajutise meetmena eraldasid tootjad teoreetiliselt igapäevase eelmise aasta kvoodi ja teatasid igakuistel koosolekutel tegeliku läbimüügi näitajad. Sel viisil jälgiti tegelikku käivet olemasoleva turu mõttelise jaotusega võrreldes, tuginedes 1980. aasta kvoodile (otsuse punkt 57).

b) Poolte argumendid

162 Hageja eitab, et ta võttis osa 1981. aasta kahest hinnaalgatusest, nimelt 1981. aasta jaanuari-mai ja septembri-detsembri hinnaalgatusest. 1981. aasta jaanuari osas väidab hageja oma Kohtule esitatud vastulauses, et komisjon süüdistab teda osalemises hinnakokkuleppes, kuigi otsuses sellist süüdistust ei ole. See süüdistus on alusetu, sest hageja poolt Shelli tootmisettevõtetele tehtud hinnasoovituse ja väidetavalt kokkulepitud hinna vaheline sarnasus kehtib ainult raffia osas. Kopolümeeri osas näitab väidetavalt kokkulepitud ja tegeliku hinna vaheline erinevus, et kokkulangevus raffia hinnas ei tulenenud salajasest kokkuleppest.

163 1981. aasta veebruari osas leiab hageja, et komisjonil ei olnud õigus, kui ta väitis, et Shelli kontserni tootmisettevõtted võtsid meetmeid tootjate koosolekul kinnitatud sihthindade saavutamiseks. Vastupidi: Shelli poolt pärast 26. jaanuari 1981. aasta koosolekut antud "juhised" hindade kohta (Shelli vastus 29. märtsi 1985. aasta kirjale, lisa C1) viisid selleni, et tootmisettevõtted küsisid kauba eest sihthindadest hoopis madalamat hinda.

164 1981. aasta märtsi osas märgib hageja, et üks Shelli kontserni tootmisettevõtetest (Shell UK) püüdis saavutada märksa madalamaid hindu kui sihthinnad (Shell UK märgukiri 23. veebruarist 1981, Shelli vastus 29. märtsi 1985. aasta kirjale, lisa C1). Hageja lisab, et kuigi tootmisettevõtted püüdsid tõsta hindu tasemele, mis juhuslikult vastas sihthinnale, ei saa

selle alusel ilma dokumente (29. märtsi 1095. aasta kirja lisad C2 ja C3) valesti tõlgendamata järeltada, et sellega püüti rakendada sihthindu.

165 1981. aasta maikuu osas väidab hageja, et ta soovitas 10. aprillil 1981 saadetud teleksis (29. märtsi 1985 kirja lisa Shell D3) oma tootmisettevõtetele hindu, mis olid sihthindadest madalamad, et mitmed nendest ettevõtetest seadsid endale sellest veelgi madalamad hinnaesmärgid ja andsid teada, et sihthindu ei ole võimalik saavutada (Shell UK märgukirjad 29. ja 30. aprillist, 29. märtsi 1985 kirja lisa Shell D2 ja Shelli vastus 29. märtsi 1985 kirjale, lisa D1) ja lõpuks, et tegelikud hinnad olid oluliselt madalamad.

166 1981. aasta septembri-detsembri hinnaalgatuse osas viitab hageja oma vastuväiteteatisele antud vastusele ja 29. märtsi 1985. aasta kirjale.

167 Kvootide osas väidab hageja, et kui hageja ettevõtte üks juhtidest märkis, et Shell rahuldus turuosaga 11-12 protsenti (põhivastuväiteteatis, lisa 64), siis ei saa seda ütlust pidada vaieldamatuks tõendiks, sest teised tootjad teadsid, et ta ei saa Shelli ettevõtete nimel kohustusi võtta. 1981. aasta mai ja juuni koosolekute märkmed (põhivastuväiteteatis, lisa 64) näitavad selgesti, et nende keskustelude eesmärgiks ei olnud jõuda kvootide osas kokkuleppele. Kui pärastpoole vahetati informatsiooni müügimahtude kohta, siis toimus see ainult ärilise teabe saamiseks, et osaleda tõhusamalt konkurentsivõitluses aga mitte selleks, et kontrollida kvoodikokkuleppe järgimist.

168 Komisjon väidab omalt poolt, et hageja osalemine 1981. aasta hinnaalgatuses on selge tõendite alusel, mida ta esitas. Sellele vastavalt olid 1981. aasta jaanuarikuu osas Shelli poolt soovitatud hinnad samad, mis sisaldasid teiste tootjate hinnajuhistes "võtmekvaliteediga" (raffia) ja homopolümeeri kohta. Kuigi komisjon nõustub, et kopolümeeri osas olid need erinevad, leiab ta siiski, et sellest faktist ei piisa tõestamiseks, et Shell ajas täiesti iseseisvat hinnapoliitikat.

169 1981. aasta veebruari osas väidab komisjon, et sihid pandi paika 1980. aasta detsembris. Sel ajal andis Shell nende sihtide kohta soovitusel, kuigi on tõsi, et ta hiljem saatis välja uued soovitusel madalamate hindade kohta.

170 Komisjoni sõnul võib kokkulepitud hindada järgimise kavatsust märgata ka 1981. aasta märtsis ja mais. Näiteks andsid Shell ja ICI 1981. aasta aprillis ja mais täpselt samasugused soovitusel (29. märtsi 1985. a. kiri, lisad C3 ja D1 ja järgmised lisad).

171 Komisjon rõhutab, et asjaolu, et üks või teine Shelli tootmisettevõtetest otsustas rakendada sihthinnast madalamat hinda, ei tähenda veel, et Shell alguses sihthinda heaks ei kiitnud; seda lähenemist võib põhjendada kavatsusega "petta".

172 Komisjon tunnistab, et lõplikku kokkulepet kvootide kohta 1981. aasta osas ei sõlmitud. Kuid ta lisab, et tootjad jõudsid 1981. aasta alguses kokkuleppele ajutise süsteemi osas, millega piirati igakuist läbimüüki kaheteistkümnendiku võrra 1980. aastaks kokkulepitud sihtide 85 protsendist, nagu ilmneb 1981. aasta jaanuari koosolekute märkmetest (põhivastuväiteteatis, lisa 17). Teiseks, tootjad hakkasid igakuiselt jälgima üksteise tegelikku läbimüüki, nagu näitab ICI ruumidest leitud 21. detsembri 1981. aasta kuupäevaga tabel, kus esitatakse erinevate tootjate igakuised läbimüügiarvud 1981. aastal (põhivastuväiteteatis, lisa 67). Kolmandaks, ICI, Shell ja Monte kohtusid kahel korral 27. mail ja 15 juunil 1981, et arutada ettepanekuid kvootide kokkuleppe kohta (põhivastuväiteteatis, lisa 64).

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

173 Kohus leiab, et hageja osalemist 1981. aasta hinnaalgatustes ja kvootide süsteemis tuleb vaadelda hageja kontaktide valguses "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutest osavõtjatega, tema osalemisega 27. mail ja 15. juunil 1981. koosolekutel (põhivastuväiteteatis, lisa 64) ja Shelli 15. veebruari 1982. aasta kuupäevaga sisemärgukirja "*Market Quality PP*" sisuga (põhivastuväiteteatis, lisa 94), kus on öeldud:

"Price initiatives by PP majors (Hoechst, M-E, ICI, Shell) unlikely to have much effect (as usual: there are too many PP producers with differing objectives & perceptions)."

("PP suurtootjate (Hoechst, M-E, ICI, Shell) hinnaalgatustel ei ole tõenäoliselt suurt mõju nagu tavaliselt: liiga palju erinevate eesmärkide ja nägemustega PP tootjaid.")

174 1981. aasta jaanuari-mai hinnaalgatuse osas märgib Kohus, et vastupidiselt hageja väidetele, süüdistatakse teda otsuses (tabel 7b) selles, et ta osales 1. jaanuariks 1981. aastaks sihthinna määramises. See süüdistus põhineb asjaolul, et Shelli poolt 17. detsembril 1980 Shelli kontserni tootmisettevõtetele saadetud teleks (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell B/C1) sisaldab arve, mis on täpselt samad, mis sisaldasid viie muu tootja poolt ajavahemikus 29. oktoobrist kuni 15. detsembrini 1981. raffia ja homopolümeeri kohta antud hinnajuhistes ning kolme tootja puhul langesid kokku ja kopolümeeri osas. Selles suhtes tuleb kõigepealt märkida, et ICI poolt 1. detsembril 1980 antud hinnajuhisest (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa ICI B2) on selge, et ICI sai turu kaudu teada, et Shell kavatses tõsta hindu juba novembrist, st.

enne 16. detsembri 1980. aasta koosolekut, ja teiseks, et vastupidiselt otsuse tabelis 7B toodule ei ole Shelli hinnajuhis 17. detsembrist 1980 kopolümeeri osas identne ühegi teise tootja hinnajuhisele, kuna hageja hind oli 1.80 DEM/kg, kolme muu tootja hinnad 2.00 DEM/kg ja kahe muu tootja hinnad 1.95 DEM/kg ehk teisisõnu, hageja hindadest oluliselt kõrgemad. Sellest järeldub, et otsuse tabel 7B jätab petliku mulje, nagu oleks hageja ja muude tootjate hinnad selle polüpropüleeniklassi osas sarnased. Kuna komisjon ei ole esitanud muid dokumente, mis näitaksid, et hageja hinnad olid sarnased teiste selle polüpropüleeniklassi tootjate hindadele, leiab Kohus, et komisjon ei saa toetuda üksnes hageja teleksile 17. detsembrist 1981 väitmaks, et Shell osales sihthinna kinnitamisest 1. jaanuariks 1981.

175 1981. aasta veebruari osas sedastab Kohus, et komisjon püüab hagejat juhtunuga seostada, kasutades selleks 17. detsembri 1980 aasta Shelli teleksit (29. märtsi 1985 kiri, lisa Shell B/C1) ja Shelli sisemärgukirja 21. jaanuarist 1981 (29. märtsi 1985 kiri, lisa Shell C2), mis mõlemad näitavad hinnatõusu, mis vastab Shelli konkurentide plaanitud hinnatõusule. Sellele tõendile esitas hageja vastuseks Shelli teleksi 26, jaanuarist 1981 (Shelli vastus 29. märtsi 1985. a. kirjale), mis sisaldas 1. veebruariks 1981. a. hindu, mis erinevad nii eelnevatest juhistest kui ka teiste tootjate hinnajuhistest ning samuti 1981. jaanuarikuu koosolekutel seatud sihthindadest (põhivastuväiteteatis, lisa 17). Hageja lisab, et vastupidiselt komisjoni väidetele, puudutab Shell UK sisemärgukiri 21. jaanuarist 1981 (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell C2) hinnatõusu 1981. a. märtsis, aga mitte 1981. aasta 1. veebruaris. Kohus leiab kõigepealt, et hageja esitatud dokument ei lükka ümber järeldusi, mida komisjon eelnevate dokumentide põhjal langetas. Tegelikult oli tavaline, et pärast hinnajuhiste andmist, mis vastasid rangelt konkurentide omadele, korrigeerisid Shelli kontserni tootmisettevõtted neid paar päeva enne nende kehtima hakkamist kui neile tundus, et kokkulepitud hinnaalgatusest pole edu loota. See oli ka põhjus, miks hinnaalgatused tihti läbi kukkusid ja hageja hinnad olid turul tihti madalamad, kui kokkulepitud sihthinnad, nagu komisjon otsuses ka tõdes. Teiseks leiab Kohus, et vastupidiselt hageja väidetele viitab Shell UK märgukiri 21. jaanuarist 1981. a. eraldi tema kavatsusele järgida Euroopa tootjate hinnatõusu veebruaris, mille tagajärjeks oli Shell UK 17. detsembri 1981. aasta teleksis ja 1981. a. jaanuarikuu koosolekute märkmetes märgitud hind (1.75 DEM/kg raffia eest) ning ka 3. märtsiks plaanitud hinnatõus. Tegelikult ei vasta hageja väide märgukirjas esitatud arvudele, kuna seal märgitakse jaanuarikuu sihthinnaks 1.50 DEM/kg, mis vastab 315 DBP/tonnile, veebruarikuu sihthinnaks 1.75 DEM/kg, mis vastab 360-370 GBP/tonnilt ja plaanitakse 3. märtsiks hinnatõusu 20 GBP/tonnilt.

176 1981. aasta märtsi osas märgib Kohus, et komisjon põhjendab oma väidet, mille kohaselt Shell osales kõnealuse hinnaalgatuse selles osas Shell UK sisemärgukirjaga 21. jaanuarist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell C2) ja Shelli märgukirjaga 28. jaanuarist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell C3), milles viidatakse sihthinnale 2.00 DEM/kg, mis vastab täpselt 1981. aasta jaanuaris toimunud koosolekutel kinnitatud sihthinnale ning samuti konkurentide hinnajuhistele. Selle tõendi kohta väidab Shell vastulausena, et Shelli UK märgukirjas 23. veebruarist 1981 (vastus 29. märtsi 1985. aasta kirjale, lisa C2) nimetatakse sellest hinnast märksa madalamat hinda. Kohus leiab, et komisjon järeldas eelnimetatud dokumentide põhjal õigesti, et hageja osales hinnaalgatuse selles osas, kuna Shell tavatses muuta hindu paar päeva enne nende kehtima hakkamist. Tuleb rõhutada, et 27. märtsi 1981 märgukirjas (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell D1) viitas Shell kaudselt oma enda märgukirjale 21. jaanuarist 1981 kui 1. aprilliks 1981 kavatsetud sihthinna arvutamise alusele - hinna, mis oli täpselt sama, kui Hoechsti ja Monte hinnad - ning ei maininud mingil moel 23. veebruari 1981. aasta märgukirja.

177 Kohus märgib 1. maiks 1981 plaanitud hinnatõusu osas, et komisjon toetub hageja seotuse tõestamiseks Shell UK märgukirjale 27. märtsist 1981 ja Shelli teleksile 10. aprillist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell D3), mis mõlemad viitavad sihthinnale 2.15 DEM/kg ning millest viimases nimetatakse ka miinimumhinda 2.00 DEM/kg. Komisjon rõhutab, et Shell UK märgukiri kannab sama kuupäeva, kui BASF, ICI ja Monte hinnajuhised ehk kaks päeva pärast 25. märtsi koosolekut. Sellele tõendile vastab hageja, et Shell UK märgukirjad 29. aprillist (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell D2), 30. aprillist ja 13. maist (Shelli vastus 29. märtsi 1985. aasta kirjale, lisad D1 ja D2) näitavad, et ülalnimetatud sihttasandeid ei suudetud saavutada. Kohus leiab, et komisjon oli Shell UK 27. märtsi 1981 märgukirja ja Shelli 10. aprilli 1981 teleksi põhjal koos 25 märtsi koosoleku ja BASFi, ICI ja Monte hinnajuhistega täiesti õigustatud järeldama, et Shell võttis osa 1. maiks plaanitud hinnaalgatusest. Seda järeldust ei lükka ümber ka asjaolu, et 10. aprilli 1981 teleks sisaldas sihthinda ja miinimumhinda, millest ainult esimene vastas muude tootjate antud hindadele.

178 1981. aasta augusti-detsembri hinnaalgatuse osas leiab Kohus, et komisjon järeldas õigesti, et hageja võttis koos Monte ja ICIga osa selle algatuse ettevalmistamisest 27. mai ja 15. juuni 1981. aasta koosolekutel. Esimesena nimetatud koosoleku märkmetest (põhivastuväiteteatis, lisa 64a) on näha, et koosolekul osalejate, kaasaarvatud ka Shell ja ICI hinnangu kohaselt oli raffia keskmine hind mai lõpul 1.80 DEM/kg. Teise koosoleku protokollist (põhivastuväiteteatis, lisa 64b) on näha, et osalejad, kaasaarvatud Shell, ICI ja

Monte plaanisid liiga madala hinnataseme korrigeerimiseks tõsta 1 juulil hindu 0.20 DEM/kg ning et selle koosoleku tulemuste põhjal pani Shell paika hinnad, mille ta edastas oma tootmisettevõtetele 17. juunil 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell E1) ehk teisisõnu hinnatõusu 2.00 DEM/kg, mis pidi kehtima hakkama 1 juulil (1.80 DEM/kg + 0.20 DEM/kg).

179 Kohus leiab 1 septembri osas, et komisjon põhjendab oma väiteid jälle Shelli teleksiga 17. juulist 1981, milles samuti viidatakse algsele septembri sihthinnale 2.30 DEM/kg. Komisjoni sõnul vaadati see sihthind tõenäoliselt üle 28. juuli 1981 toimunud koosolekul. Komisjon viitab ka Shell UK märgukirjale 4. augustist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell E3), milles nimetatakse homopolümeeri ja kopolümeeri hinna tõusu 40 GBP/t alates 5. septembrist. Lisaks nimetatud tõendile esitab komisjon Shelli teleksi 28. augustist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell E2), milles viidatakse septembrikuuks mõeldud sihthinnale 2.20 DEM/kg, mis on 0.20 DEM/kg võrra "*higher than existing target of DM 2.00/kg*" ("kõrgem kui olemasolev sihthind 2.00 DEM/kg"). Komisjoni sõnul toetas nende hinnajuhiste vaatlemine koos 4. ja 21. augusti koosolekutega tema tehtud järeldusi. Selle tõendi vastu väidab hageja, et Shell UK teleks 16. juulist 1981 ja Shelli France teleks 17. juulist 1981 (Shelli vastus 29. märtsi 1985. a. kirjale, lisad E2 ja E3) nimetab teistsuguseid sihthindu, kui komisjoni väitel kinnitati. Hageja lisab, et ka Shelli 4. ja 20. augusti 1981 teleksites (Shelli vastus 29. märtsi 1985. a. kirjale, lisad E4 ja E5) nimetatakse septembrikuuks teistsuguseid sihthindu. Kohus leiab, et komisjon on nõuetekohaselt tõestanud, et Shell osales 1. septembriks sihthinna kinnitamises, kuna Shelli algses teleksis 17. juunist 1981 esitatud hind on ilmselgelt väga pikaajaline eesmärk ("*we suggest you start discussions with your customers indicating a floor PP ff level of DM 2.30/kg*" ("soovitame, et te alustaksite läbirääkimisi klientidega esitades PP ff'le miinimumhinna 2.30 DEM/kg)) ja mida seetõttu hiljem revideeriti; Shell UK märgukiri 4. augustist 1981 ja sama kuupäevaga Shelli teleks näitavad, et selleks ajaks oli septembrikuu sihthinda langetatud kuni 2.00 DEM/kg ning Shelli teleks 28. augustist 1981 näitab, et sellel kuupäeval "*new business/orders should be based on a minimum of DM 2.20 for kg, DM 0.20/kg higher than existing target of DM 2.00 per kg*" ("uued tehingud ja uued tellimused peaksid põhinema miinimumhinnal 2.20 DEM/kg, ehk teisisõnu 0.20 DEM/kg kõrgemal hinnal kui praegune sihthind 2.20 DEM/kg"). Neid järeldusi kinnitab asjaolu, et tootjate koosolek toimus 28. juulil ning 4. ja 21. augustil 1981 ja ICI vastusest teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8) ilmneb, et hageja oli tootjate koosolekute tulemusest teadlik.

180 1. oktoobri osas leiab Kohus, et tõestamaks Shelli seotust hinnaalgatuse selle osaga, toetub komisjon Shelli teleksile 28. augustist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell E2), milles nimetatakse 1. oktoobri sihthinda 2.30 DEM/kg ning Shell UK märgukirjale 8. septembrist 1981 (29. märtsi 1985. aasta kiri, lisa Shell E4), milles teatakse oktoobri alguses rakenduvast hinnatõusust 60 GBP/t. Sellele tõendile vastuseks viitab hageja Shelli sisekoosoleku protokollile 24. septembrist 1981 (Shelli vastus 29. märtsi 1985. aasta kirjale, lisa E6), kus Shelli kontserni tootmisettevõtted märkisid, et nad loodavad saavutada sihthindadest märksa madalamat miinimumhinda. Hageja lisab, et hinnad, mida turul saavutati, olid märkimisväärselt madalamad, kui sihthinnad. Kohus leiab, et hageja argumendid ei lükka ümber komisjoni järeldusi, kuna 24. septembri 1981. a. protokollis viidatakse 1 oktoobri sihthinnale 2.20 DEM/kg, mida tõsteti kuni 2.30 DEM/kg, mis vastab teiste tootjate sihthinnale. Lisaks tuleb märkida, et Shell UK märgukiri 8. septembrist 1981 kirjutati päev pärast seda, kui BASF ja ICI andsid oma hinnajuhised ja ainult neli päeva pärast seda, kui Monte ja DSM tegid sama.

181 Eeltoodu põhjal järeldub, et komisjon on nõuetekohaselt tõestanud, et hageja toetas kahte 1981. aastal tehtud hinnaalgatust, mida kirjeldatakse otsuse punktides 32-36 ja tabelites 7B ja 7G, väljaarvatud esimese hinnaalgatuse algust.

182 Hageja osalemise suhtes kvootide süsteemis leiab Kohus, et tootjaid süüdistatakse selles, et nad väidetavalt pidasid läbirääkimisi kõnealuseks aastaks kvootide kokkuleppe sõlmimise üle ja et nad selles kontekstis andsid üksteisele teada oma "eesmärkidest" ning selle kokkuleppe sõlmimise ootel leppisid kokku ajutises meetmes piirata 1981. aasta veebruaris ja märtsis oma kuukäivet ühe kaheteistkümnendikuni 85%-st 1980. aastaks kokkulepitud sihtkogusest, et nad võtsid eelmise aasta kvoodi endale ülejäänud aasta teoreetiliseks kvoodiks, teatasid igakuistel koosolekutel oma läbimüügi andmed ja jälgisid, et nende läbimüük vastaks neile eraldatud teoreetilisele kvoodile.

183 Läbirääkimiste toimumist tootjate vahel kvoodisüsteemi kehtestamise saavutamiseks ning neil läbirääkimistel oma ootustest teatamist tõendavad mitmed tõendusmaterjalid, nagu tabelid, kus on iga tootja kohta esitatud tema nn tegelik ja sihtnäitaja aastateks 1979 ja 1980 ning tema ootused aastaks 1981 (põhivastuväiteteatis, lisad 59 ja 61); itaaliakeelne tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 62), kus on iga tootja kohta sätestatud tema 1980. aasta kvoot, teiste tootjate ettepanekud talle 1981. aastaks eraldatud kvoodi kohta ning tema enda ootused 1981. aastaks, ning ICI siseteadete (põhivastuväiteteatis, lisa 63), milles kirjeldatakse nende

läbirääkimiste kulgu ja kus on kirjas: *"Taking the various alternatives discussed at yesterday's meeting we would prefer to limit the volume to be shared to no more than the market is expected to reach in 1981, say 1.35 million tonnes. Although there has been no further discussion with Shell, the four majors could set the lead by accepting a reduction in their 1980 target market share of about 0.35 % provided the more ambitious smaller producers such as Solvay, Saga, DSM, Chemie Linz, Anic/SIR also tempered their demands. Provided the majors are in agreement the anomalies could probably be best handled by individual discussions at Senior level, if possible before the meeting in Zürich."*

("Arvestades eisel koosolekul arutatud võimalusi, eelistaksime piirata jagatavat mahtu maksimaalselt turumahuni, mis eelduste kohaselt 1981. aastal saavutatakse, s.o 1,35 miljonit tonni. Kuigi Shelliga ei ole olnud rohkem arutelusid, võiksid neli peamist tootjat olla eeskujuks, kiites heaks 1980. aasta turuosa sihi umbes 0,35%, tingimusel, et ambitsioonikamad väiksemad tootjad, nagu Solvay, Saga, DSM, Chemie Linz, Anic/SIR, vähendaksid samuti oma nõudmisi. Tingimusel, et suuremad tootjad on üksmeelel, saaks anomaaliaid paremini käsitleda eraldi aruteludel tippjuhtide tasemel, võimaluse korral enne Zürichi koosolekut".)

Selle dokumendiga on kaasas kompromissettepanek, mida tõendavad arvud ja milles võrreldakse iga tootja tulemust võrreldes 1980. aastaga („protsent 1980. aastaeesmärgist”).

184 Ajutiste meetmete võtmine, mis seisneks 1981. aasta veebruaris ja märtsis kuukäibe vähendamises ühe kaheteistkümnendikuni 85%-st eelmiseks aastaks kokkulepitud sihist, on ilmne 1981. aasta koosolekute teatest, kus on kirjas järgmine:

"In the meantime [February-March] monthly volume would be restricted to 1/12 of 85% of the 1980 target with a freeze on customers."

("Vahepeal [veebruaris-märtsis] piiratakse kuumahutu 1/12-ni 85%-st 1980. aastasihist, hoides kliente kinni.")

185 Asjaolu, et iga tootja võttis oma eelmise aasta kvoodi ülejäänud aasta puhul teoreetiliseks kohustuseks ning jälgis, kas käive vastas sellele kvoodile, vahetades iga kuu andmeid oma käibenäitajate kohta, tõendavad järgmised kolm dokumenti: esiteks 21.

detsembri 1981. aasta tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 67), milles on sätestatud iga tootja käive kuu lõikes, kusjuures kolm viimast tulp, mis näitavad novembri, detsembri ja kogu aasta andmeid, on lisatud käsitsi; teiseks itaaliakeelne ilma kuupäevata tabel „*Scarti per società*” („Erinevused äriühingute kaupa”), mis leiti ICI ruumidest (põhivastuväiteteatis, lisa 65) ja milles on võrreldud iga tootja puhul nn tegelikku käivet „teoreetiliste” näitajatega ajavahemikul jaanuarist detsembrini 1981; ning kolmandaks ICI ruumidest leitud ilma kuupäevata tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 68), milles on võrreldud iga tootja käivet ja turuosa ajavahemikus jaanuarist novembrini 1981 aastate 1979 ja 1980 näitajatega, tehes prognoose aasta lõpu kohta.²¹⁷ Esimene tabel näitab, et tootjad vahetasid teavet oma kuukäibe kohta.

186 Tegelikult näitab esimene tabel, et tootjad varustasid üksteist informatsiooniga oma igakuise läbimüügi kohta, ehk teisisõnu andmetega, mida iseseisvad ettevõtted hoiavad ranges saladuses, ja et nad võrdlesid neid arve 1980. aasta tegelike tulemustega, nagu on näha ka ülejäänud kahe sama perioodi puudutava tabeli põhjal.

187 Hageja osalemine nendes tegevustes ilmneb tema kontaktidest "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutest osavõtjatega. Tuleb meeles pidada, et vastavalt ICI vastusele teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8) informeeriti hagejat nendel koosolekutel vastuvõetud otsustest, mis sisaldasid kokkuleppeid mahtude kohta, nagu nähtub 27. mai ja 15. juuni 1981 koosolekute kohta tehtud märkmetest (põhivastuväiteteatis, lisa 64). Nendest märkmetest esimeses on kirjas:

"this meeting was arranged to review the polypropylene scene and to seek SICCs' views on the volume scheme put forward by Montepolimeri in Rome. (...) As expected, Shell were unimpressed by the volume proposals as basically they are unconvinced that they work".

("käesolev koosolek korraldati polüpropüleeni turu vaatlemiseks ja SICCI arvamuse saamiseks Montepolimeri poolt Roomas ette pandud mahtusid puudutava kava kohta. ... Nagu arvata, ei olnud Shell mahtusid puudutavatest ettepanekutest vaimustatud, sest ta ei uskunud, et nendest on kasu".)

Teises protokollis on kirjas:

"L. repeated his comments about quotas and Z. said only DSM, Saga and ICI had commented on his proposals. Possible solutions included (a) sanctions (not a great success so far on PVC), (b) control production which is within the power of the bosses (L. thought propylene availability might scupper this), (c) quotas which Z. favoured but L. discounted ..."

(L. kordas uuesti oma kommentaare kvootide kohta ja Z. ütles, et tema ettepanekut on kommenteerinud ainult DSM, Saga ja ICI. Võimalikud lahendused olid a) sanktsioonid (mida PVC alal ei ole saanud edu), b) tootmise kontroll, mis sõltub juhtidest (L. arvas, et propeeni kerge kättesaadavus võib selle rakendamist takistada), c) kvoodid, mille poolt oli Z. kuid mis ei rahuldanud L.'i. ...")

Kuigi nendest märkmetest nähtub, et Shell suhtus kvootide süsteemi reservatsioonidega, on sama allika põhjal ilmne, et Shell osales selle süsteemi rakendamist puudutavates aruteludes.

188 Teiseks ilmneb hageja osalemine ja sellest, et tema nime mainitakse mitmes eelnimetatud dokumendis. Lisaks esitatakse dokumentides arve, mille kohta tuleb meeles pidada, et need arvud esitas hageja ise (vt. lõiked 114 ja 115).

189 Kohus leiab, et komisjon järeldas põhjendatult "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel toimunud igakuise läbimüügi piiramist puudutava süsteemi rakendamise järelevalvest võrreldes eelmise perioodiga, mida hageja võimaldas oma läbimüügitulemuste esitamise teel, et polüpropüleeni sektori tootjad rakendasid seda süsteemi.

190 Eelpool esitatu põhjal võib järeldada, et väljaarvatud 1981. a. jaanuari alguse - mai hinnaalgatuse osas, on komisjon nõuetekohaselt tõestanud, et hageja oli üks nendest polüpropüleenitootjatest, kes jõudsid ühiste eesmärkideni nimetatud hinnaalgatuse ja 1981. a. augusti-detsembri hinnaalgatuse osas kui ka igakuise läbimüügi piiramise suhtes võrrelduna eelmise perioodiga 1981. aastal.

C.3. 1982

a) Vaidlustatud otsus

191 Vastavalt otsusele (punktid 37, 38 ja 39, esimene lõik) tehti 1982. a. juuni-juuli hinnaalgatus, kuna nõudmine ja pakkumine turul olid stabiliseerunud. Hinnaalgatus otsustati 13. mail 1982. toimunud tootjate koosolekul, mille vältel koostati üksikasjaline tabel, milles toodi ära sihthinnad polüpropüleeni eri kvaliteedigruppide kohta väljendatuna erinevates rahvuslikes vääringutes (2.00 DEM/kg raffia) (otsus, punktid 37, 38 ja 39, esimene lõik).

192 Pärast 1982. aasta 13. mai koosolekut esitasid ATO, BASF, Hoechst, Hercules, Hüls, ICI, Linz, Monte ja Shell oma hinnajuhised, mis vastasid - väljaarvatud üksikute ebatähtsate erandite osas - sellel koosolekul kinnitatud hindadele (otsus, punkt 39, teine lõik). 9. juunil

1982 toimunud koosolekud kandsid tootjad ette kõigest tagasihoidlike hinnatõusude toimumisest.

193 Otsuse (punkt 40) kohaselt langetati 20. ja 21. juulil toimunud koosolekul otsus septembris-novembris 1982 rakenduva hinnaalgatuse kohta ning seati sihiks saavutada 1. septembriks hind 2.00 DEM/kg ja 1. oktoobriks hind 2.10 DEM/kg. 20. augustil 1982 toimunud koosolekul lükati 1. septembriks plaanitud hinnatõus edasi kuni 1. oktoobrini ja see otsus kinnitati 1981. aasta 2. septembri koosolekul (otsus, punkt 41).

194 Pärast 20. augustil ja 2. septembril 1982. toimunud koosolekuid andsid ATO, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Monte ja Shell hinnajuhised vastavalt nendel koosolekutel kinnitatud sihthinnale (otsus, punkt 43).

195 Otsuse (punkt 44) kohaselt vaadati 21. septembri 1982. a. koosolekul üle eelnevalt seatud sihthinna saavutamise meetmed ja ettevõtted avaldasid oma üldist toetust tõsta novembriks-detsembriks hindu 2.10 DEM/kg. See hinnatõus kinnitati 6. oktoobril 1982 toimunud koosolekul.

196 Pärast 6. oktoobri 1982. a. koosolekut andsid BASF, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Monte, Shell ja Saga hinnajuhised rakendades kokkulepitud hinnatõusu (otsus, punkt 44, teine lõik).

197 ATO, BASF, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Monte ja Saga edastasid komisjonile oma kohalikele müügifirmadele antud hinnajuhised, mis sarnanesid üksteisele nii suuruselt kui ka ajastuselt ning vastasid sihthindadele, mis on ära toodud tabelis, mis moodustab ICI poolt 2 septembril 1982. a. toimunud "ekspertide" koosoleku kohta koostatud protokollilisa. Hageja tunnistab, et osales "suure neliku" kohtumises Heathrow's 13. oktoobril (üks nädal enne oktoobrikuist "juhtide" koosolekut) ja hinnaalgatuse küsimustes oli ta septembrikuu jooksul regulaarses kontaktis ICIga (otsus, punkt 45).

198 Otsuse kohaselt (punkt 46, teine lõik) jõuti 1982. aasta detsembrikuu koosolekul kokkuleppele, mille kohaselt novembriks-detsembriks plaanitud tasemele taheti jõuda 1983. aasta jaanuari lõpuks.

199 Lisaks kinnitab komisjon otsuses (artikli 1 punkt c ja punkt 27, vt ka punkti 42), et hageja nõustus teiste tootjate mitmesuguste meetmetega, mille eesmärk oli hõlbustada sihthindade rakendamist, nagu ajutised tootmispiirangud, üksikasjalik teave nende tarnete

kohta, kohalike koosolekute pidamine ja alates 1982. aasta septembri lõpust nn. kliendihaldussüsteem, mille eesmärk oli rakendada eri klientide suhtes hinnatõuse.

200 Seoses nn kliendihaldussüsteemiga, mille hilisem nimetus oli „account leadership” (klientide juhtimine) ja mis pärineb 1982. aasta detsembrist, nimetati hageja nagu kõik tootjad kooskõlastajaks või „juhiks” vähemalt ühe suurema kliendi puhul, kelle suhtes tal oli kohustus salaja kooskõlastada tema tehingud tarnijatega. Selle süsteemi kohaselt määrati kindlaks kliendid Belgias, Itaalias, Saksamaal ja Ühendkuningriigis ning igale neist määrati nn kooskõlastaja. 1982. aasta detsembris tehti ettepanek süsteemi üldisemaks vastuvõtmiseks ja iga suurema kliendi jaoks nimetati kliendijuht, kes pidi suunama, arutama ja korraldama hinnamuutusi. Teised tootjad, kes tegid kliendiga korrapäraseid tehinguid, nimetati võistlejateks ja nad pidid kõnealuse kliendi jaoks hindade määramisel kliendijuhiga koostööd tegema. Selleks, et kliendijuhti ja võistlejaid „kaitsta”, pidid kõik tootjad, kelle poole kliendid pöördusid, ütleva soovitud sihthinnast kõrgema hinna. Vaatamata ICI kinnitustele, mille kohaselt kukkus see kava juba pärast mõnekuist osalist ja tulutut toimimist kokku, väidab komisjon otsuses, et 3. mai 1983. aasta koosoleku täielik teade näitab, et sel ajal toimusid eri klientidega üksikasjalikud arutelud nende poolt igale kliendile pakutavate hindade või kohustuslike hindade üle ja tarnitud või tellimisel olevate mahtude üle.

201 Otsuses (punkt 58) on märgitud, et 1982. aasta kava jaoks koostati keerulised kvoodiettepanekud, millega püüti sobitada mitmeid tegureid, nagu varasemad saavutused, püüdlused turul ja olemasolev võimsus. Kogu jagatav turumaht oli hinnanguliselt 1 450 000 tonni. Osa tootjaid esitas üksikasjalikud kavad turu jagamise kohta ja osa oli valmis edastama üksnes enda soovitud kogused tonnides. 10. märtsi 1982. aasta koosolekul püüdsid Monte ja ICI kokkuleppele jõuda. Otsuses (punkti 58 viimane lõik) on märgitud siiski, et nagu ka 1981. aastal, ei jõutud lõpliku kokkuleppeni, esimese poolaasta puhul teatati koosolekutel iga tootja kuukäive ja seda jälgiti eelmisel aastal saavutatud vastava osakaaluga võrreldes. Otsuse (punkt 59) kohaselt peeti 1982. aasta augusti koosolekul läbirääkimisi 1983. aasta kvootide kokkuleppimiseks ja ICI pidas iga tootjaga kahepoolseid arutelusid uue süsteemi üle. Ent kuni sellise kvoodisüsteemi kehtestamiseni paluti tootjatel 1982. aasta teisel poolel seada eesmärgiks oma kuukäibe piiramine sama osakaaluni koguturust, mille igauks neist oli saavutanud 1982. aasta esimese kuue kuu jooksul. Seega oli 1982. aastal saavutatud turuosade suhteline tasakaal (mida ATO kirjeldas kui "konsensusesarnast olukorda"; suurtootjatest olid ICI ja Shelli turuosad 11% ja Hoechst natuke alla seda (10,5 %). Monte, kes oli alati olnud

tootjatest suurim, edenes pisut võrreldes eelmise aastaga, kus tema turuosa oli 14,2 % ning saavutas 15% turuosa.

(b) Poolte argumendid

202 Kohtule esitatud vastuväites ei eita hageja otseselt osalemist 1982. aasta hinnaalgatustes, kuid leiab, et komisjoni kriitika 1977, 1979, 1981 ja 1983 hinnaalgatuste kohta esitati ainult näitena. Muus osas viitab ta oma kirjalikele argumentidele, mille ta esitas haldusmenetluse käigus.

203 Hageja väidab - ja komisjon ei eita seda - et ta ei võtnud osa koosolekutest, mis toimusid 2. septembril 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 29) ja 2. detsembril 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 33), kus arutati "kliendijuhtimise" süsteemi, kuigi komisjoni sõnade kohaselt "kõik tootjad (kaasaarvatud Shell), kes nimetatud ajal (alates septembrist 1982) osalesid koosolekutel nimetati kooskõlastajaks või „juhiks” vähemalt ühe suurema kliendi puhul" (otsus, punkt 27, viimane lõik). Hageja sõnul ei ole ka tuvastatud, et kõik kohal viibinud tootjad nõustusid seda süsteemi rakendama. Igal juhul ei antud Shellile sellest teada ning asjaolu, et teised tootjad uurisid Shell'i firmade võimalust tegutseda "kliendijuhtide" rollis, ei ole piisav tõestamiseks, et need firmad nõustusid süsteemis osalema.

204 Hageja sõnul eksib komisjon, kui otsustab 1983. aasta kevadel peetud tootjate koosoleku protokollil põhjal (põhivastuväiteteatis, lisa 37), et hageja edastas oma klientide kohta üksikasjalist informatsiooni, millel võis olla tähendus ainult "kliendijuhtimise" süsteemi kontekstis. Ükski Shell'i kontserni ettevõtetest ei teadnud, mis sellel koosolekul toimus, ükski Shell'i ettevõtte ei osalenud seal ega andnud kellelegi sellel koosolekul kasutamiseks informatsiooni. Koosoleku protokollil ja faktide võrdlemisel ilmnes, et Shell'i puudutavad viited põhinesid tegelikult teiste ettevõtjate müügijuhtide ebatäpsetel hinnangutel ja mitte ühegi Shell'i firma poolt tegeliku olukorra kohta tehtud ettekandel. Ettevõtte BIHRi hinnad, kelle "kliendijuhiks" oli väidetavasti Shell, kinnitati tema teiste tarnijate keskmiste hindade alusel, mis takistas Shellil BIHRi hindu tõstmast või tema jaoks kinnitatud hindu teatamast; neid hindu oli võimalik kinnitada alles *a posteriori*.

205 Lõpuks väidab hageja, et komisjon ei saa põhjendada oma väidet Shell'i sisekoosoleku märkmetega 17. märtsist 1983 (põhivastuväiteteatis, lisa 53), kuna need märkmed ei kinnita hageja osalemist süsteemis. Samuti jättis komisjon mainimata teise Shell'i sisekoosoleku protokollil 14. märtsist 1983 (põhivastuväiteteatis, lisa 42), millest ilmneb, et Shell'i arvates ei

või ta juhtiv tarnijana endale lubada hinnatõusu nii tundliku kliendi kui BIHRi suhtes. Lõpuks oleks Shelli osalemine sellises süsteemis olnud vastuolus tema tolleaegse poliitikaga, mis põhines mahul.

206 Kvootide osas väidab hageja, et kuna Shell keeldus kompensatsiooniskeemist osa võtmast, kukkus see plaan läbi ja kvootide kokkuleppeni ei jõutud. On tõsi, et nende läbirääkimiste käigus vihjas üks Shelli juhtidest, et Shell on valmis rahulduma turuosaga 11-12%, kuid arvestades Shelli kontserni struktuuriga, mille kohaselt Shell ei tohi võtta vastu kohustusi oma tootmisettevõtete nimel, ei võinud muud ettevõtjad seda avaldust mingil moel tõlgendada kui kvootide heakskiitmist. 1982. aastal oli Shelli turuosa üle 12 % ja tegelikust tootmisvõimsusest kasutati 98 % ning teised ettevõtjad pidid seda teadma.

207 Näitamaks hageja seotust 1982. aasta hinnaalgatustega, viitab komisjon omalt poolt otsuses toodud tõenditele.

208 Lisaks leiab komisjon, et esitatud tõendid näitavad ümberlukkamatult, et Shelli firmad osalesid nii "suure neliku" koosolekutel kui ka kohalikel koosolekutel, ning seetõttu ei ole võimalik, et nad pikema perioodi vältel ei oleks olnud teadlikud "kliendijuhtimise" süsteemist ja neile kavandatud rollist selles süsteemis (põhivastuväiteteatis, lisad 29 ja 33), sest neid hoiti koosolekute tulemustega kursis, nagu märkis oma vastuses teabenõudele ICI (põhivastuväiteteatis, lisa 8). Ainus põhjus, miks teised tootjad nimetasid Shelli kui võimalikku "kliendijuhti", oli see, et neil oli põhjust uskuda, et Shell on valmis süsteemist osa võtma.

209 Komisjoni sõnul näitab 1983. aasta kevadel peetud koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 37), mida kinnitab sisekoosoleku protokoll 17. märtsist 1983. a. (põhivastuväiteteatis, lisa 53), et oma "kliendijuhi" rollis varustas Shell teisi tootjaid üksikasjalise informatsiooniga klientide kohta, seda eriti BIHRi osas.

210 Komisjon rõhutab veel, et "kliendijuhtimise" süsteem oli ainult tootjatevahelise kokkuleppe üks osa.

211 1982. aasta osas tõdeb komisjon, et vaatamata selles suunas tehtud pingutustele, mille olemasolu kinnitavad mitmed avalikuks tulnud kvootide süsteemid, ei õnnestunud lõplikku kokkulepet kvootide suhtes sõlmida. Sellegipoolest leiti lahendus, milleks oli läbimüügi piiramine eelmise aasta näitajate põhjal. Komisjon väidab, et kvootide seadmiseks peetud läbirääkimiste toimumist kinnitab suur hulk dokumente. Nende dokumentide seast tuleb

ennekõike märkida kõiki ICI poolt koostatud koosolekute märkmeid (protokolle), millest ilmneb, et müüdüd koguste kohta vahetati infot (põhivastuväiteteatis, lisad 24-26 ja 31-33). Samuti tuleb esile tuua ICI ruumist leitud mitmesuguseid plaane (põhivastuväiteteatis, lisad 69-71) ja ICIlt pärinev küllaltki laiaulatuslik ettepanek aastaks 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 70).

212 Komisjon väidab, et nendes dokumentides sisalduv informatsioon pidi pärinema Shellilt endalt, nagu ilmneb ka ICI vastusest teabenõudele.

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

213 Kohus leiab, et hageja osalemist hinnaalgatustes, nende algatuste rakendamise hõlbustamiseks mõeldud meetmetes ja kvootide süsteemis tuleb vaadelda koos hageja kontaktidega "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel osalejatega, tema osalemisega "suure neliku" koosolekutel ja Shelli tootmisettevõtete osalemisega kohalikel koosolekutel.

214 1983. aasta juuni-juuli hinnaalgatuse osas, millega seati Ühendkuningriigi jaoks 14. juuliks sihthind ja mis otsustati 13. mail 1982. a. toimunud "ekspertide" koosolekul (põhivastuväiteteatis, lisa 24), toetub komisjon Shell UK märgukirjale 17. juunist 1982 (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell F1), milles viidatakse Ühendkuningriikides toimunud hinnatõusule 50 GBP/t, mis vastab 21. juuniks kehtestatud sihthinnale. Vastuseks sellele tõendile väidab hageja, et kuna komisjon möönis, et nimetatud hinnaalgatust ei rakendatud, ei lisa ta muud, kui et tema hinnad jäid juunikuus samale tasemele kui mais. Kohus leiab, et kuigi Shelli märgukiri oli kuupäevastatud rohkem kui kuu aega pärast 13. mai 1982. a. koosolekut ja kolm päeva pärast juuni sihthinna jõustumise kuupäeva, kannab see sellegipoolest päeva võrra hilisemat kuupäeva, kui 16. juunil 1982. a. toimunud kohalik koosolek, mille DSM kutsus kokku Belgias teiste tootjate palvel, mille nad esitasid 9. juunil 1982. toimunud koosolekul (põhivastuväiteteatis, lisa 25). Selle koosoleku, millest Shell osa võttis, eesmärgiks oli "*to quote the target levels absolutely rigidly for July*" ("juuliks paika panna täiesti jäigad sihttasemed"). Selline otsus võeti vastu pärast seda kui tootjad mõistsid, et:

"it was impossible to reach the target level of 36 Bfr/kg etc. in June. ICI & DSM pressed for a major push in Belgium as it would have beneficial effects on the surrounding countries + bringing Shell back into the fold [without any producers having to put too much at stake in terms of volume]".

("juunis ei ole võimalik saavutada sihttasemist 36 BEF/kg jne. ICI ja DSM soovitasid tungivalt Belgias tugevasti pingutada, sest see avaldaks soodsat mõju ka naabermaades ja juhiks Shelli tagasi õigele teele ilma, et keegi tootjatest peaks mahu osas liiga suuri riske võtma.") Seepärast leiab Kohus, et 16. juunil 1982. a. toimunud koosoleku tulemusel võttis Shell vastu sellel ajal tehtud hinnaalgatuse ja asjaolu, et hinnaalgatus läbi kukkus, ei puutu asjasse.

215 Näitamaks, et hageja osales 1982. aasta septembri-detsembrikuu hinnaalgatuses, toetub komisjon Shell UK siseteatele 26. augustist 1982 (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell G1), kus palutakse müügiesakonda informeerida Ühendkuningriikide kliente hinnatõusust, mis hakkab kehtima alates 1. oktoobrist 1982 ja seatakse "sihttasemed", mis vastavad täpselt 2. septembril 1982. a. peetud "ekspertide" koosoleku protokollis märgitud hindadele (põhivastuväiteteatis, lisa 29). 1. novembri kuupäevaga teates, mis puudutab "kaubanduspoliitikat polüolefiinide alal", soovitatakse kehtivate miinimumhindade säilitamist, kuid pannakse ette tõsta need Ühendkuningriikides tasemeni 20 GBP/t kui Beneluxi ja Skandinaavia maade turud kinnitavad oma hinnad tasemel 2.00 DM/kg ja Euroopas lisatakse novembris-detsembris hinnale 10 penni juurde (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell G2). Komisjon viitab ka teatele kuupäevaga 25. november 1982, kus soovitatakse hinnatõusu 20 GBP/t detsembrikuus, kusjuures raffia miinimumhinnad peaksid tõusma kuni 490 GBP/t detsembri alguses niipea kui võimalik (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell G3). Lisaks mainitakse 30. novembri koosoleku protokollis, mille eesistujaks oli SCITCO ja kus osalesid ülejäänud Shelli firmad, detsembrikuu sihthinda, mis raffia osas olid 2.10 DM/kg, homopolümeeri osas 2.50 DM/kg ja kopolümeeri osas 2.50 DM/kg (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell G4). Lõpuks, sisaldab ICI arvamusavaldus detsembrikuise tootjate koosoleku tulemusel toimunud hinnamuutuste kohta tähelepanuväärset märkust: *"Shell & ourselves have made good progress towards the 490 December levels ..."*

(„Shell ja meie ise oleme detsembrikuu tasemeni - 490 GBP - jõudmise osas saavutanud häid tulemusi ...“)

(põhivastuväiteteatis, lisa 34). Shell oli siiski ICIIle avaldanud oma kahtlusi edasise algatuse suhtes, mistõttu autor lisas:

"The most I could persuade them to consider was + 20/t in February to 510/t".

(„Ainus, mille osas õnnestus mul nendega kokkuleppele jõuda, oli + 20 GBP/t veebruarikuus, ehk 510 GBP/t ...“).

30. novembril toimunud Shelli koosoleku protokollist ilmneb, et Shell UK sihthind 1. veebruariks oli tõepoolest 510 GBP. Selle tõendi vastu väidab hageja, et Shell UK märgukiri 26. augustist 1982 oli koostatud nädal aega enne 2. septembri 1982. a. koosolekut, kus komisjoni väitel pandi paika oktoobrikuu sihthind ja seetõttu ei saa seda lugeda hinnajuhiseks. Hageja lisab, et tema väidet kinnitab ühelt poolt Shelli-sisese PIM koosoleku protokoll 7. septembrist 1982 (erivastuväiteteatis, Shell, lisa 30), kus teatatakse, et sihthinna saavutamine on raskendatud, kuna teatud Shelli kontserni tootmisettevõtted ei taha ebamõistlikku hinnapoliitika järgimise tõttu oma turuosa kaotada, ja teisalt teiste tootjate dokumendid, mille kohaselt Shelli hinnapoliitika oli ülimal määral konkurentsile orienteeritud. Hageja väidab edasi, et 1 novembri teates ei nimetata Shelliga seoses mingit hinnatõusu ja et 25. novembri teade selgitab, et detsembrikuus on vajalik tõsta hindu, kuna Suurbritannia nael on nõrk. Lõpuks viitab hageja Shell UK teatele 14. detsembrist (Shelli vastus 29. märtsi 1985. a. kirjale, lisa G1), mille kohaselt nimetatud hinnatõus jäeti ära, mida kinnitab ja ICI teade pealkirjaga "*W. European Polypropylene situation December 1982*" („Lääne-Euroopa polüpropüleenisektori olukord detsembris 1982“) (põhivastuväiteteatis, lisa 34), milles viidatakse Shelli agressiivsele hinnapoliitikale. Hageja lisab, et Shelli ettevaatlikku suhtumist hinnatõusude suhtes näitab veel 20 novembril 1982. a. toimunud koosoleku protokoll. Kohus leiab, et kuigi 26. augusti 1982. a. märgukiri koostati enne 2. septembri 1982. a. koosolekut, valmis see siiski pärast 20. augusti 1982. a. "juhtide" koosolekut ja pärast 23. augustil 1982. a. toimunud kohaliku koosolekut, kus arutati olukorda Belgias ja milles osales üks hageja tootmisettevõtetest. Sihthind 2.00 DM/kg seati just 20. augustil 1982. a. toimunud koosolekul (põhivastuväiteteatis, lisa 28). 7. septembril 1982. a. toimunud sisekoosoleku protokollis (erivastuväiteteatis, Shell, lisa 30) osas tuleb rõhutada, et kuigi majanduslik olukord soosib hinnatõusu, on sihthinnatase 2.00 DM/kg võimalik saavutada ainult mõnel juhul. Ülejäänul osas märgib Kohus, et hageja väited näitavad ainult seda, et ta ei suutnud turul sihthindu rakendada, aga mitte seda, et ta ei osalenud kokkulepetes, millega need sihthinnad kinnitati.

216 Eelnevast järeldub, et komisjon on nõuetekohaselt tõestanud, et hageja osales kahes hinnaalgatuses, mis toimusid 1982. aastal ja mida kirjeldatakse otsuse punktides 37-46 ja tabelites 7H ja 7J.

217 Mis puutub hageja osalemisse „kliendijuhtimise“ süsteemis, märgib Kohus, et hageja eitab mitte ainult seda, et ta selles süsteemis osales, vaid ka seda, et teised tootjad sellise süsteemi kehtestasid ja seda rakendasid. 2. septembril 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 29), 2. detsembril 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 33) ja 1983. aasta kevadel (põhivastuväiteteatis,

lisa 37) toimunud koosolekute protokollidest ilmneb, et nendel koosolekutel leppisid tootjad ülalnimetatud süsteemi osas kokku. „Kliendijuhtimise“ süsteemi kasutuselevõtt ilmneb selgesti 2. septembri 1982. a. koosoleku protokollis järgnevalt lõigust:

"about the dangers of everyone quoting exactly DM 2.00 A.' s point was accepted but rather than go below DM 2.00 it was suggested & generally agreed that others than the major producers at individual accounts should quote a few pfs higher. Whilst customers' tourism was clearly to be avoided for the next month or two it was accepted that it would be very difficult for companies to refuse to quote at all when, as was likely, customers tried to avoid paying higher prices to the regular suppliers. In such cases producers would quote but at above the minimum levels for October."

(„A. seisukoht ohtude kohta, et igaüks võib kehtestada hinnaks täpselt 2.00 Saksa marka, kiideti heaks, kuid 2.00 Saksa marga tasemest madalama hinna kehtestamise asemel soovitati ja kiideti üldiselt heaks, et teised peale oma klientidega peamiste tootjate peaksid kehtestama mõni penn kõrgemad hinnad. Et klientide liikumist pidi ilmselgelt järgmise paari kuu jooksul vältima, siis tunnistati, et ettevõtjatel oleks väga raske keelduda üleüldse kvoote kehtestamast, kui tõenäoliselt püüdsid kliendid hoiduda oma tarnijatele kõrgema hinna maksmisest. Sellisel juhul kehtestaksid tootjad hinna, ent kõrgemal tasemel kui oktoobri miinimumtase.“)

218 Asjaolu, et seda süsteemi vähemalt osaliselt rakendati, kinnitab 3. mail 1983 toimunud koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 38), milles on kirjas:

"A long discussion took place on Jacob Holm who is asking for quotations for the 3rd quarter. It was agreed not to do this and to restrict offers to the end of June, April/May levels were at Dkr 6.30 (DM 1.72). Hercules were definitely in and should not have been so. To protect BASF, it was agreed that CWH[uels] + ICI would quote Dkr 6.75 from now to end June (DM 1.85)"

(„Arutati pikalt Jacob Holmi küsimust, kes palus kolmandaks kvartaliks pakkumist. Lepiti kokku, et seda ei tehta ja pakkumised piiratakse juunikuu lõpuga; aprilli ja mai hinnad olid 6.30 DKR (1.72 DEM). Hercules osales, kuigi poleks pidanud seda tegema. BASFi kaitsmiseks lepidi kokku, et CWH(üls) + ICI pakuvad kuni juuni lõpuni hinda 6.75 DKR (1.85 DEM) ...“.)

Seda rakendust kinnitab ICI vastus teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8), milles märgitakse koosoleku protokollis kohta:

"In the Spring of 1983 there was a partial attempt by some producers to operate the 'Account Leadership' scheme ... Since Hercules had not declared to the 'Account Leader' its interest in supplying Jacob Holm, the statement was made at this meeting in relation to Jacob Holm that 'Hercules were definitely in and should not have been so' . It should be made clear that this statement refers only to the Jacob Holm account and not to the Danish market. It was because of such action by Hercules and others that the 'Account Leadership' scheme collapsed after at most two months of partial and ineffective operation. The method by which Hüls and ICI should have protected BASF was by quoting a price of DK 6.75 for the supply of raffia grade polypropylene to Jacob Holm until the end of June."

(,1983. aasta kevadel tegid mõned tootjad osalise katse rakendada „kliendijuhtimise“ süsteemi ... Kuna Hercules ei teatanud „kliendijuhile“ oma kavatsusest tarnida Jacob Holmile, tõdeti koosolekul Jacob Holmi osas , et „Hercules osales, kuigi poleks pidanud seda tegema“. Tuleb märkida, et see ütlus puudutab ainult Jacob Holmi ja mitte kogu Taani turgu. Herculese ja teiste sarnase tegutsemise tõttu kukkus „kliendijuhtumise" süsteem pärast kahekuist poolikut ja ebaefektiivset toimimist läbi. Abinõu, millega Hüls ja ICI pidid BASFi kaitsma, oli pakkuda Jacob Holmile raffia kvaliteedis polüpropüleeni hinnaga 6.75 DK kuni juuni lõpuni.“

219 Kohus leiab, et vastupidiselt hageja väidetele näitab 2. detsembri 1982. a. koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 33), et 2. septembri koosolekul (põhivastuväiteteatis, lisa 29) lepidi kokku "kliendijuhtimise" süsteemis, kuna seal öeldakse, et *"the idea of account management was proposed for more general adoption"* (kliendijuhtimist soovitati kasutada laiemas ulatuses), mis näitab, et see süsteem oli piiratud ulatuses juba varem kasutusele võetud. Mis puutub selle asjaolu tõenduslikku väärtusesse, et hageja nime mainitakse nende kahe koosoleku protokollidele lisatud tabelites, kuigi hageja neil koosolekutel ei osalenud, tuleb märkida, et nii esimese kui teise protokollis lisas on hageja nimi kirjas tema kõige suuremate Ühendkuningriikide klientide kõrval, kuid tema klientide arv on teises protokollis vähenenud, kuid lisatud on tema suurima kliendi nimi Prantsusmaal. Nende kahe koosoleku vahelisel perioodil osales üks Shell'i kontserni tootmisettevõtetest Ühendkuningriigi kohalikel koosolekutel, mis toimusid 13. septembril, 18. oktoobril ja 15. novembril 1982, ja hageja võttis osa ka „suure neliku“ kohtumisest 13. oktoobril 1982. Nende tõendite valguses ei ole Kohtu arvates tõenäoline, et nende nelja koosoleku vältel ei teavitanud konkurendid hagejat, et 2. septembril 1982 toimunud koosolekul võeti vastu „kliendijuhtimissüsteem“. Järelikult näitab asjaolu, et 2. detsembril 1982. a. toimunud koosoleku protokollis lisaks olevas tabelis

esineb Shelli nimi tema suuremate klientide „kliendijuhtide“ nimekirjas, vähemalt seda, et Shelli ei olnud põhimõtteliselt süsteemis osalemise vastu ja seetõttu pole võimalik, et talle teatati ettepanekutest "kliendijuhtimise" süsteemi kohta alles pärast 2. detsembril 1982. a. toimunud koosolekut, nagu ta ise väidab. Kuna hageja ei keeldunud ametlikult süsteemis osalemisest, jättis ta sellega oma konkurentidele mulje, et ta andis nõusoleku süsteemist osa võtta.

220 Küsimuse osas, kas Ühendkuningriigis 1983. a. jaanuaris toimunud kohalikul koosolekul keeldus hageja tootmisettevõtte sellises süsteemis osalemast, leiab Kohus, et hageja väiteid ei toeta ükski tõend, kuna hageja ei ole esitanud kohaliku koosoleku protokollit, kus nimetatud keeldumine väidetavalt aset leidis.

221 Mis puudutab hageja väidet, et tal oli võimatu toimida oma suurimate Ühendkuningriikide klientide „kliendijuhina“, kuna ei saanud võtta riski olla esimene, kes oma suurimate klientide jaoks hindu tõstab, tuleb rõhutada, et sellel väitel oleks tähendust ainult siis, kui sel ajal oleks konkurents hindade alal olnud vaba. Kohus on siiski tuvastanud, et polüpropüleeni tootjad koordineerisid oma hinnapoliitikat ja olid kokku leppinud kasutada „kliendijuhtimise“ süsteemi. Sellest järeldub, et hageja võis ilma igasuguse riskita oma suurimate klientide jaoks hindu tõsta, kuna ta teadis, et ta konkurendid teevad sama.

222 Uue hinnapoliitika osas, mida hageja väidetavasti rakendas alates 1983. aasta jaanuarist ja mille abil ta püüdis lisada müügimahtu fikseerides suurimate klientide hinnad nendelt varem küsitud hindade suhtes tingimusel, et need kliendid säilitavad või tõstavad oma tellimuste mahtu, mida hageja sõnul tõendavad Shell UK kaks siseteadet 26. jaanuarist 1983 ja 16. märtsist 1983 (Shelli vastus põhivastuväiteteatisele, lisad 18 ja 19), leiab Kohus, et kuigi need hageja poolt esitatud kaks teadet näitavad kavatsust hakata rakendama müügimahtudele suunatud poliitikat, ei ole seal märget hindade fikseerimise kohta eelneva perioodi suhtes. Järelikult tuleb hageja argument tagasi lükata.

223 Hageja väite osas, millega ta püüab näidata, et ta ei saanud olla oma kliendi BIHRi "kliendijuht" Prantsusmaal ning väite osas, millega ta eitab, et Shelli 17. märtsi 1983. a. siseteatel (põhivastuväiteteatis, Shell, lisa 41) ja 1983. aasta kevadel toimunud koosoleku protokollil (põhivastuväiteteatis, lisa 37) oleks koos vaadatuna mingit tõenduslikku väärtust, leiab Kohus, et hageja püüab oma argumentidega näidata, et tal oli võimatu toimida BIHRi „kliendijuhina“ rollis esiteks seepärast, et risk olla esimene, kes tõstab hindu sellise kliendi jaoks, kellest ta on suuresti sõltuv, oleks olnud liiga suur ja teiseks seepärast, et BIHRilt

küsitud hinnad olid fikseeritud vastavalt keskmisele hinnale, mida ta teistele tarnijatele eelneva kvartali vältel maksis. Selline argument oleks vastuvõetav olukorras, kus konkurents turul ei oleks piiratud. Kuid Kohus peab taas kord märkima, et polüpropüleen tootjad olid kinnitanud hinnaeesmärgid ja vastu võtnud "kliendijuhtimise" süsteemi, mis kaitses kliendi peamist tarnijat olukorras, kus ta tõstab selle kliendi jaoks hindu. Lisaks oli süsteemil, millega kinnitati hinnad BIHRi suhtes, täpselt samasugune tagajärg, kui „kliendijuhtimise“ süsteemil, kuna oli kokku lepitud, et kliendi muud tarnijad küsivad temalt sama või kõrgemat hinda, kui kokkulepitud sihthind. Seetõttu tõusid hinnad, mida klient hagejale maksis, kuna ka konkurentide hinnad tõusid. Seetõttu ei ole põhjust oletada, et hageja ei olnud määratud BIHRi „kliendijuhiks“.

224 Viimaseks leiab Kohus, et 1983. aasta kevadel toimunud koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 37) osaline ebatäpsus, eriti hageja poolt teatavate klientide suhtes rakendatavate hindade osas, ei tulene sellest, et hageja ei esitanud seda informatsiooni vaid sellest, et kuna konkurendid olid teinud hagejale korduvaid etteheiteid tema rakendatud hinnapoliitika pärast, eriti selliste klientide suhtes, kelle „kliendijuhiks“ oli hageja määratud (vt, Shelli sisekoosoleku protokoll kuupäevaga 14. märts 1983, erivastuväiteteatis, lisa 42), püüdis hageja jätta konkurentidele muljet, et ta rakendab sihthindadele lähedasemaid hindu, ehk teisisõnu: kõrgemaid hindu, kui ta tegelikult rakendab.

225 Kvootide osas märgib Kohus, et 1982. aasta osas seisab pretensioon tootjate vastu selles, et nad osalesid läbirääkimistes selle aasta kvootide kinnitamiseks; et nad andsid sellega seoses üksteisele informatsiooni, kui suured on nende eesmärgid tonnides; et nad, kui kindlat kokkulepet ei saavutatud, informeerisid üksteist esimese poolaasta jooksul koosolekutel oma igakuisest läbimüügist ja võrdlesid neid arve eelmise aasta jooksul saavutatud protsentidega; ja püüdsid aasta teisel poolel piirata oma igakuist läbimüüki sama protsendini kogu turust, nagu oli sama aasta esimese poolaasta jooksul.

226 Läbirääkimiste toimumist tootjate vahel eesmärgiga kehtestada kvoodisüsteem ja teatada nende läbirääkimiste jooksul oma ootustest tõendab esiteks dokument „1982. aasta kvoodisüsteemi arutelude kava“ (põhivastuväiteteatis, lisa 69), milles on kirjas kõigi otsuse adressaatide kohta, v.a Hercules, kogus tonnides, millele igal tootjal oli enda arvates õigus, ning lisaks osa tootjate puhul (kõik tootjad, v.a Anic, Linz, Petrofina, Shell ja Solvay) kogus tonnides, mis nende arvates tuli eraldada teistele tootjatele; teiseks ICI teade „Polüpropüleen 1982, juhised“ (põhivastuväiteteatis, lisa70a), milles ICI on analüüsinud käimasolevaid

läbirääkimisi; kolmandaks 17. veebruari 1982. aasta tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 70b), milles on võrreldud erinevaid käibe jaotamise ettepanekuid, millest ühesse - pealkirjaga „ICI esialgne kava” - on Monte veel ühe käsitsi kirjutatud tabeliga teinud väikseid parandusi, mis sisaldub tulbas pealkirjaga „Milliavacca 27/1/82” (Monte töötaja nimi) (põhivastuväiteteatis, lisa 70c), ning itaaliakeelne tabel (põhivastuväiteteatis, lisa 71), mis on kompleksne ettepanek (nimetatud otsuse punkti 58 teises lõigus).

227 Esimeseks poolaastaks võetud meetmed on kehtestatud 13. mai 1982. aasta koosoleku teatega (põhivastuväiteteatis, lisa 24), milles on muu hulgas kirjas:

"To support the move a number of other actions are needed (a) limit sales volume to some agreed prop. of normal sales."

(„Et toetada muutusi, on vaja veel mitmeid meetmeid, a) piirata müügi mahtu teatava kokkulepitud osani tavapärasest müügist.”).

Nende meetmete rakendamist tõendab 9. juuni 1982. aasta koosoleku teade (põhivastuväiteteatis, lisa 25), millele on lisatud tabel, kus on kirjas iga tootja „tegeliku” käibe näitaja jaanuarist aprillini 1982, võrreldes näitajaga, mis kirjeldab „teoreetilist käivet, tuginedes 1981. aasta keskm[isele] turuosale”, ning 20. ja 21. juuli 1982. aasta koosoleku teade (põhivastuväiteteatis, lisa 26) ajavahemiku kohta 1982. aasta jaanuarist maini ja 20. augusti 1982. aasta koosoleku teade (põhivastuväiteteatis, lisa 28) ajavahemiku kohta 1982. aasta jaanuarist juulini. Võrdluses tegeliku igakuise müügiga koos viitena kasutatud kvoodi teoreetilisus on selle tulemus, et 1981. aastaks ei õnnestunud kvoodi suhtes kokkuleppele jõuda, kuid sellegipoolest on see võrdlus olulise tähtsusega, sest ta võimaldab jälgida igakuise läbimüügi piiramist võrrelduna eelmise aastaga.

228 Teiseks poolaastaks võetud meetmeid tõendab 6. oktoobri 1982. aasta koosoleku teade (põhivastuväiteteatis, lisa 31), milles on kirjas: *„In October this would also mean restraining sales to the Jan/June achieved market share of a market estimated at 100 kt”* („Oktoobris tähendab see ka käibe piiramist jaanuari/juuni saavutatud turuosatasemele hinnangulisest turumahust 100 kilotonni”) ning seejärel *„Performance against target in September was reviewed”* („Vaadati läbi septembri tulemused vastavalt seatud sihtidele”). Sellele teatele on lisatud tabel „Septembri esialgne käive versus seatud eesmärgid (tuginedes jaanuari-juuni turuosale vastavalt hinnang[ulisele] nõudmisele 120 kilotonni)”. Nende meetmete jätkumist kinnitab 2. detsembri 1982. aasta koosoleku teade (põhivastuväiteteatis, lisa 33), millele on

lisatud tabel, milles võrreldakse 1982. aasta novembri puhul „tegelikku” müüki „teoreetiliste” näitajatega, mis on arvatud „j-juuni osakaal 125 kilotonnist”.

229 Kohus leiab, et hageja osalemist kvootide süsteemis kinnitavad nii tema korduvad kontaktid „juhtide“ ja „ekspertide“ koosolekutest osavõtjatega, seda eriti tema osalemise tõttu paljudel Shelli kontserni tootmisettevõtete kohalikel koosolekutel – mille vähesed kättesaadavad protokollid näitavad, et seal käsitleti eri liikmesriikide erinevate tootjate müügimahtude kontrolli - kui ka tema osalemine kahepoolsetel kohtumistel teiste tootjatega. Selles osas võib märkida, et 26. novembril 1982. aastal toimunud kahepoolisel kohtumisel ICIga mainiti, et hageja esindaja *"was quick to pick up that in October only Shell' s market share was in line with their Jan-June performance"* („tõdes kiiresti, et oktoobris oli Shelli turuosa vastavuses nende jaanuari-juuni tulemustega.“) (põhivastuväiteteatis, lisa 99).

230 Edasiseks tõendiks on asjaolu, et hagejat puudutavad arvud esinevad koosolekute protokollides, mida peeti kvoodisüsteemi rakendamise jälgimiseks (vt. 1982. aasta 10. märtsi, 9. juuni, 12. augusti, 20. augusti ja 2. novembri koosolekute protokolle, põhivastuväiteteatis, lisad 23, 25, 26, 28 ja 32). Nende arvude tõenduslikku väärtust toetab veel asjaolu, et 12. augustil, 6. oktoobril ja 2. detsembril toimunud koosolekute protokollides (põhivastuväiteteatis, lisad 27, 31 ja 33) on hageja arvude asemel kirjas tähed „N.A“ („*Not available*“ – pole kättesaadav) mis näitab, et teised tootjad polnud võimelised hindama hagejat puudutavaid arve Fides'i süsteemi statistika põhjal juhul, kui hageja neid ise teistele ei teatanud. Tuleb lisada, et hageja teatas oma arvulised näitajad ise (vt. lõiked 114 ja 115).

231 Täiendavaks tõendiks on asjaolu, et 13. mail 1982. a. toimunud koosolekul mainiti Shelli ettevõtete taasavamist: et 9. juunil 1982. toimunud koosolekul (põhivastuväiteteatis, lisa 25) mainiti vajadust Shell uuesti süsteemi kaasata; et 20. ja 21. juulil 1982. a. toimunud koosoleku protokollis (põhivastuväiteteatis, lisa 26) on kirjas, et on vaja võtta ühendust tootjatega, kes puudusid; ja et 21. septembril 1982. a. toimunud koosoleku protokollis (põhivastuväiteteatis, lisa 30) on kirjas, et:

"pressure was needed on Shell Italy to restrain themselves to the agreed levels for October. SCIT + SCUK were reported to be fully supportive + good meeting had been held by ICI, DSM with Shell Netherlands. It was reported that SCIT had agreed to attend a 'big four' meeting subsequently fixed for 13 October".

(„Shell Italy’le tuli avaldada survet, et nad jääksid oktoobrikuuks kokkulepitud tasemele. Teatati, et SCIT + SCUK on nõus ja Madalmaade Shelli koosolek läks hästi. Teatati, et SCIT nõustus osalema „suure neliku“ koosolekul, mis otsustati pidada 13. oktoobril.“)

232 Kohus leiab, et komisjon järeldas põhjendatult kogu 1982. aasta vältel "juhtide" ja "ekspertide" koosolekutel toimunud igakuise läbimüügi piiramist puudutava süsteemi rakendamise järelevalvest võrreldes eelmise perioodiga, mida hageja võimaldas oma läbimüügitulemuste esitamise teel, et polüpropüleenide sektori tootjad rakendasid seda süsteemi.

233 Lähtuvalt eelöeldust on komisjon nõuetekohaselt tõestanud, et hageja oli üks nendest polüpropüleenitootjatest, kes jõudsid ühisele kokkuleppele 1982. aasta juuni-juuli ja 1982. aasta septembri-novembri hinnaalgatuste osas ning leppisid kokku meetmetes nimetatud hinnaalgatuste rakendamise hõlbustamiseks ja oma igakuise läbimüügi piiramises võrrelduna eelneva perioodiga.

C.4. 1983

a) Vaidlustatud otsus

234 Otsuse kohaselt (punkt 47) osales hageja 1983. aasta juuli-novembri hinnaalgatuses. 3. mai 1983. aasta koosolekul lepiti kokku, et tootjad püüavad 1983. aasta juunis rakendada sihthinda 2.00 Saksa marka kilogrammi kohta. Ent 20. mai 1983. aasta koosolekul lükati varem kehtestatud eesmärk septembrini edasi ja 1. juuliks kehtestati vahepealne sihthind (1.85 Saksa marka kilogrammi kohta). Seejärel kinnitasid 1. juuni 1983. aasta koosolekul viibinud tootjad taas, et nad kohustuvad täielikult tõstma hinna 1.85 Saksa margani kilogrammi kohta. Sel puhul Shell väidetavasti "*committed (itself) to the move and would lead publicly in ECN*" („kohustus algatusest osa võtma ja esinema avalikult ECNis.“) Otsuses väidetakse samuti, et Hercules, kelle kohta öeldi, et ta oli "*very supportive*" („ülimalt toetav“), pidi teatama juunis uued hinnad. Kõik koosolekust osavõtjad olid andnud oma müügimeeskondadele käsu teatada klientidele tulevast hinnatõusust.

235 Otsuses (punkt 48) väidetakse ka, et vastavalt Shelli ütlusele algatuse avalikuks tegemise kohta ilmus ECNis 13. juunil 1983 artikkel, kus oli kirjas, et tootjad tahavad hindu tõsta ja et Shell plaanib tõsta hindu 1. juulist vähemalt 1.90 DEM/kg ja edasine hinnatõus on plaanitud septembriks. Artiklis kirjutatakse, et ICI ja Montepolimeri rakendavad samasuguseid hinnatõuse. Otsuses väidetakse, et 1982. aasta oktoobrist alates osales Shell enamikel igakuistest „suure neliku“ nn. „eelkohtumistel“. ECNi artikli kohaselt oli turg

"*increasingly tight*" („järjest napim“) ning ICI poolt mai lõpus koostatud telegrammilaadses teates öeldakse: reads "*June volume - restrict 122 1/2 = June market assumed cf 130 + likely*" (juunikuu mahud – piirata 122 ½ = juuni turg eeldatavasti cf 130 + tõenäoline“). Kiri jätkub: "*Shell to lead. ECN article two weeks. ICI informed*". („Shell teeb algatuse - ECN artikkel kahe nädala pärast. ICI informeeritud.“)

236 Otsuses (punkt 49) on märgitud, et pärast 20. mai 1983. aasta koosolekut andsid ICI, DSM, BASF, Hoechst, Linz, Shell, Hercules, ATO, Petrofina ja Solvay oma müügiiosakondadele juhised rakendada alates 1. juulist hinnatabelit, mis põhines raffiahinnal 1.85 Saksa marka kilogrammi kohta. Shelli Ühendkuningriiki ja Prantsusmaad puudutavast dokumentatsioonist on näha, et ta teadis, et kokkulepitud hinnad rakenduvad 1 juulist ja et ta rajas oma müügipoliitika nendele hindadele. Dokumendis pealkirjaga "*PP W. Europe-Pricing*" („PP hindade moodustumine Lääne-Euroopas“) viitab Shell selgesti "juulikuu sihthinnale" 1.85 DEM/kg ehk 480 GBP/t. Shelli 14. juuni 1983. a. kuupäevaga ettekandes „turgude kvaliteedi“ kohta on samuti kirjas, et "*in western Europe the integrated [Shell] companies are holding (indeed slipping back in Holland, United Kingdom) market shares as an aid to price stability*" („Shelli Lääne-Euroopa siseriiklikud ettevõtted jätavad oma turuosad samale tasemele (ja Hollandis ning Ühendkuningriikides isegi vähendavad neid), et toetada hindade stabiilsust.“) Otsus jätkub kinnitusega, et ATO ja Petrofina käest saadi üksnes osalised hinnajuhised, mis kinnitasid, et kõnealused tootjad rakendasid uusi hinnatasemeid, kuid Petrofina ja Solvay rakendasid neid pisut hiljem. Otsuses on tehtud järeldus, et on tõendatud, et kõik tootjad, kes osalesid koosolekutel ja olid lubanud toetada uut sihthinda 1.85 Saksa marka kilogrammi kohta, v.a Hüls, kelle puhul komisjon ei ole leidnud hinnajuhiseid 1983. aasta juuliks, on andnud juhiseid uue hinna rakendamiseks.

237 Samuti on otsuses (punkt 50) märgitud, et lisakoosolekud, millest võtsid osa kõik tavapärased osalejad, toimusid 16. juunil, 6. ja 21. juulil, 10. ja 23. augustil ning 5., 15. ja 29. septembril 1983. 1983. aasta juuli lõpus ja augusti alguses andsid BASF, DSM, Hercules, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Solvay, Monte ja Saga oma kohalikele müügiiosakondadele hinnajuhised, mida pidi rakendama alates 1. septembrist, tuginedes raffia hinnale 2.00 Saksa marka kilogrammi kohta, ent Shelli 11. augusti siseteade seoses tema hindadega Ühendkuningriigis näitas, et tema Ühendkuningriigi tüdarettevõtja n-ö toetas seda, et põhihinnad jõustuksid 1. septembril vastavalt teiste tootjate kehtestatud sihtidele. Kuu lõpus soovitas Shell siiski oma Ühendkuningriigi tüdarettevõtjal lükata täielik hinnatõus edasi, kuni

teised tootjad on kehtestanud soovitud põhitaseme. Otsuses on kirjas, et väikeste eranditega olid need juhised liikide ja vääringute kaupa samasugused.

238 Otsuse kohaselt (punkti 50 viimane lõik) näitavad tootjatelt saadud juhised, et hiljem otsustati septembri muutuste hoog säilitada, tõstes edasiste etappidena raffial põhinedes hinda 2.10 Saksa margani kilogrammi kohta 1. oktoobril kuni 2.25 Saksa margani kilogrammi kohta 1. novembril. Lisaks on märgitud (punkti 51 esimene lõik), et BASF, Hoechst, Hüls, ICI, Linz, Monte ja Solvay saatsid oma müügiosakondadele juhised, milles kehtestati samasugused hinnad oktoobriks ja novembriks, kusjuures Hercules kehtestas esialgu veidi madalamad hinnad.

239 Otsuses (punkt 51, kolmas lõik) on kirjas, et ATO ruumidest leitud siseteade kuupäevaga 28. september 1983 sisaldab tabelit pealkirjaga "*Rappel du prix de cota (sic)*" („Cota (sic) hindade kokkuvõte“), kus esitatakse eri maade osas septembris ja oktoobris polüpropüleeni kolme peamise kvaliteediklassi hinnad, mis vastasid BASFi, DSMi, Hoechsti, Hülsi, ICI, Linzi, Monte ja Solvay poolt rakendatud hindadele. ATO ruumides 1983. aasta oktoobris toimunud uurimise käigus kinnitasid ettevõtte esindajad, et need hinnad edastati müügiosakondadele.

240 Otsuse kohaselt (punkti 105 neljas lõik) kestis viimase koosoleku kuupäevast olenemata rikkumine 1983. aasta novembrini, sest kokkuleppe mõju kestis vähemalt selle ajani ja november oli viimane kuu, mille suhtes teadaolevalt sihthinnad kokku lepiti ja hinnajuhised välja anti.

241 Otsuses (punkt 51, viimane lõik) on kirjas, et vastavalt erialaajakirjandusele olid 1983. aasta lõpuks polüpropüleeni hinnad „settinud“ nii, et raffia hind oli turul 2.08 – 2.15 DEM/kg (võrreldes teatatud sihthinnaga 2.25 DEM/kg).

242 Otsuse (punkt 60) kohaselt palus ICI 1983. aastaks igal tootjal teatada oma kvoodisooovid ja soovitused selle kohta, millist osakaalu igäühele tuleks lubada. Monte, Anic, ATO, DSM, Linz, Saga ja Solvay ning BASFi kaudu ka Saksa tootjad esitasid oma üksikasjalikud ettepanekud. Eri ettepanekuid töödeldi seejärel arvutiga, et saada keskmine näitaja, mida võrreldi iga tootja „loodetava“ osakaaluga. See võimaldas ICII anda soovitusi uue raamlepingu kohta 1983. aastaks. ICI leidis, et igasuguse uue plaani õnnestumiseks on ülimalt tähtis, et "suur nelik" moodustaks teiste tootjate suhtes ühise rinde. Shelli arvamus, nagu see ICIIle edastati, oli, et Shell, ICI ja Hoechst peaksid igäüks saama kvoodiks 11 %. ICI

1983. aastaks antud soovitusel oleksid Itaalia tootjad saanud 19.8%, %, Hoechst ja Shell mõlemad 10.9% each ja ICI ise 11.1% Neid ettepanekuid arutati 1982. aasta novembri ja detsembri koosolekul. Esialgu aasta esimese kvartaliga piirdunud ettepanekut arutati 2. detsembri 1982. aasta koosolekul. ICI koostatud selle koosoleku protokoll näitab, et ATO, DSM, Hoechst, Hüls, ICI, Monte ja Solvay, samuti Hercules pidasid neile eraldatud kvoote vastuvõetavaks (otsuse punkt 63). Neid asjaolusid kinnitab ka 3. detsembri 1982. a. kuupäevaga teade ICI ja Herculesi vahelise telefonikõne kohta. Selle kohtumise märkmetes ei mainita Shelli reaktsiooni ettepaneku suhtes, kuid Shell osales 20. detsembril 1982 toimunud „suure neliku“ koosolekul ja ICI ilma kuupäevata teates, mis oli mõeldud ette valmistama umbes 1983. a. maikuus korraldatavat kohtumist Shelliga, on kirjas, et Shell „kiitis heaks Euroopa kvooditasemed 39.5 kt/kvartal 1983. aasta esimeseks ja teiseks kvartaliks.“

243 Otsuses (punkti 63 kolmas lõik) on märgitud, et Shelli ruumidest leitud dokument kinnitab, et sõlmiti kokkulepe, sest ta püüdis kvooti mitte ületada. See dokument kinnitab ka, et mahu kontrollikava jätkati 1983. aasta teises kvartalis, sest oma turuosa hoidmiseks teises kvartalis 11% lähedal paluti Shelli kontsernil käivet vähendada. Selle kokkuleppe olemasolu kinnitab 1. juuni 1983. aasta koosoleku protokoll, mis – kuigi selles ei nimetata kvoote – on seotud teabe vahetamisega „ekspertide“ vahel eelmisel kuul iga tootja müüdüd koguste kohta tonnides; see näitab, et toimis teatav kvoodisüsteem (otsuse punkt 64).

244 Otsuses (punkt 65) väidetakse, et kuigi kvootide ületamise eest ei käivitatud eraldi trahvide süsteemi, julgustas tootjaid järgima neile eraldatud kvoote kasutusel olev kord, mille kohaselt kõik tootjad pidid koosolekul oma eelmise kuu tonnid ette kandma ja kui süsteemi ei oldud järgitud, asetama end sellega teiste tootjate võimaliku kriitika alla.

b) Poolte argumendid

245 Hageja arvates süüdistab komisjon Shelli ettevõtteid mitte ainult selles, et nad osalesid 1983. aasta juuli hinnaalgatuses vaid ka selles, et Shelli oli seda algatust juhtinud. Hageja leiab, et ta juba väitis oma põhivastuväiteteatisele antud vastuses, et see süüdistus ei põhine objektiivsetel tõenditel. Kuigi "suure neliku" koosolek (põhivastuväiteteatis, lisa 101) toimus 19. mail 1983, oli hageja oma siht hinnad kinnitanud juba enne koosolekut; veelgi enam, koosolekul ei võtnud ta endale kohustust hinnaalgatust esitada ja ta poleks isegi saanud seda teha, sest ta ei olnud seda küsimust oma tootmisettevõtetega arutanud (kohtumised tootmisettevõtetega toimusid juunis, st. pärast tootjate koosolekut). Ta ei osalenud 1. juunil 1983. a. toimunud tootjate koosolekul, kus väidetavasti otsustati hinnaalgatus, mille vastu

komisjon protestib, ja koosoleku protokoll (põhivastuväiteteatis, lisa 40) ei anna õiget pilti tema seisukohast, mille kandis ebaõigesti ette üks teine tootja. Kuigi ühes ICI protokollis mainitakse hageja toetust hinnaalgatusele (põhivastuväiteteatis, lisa 40), räägib sellele vastu teine ICI protokoll, kus kirjeldatakse „suure neliku“ vahelist arutelu 19. mail (põhivastuväiteteatis, lisa 101), mille komisjon jättis tähelepanuta, sest see oleks ta argumendi kahtluse alla seadnud. Lisaks artikkel polüpropüleenide hindade kohta (põhivastuväiteteatis, lisa 41), mille avaldamist ECNis hageja iseseisvalt kaalutles, oli üldise sisuga ja Shell ei kavatsenud seal esitada mingeid täpseid hindu. Kuigi seal toodi lõpuks ECNi palvel ära täpsemaid andmeid, oli Shelli sihthind, mida ta nimetas, kõrgem, kui hind, milles tootjad olid omavahel juba väidetavalt kokku leppinud.

246 Hageja väidab edasi, et ülaltoodu näitab, et tema hinnapoliitika oli iseseisev.

247 Kvootide osas väidab hageja, et 1983. aastal tehtud otsused mahtusid piirata ei olnud tootjatevahelise kokkuleppe tagajärg, vaid Shelli ettevõtete iseseisev otsus, mille eesmärgiks oli tõsta hindu. Vastuseks komisjoni väitele, et kui Shell oleks läbimüügi piiramise osas tõepoolest järginud iseseisvat poliitikat, oleksid tema sihid olnud toodud tonnide, mitte aga turuosade kujul (erivastuväiteteatis, Shell, lisad 50-54), väidab hageja, et kui ta oleks väljendanud oma sihte absoluutse väärtusena, oleks ta olukorras, kus kogu nõudmine prognoosidega võrreldes langeb, pidanud oma turuosa suurendama ja riskima, et vallandab ülejäänud tootjatega hinnasõja. Hageja palub komisjonil esitada sõltumatust majandusteadlasest eksperdi arvamuse, et kinnitada hageja poolt enda kaitseks esitatud majandusliku „teooria“ paikapidavust. Hageja lisab, et asjaolu, et ta lootis – kuigi ei olnud kindel – et ka teised tootjad, nagu tema ise, võtavad kasutusele poliitika, mis on suunatud turuosade stabiliseerimisele, ei näita veel, et ta osales mingis kokkuleppes.

248 Hageja kinnitab, et ei „eelkohtumiste“ ega kohalike koosolekute vältel, milles hageja ise või muud Shelli kontserni liikmed võisid osaleda, ei olnud kordagi juttu kvootidest. Komisjon ei ole õigustatud ICI teate (põhivastuväiteteatis, lisa 87) kontekstis väitma, et hageja ütles, et tema arvates peaksid Shell, ICI ja Hoechst igaüks saama 1983. aasta kvoodiks 11 %. Tegelikult ei ole ükski Shelli ettevõtte sellist soovi kellelegi avaldanud, ja kui eelnimetatud ICI kirja põhjalikult analüüsida, ilmneb, et sellise soovi omistas Shellile üks teine tootja, nagu nähtub faktist, et Shellile omistatud arvule on ring ümber tõmmatud. Sama kehtib ka ühe ICI tabeli osas, kus on kirjas iga tootja soovid 1983. aastaks (põhivastuväiteteatis, lisa 84), kus Shellile omistatud arvu kõrval asetseb küsimärk. Lisaks,

komisjon pidas samast perioodi käsitlevas ICI käsikirjalises dokumendis (põhivastuväiteteatis, lisa 99) esinevat sõna "have" täheks „L.“, mis tähistas ühte SCITCO töötajat.

249 Hageja väidab, et kvootide kehtestamist planeeriti ainult koos kompensatsiooniskeemiga. Kuna Shelli ettevõtte ei olnud nõus sellises skeemis osalema, ei saadud seda rakendada.

250 Hageja sõnul on komisjon järjekindlalt ja valesti pidanud Shelli ettevõtetesiseid sihtmahtusid teiste ettevõtjatega kokkulepitud kvootideks. Kõnealusel perioodil seadsid Shelli ettevõtte endale iseseisvalt eesmärgi saavutada Lääne-Euroopa turul 11% suurune turuosa. 1983. aasta esimese kvartali plaanid ja vastavad eelarved koostati enne, kui koosolekutel Shelli firmadele eraldatud müügieesmärgid said teatavaks, ja nendest peeti jätkuvalt kinni.

251 1983. aasta teise kvartali osas väidab hageja, et kuigi Shelli kontsernis plaaniti läbimüüki vähendada (põhivastuväiteteatis, lisad 90 ja 94; erivastuväiteteatis, Shell, lisad, 53 ja 54), tehti seda kontsernisiseselt ja iseseisvalt püstitatud müügieesmärkide saavutamiseks ja mitte selleks, et järgida teiste tootjatega kokkulepitud kvoote.

252 Komisjon vastab, et sellel, kas Shell kinnitas oma sihthinna enne 19. mai 1983. a. koosolekut, ei ole suurt tähtsust, sest on tuvastatud, et selle koosoleku lõpuks jõudis „suur nelik“ kokkulepitud seisukohale, nagu nähtub ICI vastusest teabenõudele (põhivastuväiteteatis, lisa 8). 1. juunil 1983. a. toimunud tootjate koosolekul informeeriti „suurt nelikut“ Shelli kavatsustest ja ennekõike artiklist, millega ta kavatses ECNi kaudu oma hinnatõusuplaanidest teada anda (põhivastuväiteteatis, lisa 40). Asjaolu, et Shelli poolt eelnimetatud artiklis teatatud sihthind oli pisut kõrgem 1. juuni koosolekul kokkulepitust tuleks komisjoni arvates vaadelda arvesse võttes, et sihthinnast pisut kõrgema hinna väljakuulutamise on tavaline äripraktika.

253 Komisjon rõhutab veel, et Shelli ja tootmisettevõtete vaheliste kontaktide võimalikkust enne 1. juunit ei saa välistada ja igal juhul olid tootmisettevõtte hinnatõusu poolt tingimusel, et selle tulemusena müügimaht ei vähene (Shelli vastus vastuväiteteatisele, lisa 15).

254 Komisjon märgib, et vaatamata Shelli skeptilisele suhtumisele kvootide süsteemi (põhivastuväiteteatis, lisa 64) osales hageja „suure neliku“ eelkohtumistel ja Shelli kontserni tootmisettevõtte osalesid teatavates maades kohalikel koosolekutel (põhivastuväiteteatis, lisa 10; erivastuväiteteatis, lisa 18). Sellegi poolest näitavad paljud dokumendid

(põhivastuväiteteatis, lisad 8, 64, 95-97 ja 99-101), et nendel koosolekutel toimunud arutelu teemad olid lahutamatu seotud kvootidega. Hageja teatas 1983. aastal ICile (põhivastuväiteteatis, lisad 87 ja 99), et ta rahuldub 11-12% suuruse turuosaga ja soovitas selleks aastaks ICI, Shelli ja Hoechsti jaoks kvooti 11% (põhivastuväiteteatis, lisa 87). Seda ettepanekut ei tehtud kompensatsioonisüsteemi kontekstis vaid 1983. aasta kvootide „raamlepingu“ kontekstis. Komisjon märgib, et hageja väitel kukkus kompensatsioonisüsteem läbi, kuna Shell polnud nõus sellest osa võtma, mis näitab, et ilma Shelli osavõtuta ei saanud kartell toimida. Komisjon jääb endale kindlaks, et käsikirjalises teates (põhivastuväiteteatis, lisa 99) on kirjas täht "L.", aga mitte sõna "have" puhtalt grammatilistel põhjustel ja samuti sellepärast, et selle dokumendi sisu meenutab ühte teist dokumenti (põhivastuväiteteatis, lisa 87), milles L.'i nimi vaieldamatult esineb. Hageja sundis oma tootmisettevõtteid mahtude piiramise poliitikaga nõustuma ja seda rakendama (põhivastuväiteteatis, lisad 90 ja 94; erivastuväiteteatis, Shell, lisad 53 ja 54). Kuigi Shell oli täiesti teadlik, et tal on tegemist kartelliga (põhivastuväiteteatis, lisa 37), andis ta sellest hoolimata teistele kartelli osalistele informatsiooni ja sai informatsiooni ka nendelt. Lõpuks oli ta teadlik, „ekspertide“ poolt 1983. aasta esimese ja teise kvartali turu kohta antud hinnangutest ja kohaldas oma eesmärgid talle eraldatud kvoodi kohaselt.

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

255 Hageja osalemist 1983. aasta hinnaalgatustes ja kvootide süsteemis tuleb vaadelda hageja kontaktide valguses „juhtide“ ja „ekspertide“ koosolekule osalenutega, pöörates erilist tähelepanu Shelli kontserni tootmisettevõtete sagedasele osavõtule kohalikest koosolekutest ja hageja regulaarsele osavõtule "suure neliku" koostumistest, mis valmistasid ette "ekspertide" ja "juhtide" koosolekuid.

256 1983. aasta juuli-novembri hinnaalgatuse osas leiab kohus, et 1. juunil 1983. aastal toimunud koosolekul ei pandud paika 1. juuliks 1983 sihthinda 1.85 DEM/kg vaid see üksnes kinnitati, nagu näha ka selle koosoleku protokollist, kus on kirjas:

"Those present reaffirmed complete commitment to the 1.85 move to be achieved by 1 July. Shell was reported to have committed themselves to the move and would lead publicly in ECN"

("Kohalolijad kinnitasid oma täielikku valmisolekut saavutada eesmärk 1.85 1. juuliks. Teatati, et Shell kohustus hinnatõusuga kaasa minema ja teatama sellest avalikult ECNis.")

(põhivastuväiteteatis, lisa 40). Sihthinna suhtes lepiti kokku "suure neliku" koosolekul 19. mail 1983, nagu ilmneb ka selle koosoleku protokollist ja 1. juunil 1983. a. toimunud koosoleku protokollist. 19. mai koosoleku protokollis sisaldub ka märkus: "*Shell to lead - ECN 2 weeks. ICI informed / S. Shell B. (L.'s boss) - commitment - but not absolute*"

("Shell teeb algatuse - ECN artikkel kahe nädala pärast. ICI informeeritud / S. Shell B. (L'i ülemus) – kohustumine – kuid mitte tingimusteta") (põhivastuväiteteatis, lisa 101). Seejärel esitati see eesmärk „juhtide“ koosolekul 20. mail 1983, kus see võeti kõigi tootjate poolt vastu. Pärast seda koosolekut 25. mai 1983. a. kuupäevaga Shell France märgukirjas (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell C1) on näha hinnad, mis vastavad täpselt 20. mai koosolekul seatud sihthindadele ja hinnajuhistele, mille andsid raffia, homopolümeeri ja kopolümeeri kohta samal päeval DSM, kaks päeva varem ICI ja kaks päeva hiljem BASF. 24. juunil 1983. a. koostatud Shell UK märgukirjas (29. märtsi 1985. a. kiri, Lisa Shell C2) on samuti näha samad hinnad, väljaarvatud kopolümeeri osas, mille kohta on kirjas hind 550 GBP/t, kuna ülejäänud tootjatel esines hind 560 GBP/t. Kohus leiab, et ainuüksi asjaolu, et 24. juuni 1983. a. märgukirjas sisalduv kopolümeeri hind on pisut madalam, kui teisel tootjatel, ei tee hageja osalust hinnaalgatuses küsitavaks, kuna sihthinnast madalam hind selle toote osas esitati nädalal, mis eelnes kokkulepitud hinnatõusu rakendamise kuupäevale. Lisaks asjaolu, et 13. juunil 1983. a. ilmunud ECNi numbris avaldatud hind oli kokkulepitud sihthinnast pisut kõrgem (1.85 DEM/kg asemel 1.90 DEM/kg), tuleneb samast kavatsusest, mida Shell väljendas oma 24. juuni 1983. a. teates, ehk teisisõnu: teatada klientidele suuremast hinnatõusust, kui tegelikult oli kavas.

257 Eelöeldust järeldub, et hageja ei ole esitanud piisavaid tõendeid, mis lükkaksid ümber otsuse punktides 47-49 esitatud faktilised järeldused, mida komisjon hageja vastu esitas.

258 Küsimuse osas, kas hageja oli hinnaalgatuse eestvedaja leiab Kohus, et kui lugeda „suure neliku“ 19. mai 1983. a. koosoleku protokollist (põhivastuväiteteatis, lisa 101) koos 1. juuni 1983. a. koosoleku protokolliga (põhivastuväiteteatis, lisa 40), on võimalik järeldada, et 1983. aasta juuli hinnaalgatuse tegi "suur nelik“, kes leppis omavahel kokku, et Shell teeb selle kava avalikuks ECNis ilmuvas artiklis. Tuleb rõhutada, et sõnad "L. in principle only" („L. ainult põhimõtteliselt“) ei lükka seda tõdemust ümber, sest protokollile on lisatud teade, kus on kirjas: "*B (L's boss) - commitment - but not absolute*" ("B (L'I ülemus) – kohustub – kuid mitte tingimusteta"), mis tähendab, et hageja küll sidus ennast, kuid lõpliku nõusoleku andmiseks pidi ta Shell'i kontserni tootmisettevõtetega nõu pidama. Hageja antud

hinnajuhised ja ECNis ilmunud artikkel näitavad, et hageja sai selle järel tootmisettevõtelt nõusoleku, kuigi ta ise väidab vastupidist, kuid mingeid tõendeid selle kohta ei too. Hageja väide, et artikkel, mida ta ECNis kavatses avaldada, pidi olema üldise sisuga ning seal ei pidanud olema kirjas mingeid kindlaid hindu, ei puutu asjasse, sest artiklis, mis lõpuks ilmus, viidati kindlale hinnale.

259 Sellest jäeldub, et hageja juhtis koos kolme ülejäänud suurtootjaga 1983. a. juuli hinnaalgatust.

260 Mis puutub hageja osalemist 1983. a. septembriks sihthinna kehtestamise kampaanias, leiab Kohus, et komisjon jäeldas õigesti, et selline osalemine toimus asjaolu põhjal, et Shell UK märgukirjas 11. augustist 1983 (29. märtsi 1985. a. kiri, lisa Shell I) sisalduvad hinnad vastavad teiste tootjate poolt 1. septembriks 1983 antud hinnajuhistele. Nimetatud märgukiri koostati päev pärast „ekspertide“ koosolekut ja BASF, Hercules, ICI, Linz ja Saga andsid vastavad juhised järgmisel nädalal. Tuleb märkida, et vastupidiselt hageja väidetele, plaanitakse 1. septembrist rakendada täpselt sama hinda, kui ka enamik ülejäänud tootjaid (Shell ajas omavahel segamini augusti- ja septembrikuu hinnad). Asjaolu, et Shell UK tegi oma juhistesse 31. augustil, st. päev enne nende jõustumist, paranduse, ei tee eelpool nimetatud põhjustel tema osalemist algatuses küsitavaks.

261 Hinnaalgatuse lõpu osas leiab Kohus, et tabeli 7M punktist 50 ja otsuse resolutiivosast on näha, et hagejat süüdistatakse selles, et ta osales 1983. a. oktoobrist kuni novembrini nimetatud algatuses. Hageja oli üks nendest tootjatest, kelle ruumidest leiti hinnajuhised, mis näitab, et septembris alustatud kurssi otsustati jätkata uute eesmärkidega, võttes alates 1. oktoobrist aluseks raffia hinna 2.10 DEM/kg ja tõstes seda 1. novembriks 2.25 DEM/kg; see selgub asjaolust, et hageja nimi esineb otsuse tabelis 7M, kus võrreldakse eri tootjate antud hinnajuhiseid oktoobrikuus. Seda otsuse punkti 50 viimase lõigu tõlgendust kinnitab otsuse resolutiivosa, kus märgitakse, et Shell rikkus EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 vähemalt kuni novembrini 1983, kuna oktoobri ja novembri osas on ainus asi, milles süüdistatakse ettevõtteid, kellele otsus on suunatud, et nad osalesid hinnaalgatuses.

262 Kohus märgib, et ainus tõend, mille komisjon esitas tõendamaks, et hageja osales hinnaalgatuses, oli Shell UK märgukiri 21. septembrist 1983, mis on kirjas otsuse tabelis 7M. Selles tabelis tuuakse hinnajuhis ära teiste tootjate hinnajuhiste kontekstis, mis anti kas 1. oktoobriks (BASF, Hoechst, Hüls ja ICI) või oktoobrikuuks üldiselt, ilma täpsustusteta (ATO, Hercules, Linz, Monte and Solvay). Hagejat puudutav tulp sisaldab kahte hinda, millest teine

vastab täpselt teiste tootjate hindadele ning esimene neist on madalam, kuid selgitusi selle kohta pole toodud. Dokumendi täpsem uurimine näitab, et esimene hind on 1. oktoobriks antud hinnajuhis, kuna teine – see, mis vastab teiste tootjate poolt 1983. a. oktoobris küsitud hindadele - pidi hakkama kehtima 31. oktoobril. Seetõttu tuleb tõdeda, et otsus jätab eksliku mulje, nagu oleks hageja ja muude tootjate antud hinnajuhised olnud sarnased. Lisaks leiab Kohus, et tabelis 7N, kus esitatakse juhised hindade kohta, mis mõned tootjate puhul pidid kehtestuma alates 1. novembrist (BASF, Hoechst, Hüls) ja teiste puhul novembrikuu jooksul (Hercules, ICI, Linz, Monte ja Solvay), ei ole komisjon ära toonud hinnajuhiseid Shellilt, kuigi seda osa hageja hinnajuhisest, mis pidi kehtestuma 31. oktoobril, oleks pidanud võrdlema teiste tootjate poolt 1. novembriks antud hinnajuhistega. Selline võrdlus näitab, et hinnad, mida hageja soovis 31. oktoobril kehtestada, olid märksa madalamad, kui teiste tootjate poolt 1. novembriks 1983. a. kavandatud hinnad. Järelikult sellega, et komisjon jättis otsuse tabelis 7N märkimata hageja poolt 21. septembriks 1983. a. antud hinnajuhised, jättis ta ka välja toomata erinevuse hageja ja teiste tootjate ettepanud hindade vahel.

263 Sellest järeldeb, et komisjon ei ole suutnud nõuetekohaselt tõestada, et hageja osales juulis-novembris 1983 oktoobri- ja novembrikuuks kavandatud hinnaalgatuses.

264 Tuleb siiski rõhutada, et komisjon on nõuetekohaselt tõestanud, et hageja osales 1982. aasta viimastel kuudel ja 1983. aasta alguses „kliendijuhtimise“ süsteemis.

265 Kvootide osas märgib Kohus, et komisjoni esitatud dokumentidest (põhivastuväiteteatis, lisad 33, 85 ja 87) ilmneb, et polüpropüleenitootjad arutlesid 1982. aasta lõpul ja 1983. aasta alguses võimaluse üle rakendada 1983. aastal kvootide süsteemi ja et hageja jagas selles kontekstis oma läbimüüki puuduvat informatsiooni ja võttis osa läbirääkimistest, mille eesmärgiks oli 1983. aastaks kvoodisüsteemi loomine.

266 Seoses küsimusega, kas need läbirääkimised 1983. aasta kahe esimese kvartali puhul tegelikult õnnestusid, nagu on väidetud otsuses (punkti 63 kolmas lõik ja punkt 64), on 1. juuni 1983. aasta koosoleku (kus hageja ei osalenud) teate põhjal selge (põhivastuväiteteatis, lisa 40), et sel koosolekul esitasid kümme tootjat oma maikuu käibenäitajad. Lisaks on Shelli kontserni 17. märtsi 1983. aasta sisekoosoleku teates (põhivastuväiteteatis, lisa 90) järgmine lõik:

"... and would lead to a market share of approaching 12% and well above the agreed Shell target of 11%. Accordingly the following reduced sales targets were set and agreed by the integrated companies".

"... („[...] ja viiks turuosani, mis läheneks 12%-le ja oleks oluliselt üle Shelli kokkulepitud eesmärgi, s.o 11%. Sellele vastavalt kehtestasid ühinenud ettevõtjad järgmise vähendatud läbimüügi eesmärgi.”).

Esitatud on uued kogused tonnides, mille järel on märgitud:

"this would be 11.2 Pct of a market of 395 kt. The situation will be monitored carefully and any change from this agreed plan would need to be discussed beforehand with the other PIMS members".

(„See oleks 11,2% turust mahuga 395 kilotonni. Olukorda jälgitakse hoolikalt ning selle kokkulepitud plaani muudatusi arutatakse eelnevalt PIMSi liikmetega“).

267 Esimese Astme Kohus leiab seoses sellega, et komisjonil oli õigus teha nende kahe dokumendi põhjal järeldus, et tootjate läbirääkimiste tulemuseks oli kvoodisüsteemi kehtestamine. Shelli kontserni siseteade näitab, et ta ei palunud oma kodumaistel müügiettevõtetal käivet vähendada mitte selleks, et vähendada kogu Shelli kontserni müügimahtu, vaid selleks, et piirata kontserni osakaal koguturust 11%-ni. Sellist turuosana väljendatud piirangut saab selgitada üksnes seoses kvoodisüsteemiga. Peale selle on 1. juuni 1983. aasta koosoleku teade lisatõend sellise süsteemi olemasolust, sest tootjate kuukäibe kohta teabe vahetamise peamine eesmärk on jälgida võetud kohustuste täitmist.

268 Shelli turuosa 11% ei esine mitte üksnes Shelli siseteates, vaid veel kahes dokumendis – ICI siseteates, kus ICI kinnitab, et Shell soovib seda arvu enda, Hoechsti ja ICI kohta (põhivastuväiteteatis, lisa 87), ja ICI koostatud teates 29. novembril 1982. aastal toimunud ICI ja Shelli kohtumise kohta, kus osutati eelmisele ettepanekule (põhivastuväiteteatis, lisa 99).

269 Eelpool esitatu põhjal saab järeldada, et komisjon on nõuetekohaselt tõestanud – välja arvatud 1983. aasta oktoobri ja novembri osas, et hageja oli üks nendest polüpropüleenitootjatest, kes jõudsid ühisele eesmärgile 1983. a. juuli-novembri hinnaalgatuse, hinnaalgatuste rakendamise soodustamiseks mõeldud meetmete ja 1983. a. kahe esimese kvartali müügi määra sihtide osas.

D. Hinnang üldargumentidele

270 Hageja üldise väite kohaselt ei tohiks komisjon jätta teatavat üksikut algatust puudutavad argumendid tähelepanuta, toetudes väidetavale üldisele kokkuleppele, kuna küsimus on just nimelt sellise üldise kokkuleppe olemasolu tõestamises tuvastades, et Shelli ettevõtted võtsid teatud algatusest osa. Vastuses väidab hageja, et komisjon ei ole mingil moel suutnud põhjendada oma järeldust, et Shelli tootmisettevõtted kiitsid heaks ja rakendasid soovitatud hindu või võtsid osa kvootide süsteemist, mille olemasolu ei ole ei otseselt ega kaudselt tõestatud, kuid millele komisjon pidi toetuma, heastamaks asjaolu, et tema esitatud tõendid erinevate väidetavate rikkumiste kohta olid ebapiisavad.

271 Hageja sõnul, kui komisjon väidab, et kõik tootjad andsid oma müügiosakondadele juhise, et nad peavad saavutama koosolekutel kokkulepitud eesmärgid (otsus, punkt 74), siis ei võtnud ta arvesse Shelli kontserni struktuuri. Hageja märgib, et kontserni tootmisettevõtted, mis toodavad või tarnivad EMÜs polüpropüleeni, on suures osas autonoomsed ja Shell võib neile nõu anda või teatud tegevussuunda soovitada, kuid ta ei saa nende tegevust piirata, et Shelli ja tema tootmisettevõtete arvamused võivad vabalt erineda, näiteks võivad ettevõtted eelistada tootmismahu hinnale ja et need tegurid mõjutasid ka Shelli suhteid ülejäänud polüpropüleenitootjatega. Shell ei võinud käskida oma kontserni tootmisettevõtteid rakendada mingeid teatud hindu ja ei saanud nende eest mingeid kohustusi vastu võtta.

272 Lisaks väidab hageja, et kui komisjon kirjeldab hinnaalgatust, siis jätab ta Shellist rääkides mulje, nagu kõik Shelli tootmisettevõtted oleksid kokkulepitud hinnad vastu võtnud ja andnud sellekohaseid hinnajuhiseid, kuid sealjuures viitab ta peaaegu kõikidel juhtudel ainult Shell UK või vahel ka Shelli enda poolt oma müügiosakondadele edastatud teadetele. Kuid nende põhjal ei saa - ilma ülemäära üldistamata – järeldada, et kõik Shelli kontserni tootmisettevõtted toimisid samamoodi.

273 Hageja väidab lisaks, et kuna otsuses süüdistatakse tootjaid selles, et nad „sihthindade rakendamiseks tõstsid samaaegselt hindu“, ei saa ta kaitses väita, nagu oleks piisanud sellest, et Shell andis oma tootmisettevõtetele hindadest teada, kuigi ettevõtted neid hindu puudutavaid juhiseid heaks ei kiitnud ega ka rakendanud. Selline argument on vastuolus otsuse artikliga 1(d), kus on kirjas, et „(nad) kokkulepitud sihthindade rakendamiseks tõstsid samaaegselt hindu“.

274 Hageja väidab lisaks, et vahe nende hindade vahel, mida ta tegelikult turul võttis ja väidetavate sihthindade vahel näitab, et ta otsustas oma käitumise üle täiesti sõltumatult.

275 Hageja märgib, et oma vastuses vastuväiteteatisele lükkas ta ümber komisjoni süüdistuse, et Shelli ettevõtted osalesid kvootide kokkuleppes, märkides ennekõike, et need ettevõtted määrasid oma tootmismahu sihid iseseisvalt; et nende eelarved ning tootmis- ja läbimüügiplaanid kinnitati enne koosolekuid ning pärast koosolekuid ei muudetud neid vastavalt koosolekute tulemustele isegi siis, kui teised tootjad omistasid Shellile suurema turuosa, kui Shelli enda seatud eesmärk; et ettevõtete planeeritud näitajad ja tegelik läbimüük erines oluliselt teiste ettevõtjate poolt Shellile omistatud näitajatest ja viimaseks, et Shelli ettevõtted ei osalenud koosolekul ja Shell ei olnud teadlik teistele ettevõtetele eraldatud kvootidest ega vahetanud nendega informatsiooni. Seetõttu järgisid Shelli ettevõtted hageja väitel oma enda poliitikat, mis määrati müügi mahu osas täiesti iseseisvalt.

276 Komisjon vastab sellele kõigepealt, et ta ei süüdistanud Shelli osalemises kõikides otsuse artikli 1 lõigetes a kuni e kirjeldatud tegevustes. Kuid komisjoni sõnul osales ta siiski üldises kokkuleppes, mille raames tootjad eelnimetatud tegevusi läbi viisid, ja seetõttu ei saa ta vastutusest vabaks näidates, et ta oli mõnede tegevuste osas vähem entusiastlik või abivalmis või et ta ei osalenud teatud tüüpi koosolekul (otsus, punktid 81 ja 83).

277 Komisjoni sõnul ei ole tähtsust, kas Shell sai oma tootmisettevõtteid „sundida“ või tohtis ta neile anda kõigest „nõuandeid“, mida ettevõtted poleks saanud lihtsalt ignoreerida. Shelli kontserni hajutatud struktuur ei välistanud kartellikokkuleppe sõlmimist ja rakendamist, nagu ilmneb dokumendist, kus kirjeldatakse juhiste kulgu, mis ühendab Shelli tema kontserni tootmisettevõtetega (põhivastuväiteteatis, lisa 96). Väites, et komisjon ignoreeris Shelli kontserni täpset struktuuri liialdab hageja üksikuid kontekstiväliseid ütlusi. Komisjoni esitatud dokumentidest ilmneb, et hageja kohaldas oma hinnapoliitika koosolekul seatud sihtidega, millest ta oli täiesti teadlik tänu oma kontaktidele ICIGA ja et ta edastas sellekohaseid juhiseid oma tootmisettevõtetele, kes ei saanud neid ignoreerida.

278 Komisjon rõhutab, et asjaolu, et üks Shelli kontserni ettevõtte otsustas lõpuks rakendada madalamat hinda ei tähenda seda, et Shell ei võtnud sihthinda omaks, vaid seda võib selgitada näiteks "petmisega". Selles osas väidab komisjon üldiselt, et ta ei püüa näidata, et sihthindu rakendati alati turul, või et tootmisettevõtted need alati omaks võtsid, vaid ainult seda, et sihthinnad pandi paika ja nende üle lepiti üheskoos, mida tähendab ka otsuse artikli 1 lõikes d sisu, kus süüdistatakse tootjaid samaaegses hinnatõusus "kui sihis". Hageja sõnul, kuna müügi osakondade autonoomsus tekitab nende küsitud hindades vahel erinevusi, muudab

see eri ettevõtete jubimisorganite vahel sõlmitud kokkulepped ühenduse seaduse suhtes asjassepuutumatuks.

279 Komisjon väidab, et Shell andis tootmisettevõtetele soovitusi nende läbimüügi piiramiseks ja tõdeb, et sellel, kas piirangud on väljendatud mahus või turuosas, ei ole suurt tähtsust. See näitab, et hageja oli kindel või võis vähemalt eeldada - ja mitte ainult loota - et teised tootjad rakendavad samasugust enesepiiramist, eriti kuna Shell ise kinnitab, et tema tootmisettevõtete poliitika põhines rohkem kvantiteedil kui hindadel.

280 Kohus leiab, et Shelli kontserni struktuur ja hageja koht selles struktuuris ei võinud olla takistuseks tema osalemisele hinnaalgatustes, "kliendijuhtimise" süsteemis või kvootide süsteemis. Shelli kontserni struktuuri analüüs näitab, et hagejal on põhiliselt kaks ülesannet: esiteks, olla eesistujaks Polyolefins Strategic Business Unit (PSBU) koosolekutel, millel osalevad ka Shelli kontserni tootmisettevõtted (lisa 5, lk. 3), kusjuures PSBU vastutab (pikaajalise) strateegia väljatöötamise eest, mille põhjal kontserni tootmisettevõtted määratlevad omal vastutusel ise oma strateegia, ja teiseks, anda tootmisettevõtetele nõu turu olukorra kohta.

281 Seepärast leiab esimese astme kohus, et hageja osales nii tootmisettevõtete pikaajalise kui ka lühiajalise poliitika väljatöötamises. Kuigi hageja ei saanud ühelgi alal teha siduvaid otsuseid, jääb siiski kehtima fakt, et arvestades kontserni eri tootmisüksuste üldjoontes kokkulangevaid huvisid ning ka Shelli kontserni ja ülejäänud tootjate ühiseid huvisid - seda eriti üldise hinnataseme tõstmise osas müügimahtude arvelt - et hagejal polnud vajadust oma arvamust tootmisettevõtetele peale suruda, eriti seepärast, et tootmisettevõtted teadsid, et „nõuanded“, mida hageja neile jagas, põhinevad polüpropüleenitootjate vahel kokkulepitud eesmärkidel. Tegelikult väitis ka hageja oma vastuses teabenõudele järgmist:

"ICI often communicated to SCITCO 'target prices' for certain polypropylene grades in the local currencies of the Western European market. It was understood by SCITCO that such 'target prices' were those which had been prepared at 'bosses' or 'experts' meetings - SCITCO do not know which."

(„ICI teatas tihti SCITCOle teatud kvaliteediklasside osas polüpropüleeni „sihthindu“, mis olid väljendatud Lääne Euroopa turu kohalikes valuutades. SCITCO mõistis, et „sihthinnad“ olid ette valmistatud „juhtide“ ja „ekspertide“ koosolekutel, kuid ei teadnud täpselt, millisel koosolekul.)

Lisaks osalesid Shelli kontserni tootmisettevõtted koos teiste tootjate esindajatega kohalikel koosolekutel, mis olid mõeldud kokkulepitud sihthindade rakendamiseks.

282 Seda analüüsi kinnitab ja ei lükka ümber asjaolu, et hagejal võis ajuti esineda raskusi, kui arutati kompensatsioonisüsteemi, mis nõudis Shelli kontserni tootmisettevõtelt suuri mööndusi. 1982. aasta oktoobris koges hageja selliseid raskusi ning mainis neid oma konkurentidele ja andis ka mõista, kuidas ta kavatses need lahendada. ICI 18. oktoobri 1982. aasta kuupäevaga teates, mis kannab pealkirja "*Polypropylene Compensation Scheme*" („Polüpropüleeni kompensatsiooniskeem“) (põhivastuväiteteatis, lisa 96) on kirjas:

"L. of SCIT Co. said that he & his colleagues were under pressure to improve margins on PP and that he would be willing to attend meetings of the big four but not wider gatherings. The problems of the Shell organisation were discussed and whilst the local companies were autonomous L. requested that approaches should be channelled through SCIT Co. He had not been able to meet J., V.L. etc. before this meeting but had agreement to talk about a compensation scheme. L. would be meeting with J. & others on 20/10/82. (...)

L. raised the problem of not having any centralised profit centre (tulemusüksus) but after discussion accepted that it was really up to Shell to agree internally who would draw or conversely provide any compensation."

(„L. SCITCO’st ütles, et tema ja ta kolleegid kogevad survet tõsta polüpropüleeni tagatist ja et ta oleks nõus osalema suure neliku koosolekutel, kuid mitte laiema osavõtjaskonnaga kokkusaamistel. Arutati Shelli organisatsiooni probleeme ja kuna kohalikud ettevõtted on autonoomsed, palus L. kontaktid suunata SCITCO kaudu. Enne seda koosolekut polnud tal õnnestunud kokku saada J., V.L.’i ega teistega, kuid oli kokku lepitud kompensatsiooniskeemist rääkida. L. pidi saama kokku J. ja teistega 20/10/82. (...)

L. tõstas küsimuse, et puudub tsentraliseeritud tulemusüksus kuid pärast arutelu möönis, et tegelikult on see Shelli siseküsimus kokku leppida, kes kompensatsiooni peaks andma ja kes seda saama.“)

Selles osas tuleb märkida, et tegelikult 20. oktoobril 1982. a. toimus koosolek, kuigi hageja ei ole selle kohta protokollis esitanud, kuna 7. septembri 1982. aasta protokoll kinnitati sellel koosolekul ja viimatimainitud protokollis esineb kinnitamise kuupäev "20/10/1982".

283 Sellest järeldub, et Shelli kontserni sisemine organisatsioon ei olnud takistuseks hageja osalemisele hinnaalgatustes, „kliendijuhtimise“ süsteemis ega ka kvootide süsteemis.

284 Hageja poolt turul rakendatud hindade osas tuleb märkida, et otsuses ei väideta mingil moel nagu oleks hageja turul rakendanud hindu, mis vastasid alati tootjate kinnitatud sihthindadele, millest tuleneb, et otsus ei tugine hagejapoolsele sihthindade rakendamisele turul tõendamaks, et hageja osales hinnaalgatustes.

285 Kohus leiab, et hageja väitis, kuid ei tõendanud, et Shelli kontserni ettevõtted määrasid oma müügiimahtude poliitika täiesti iseseisvalt. Eelpool toodud faktiliste järelduste põhjal on selge, et hageja oli teadlik teistele tootjatele määratud kvootidest, et ta vahetas nendega informatsiooni ja kohtus nendega regulaarselt eriti müügiimahtude eesmärkide seadmise osas. Asjaolu, et hageja läbimüük ei vastanud alati temale määratud kvootidele ei puutu asjasse, sest selleks, et tõestada hageja osalemist kvootide süsteemis, ei toetu vaidlustatud otsus hagejapoolsele tegelikule kvoodisüsteemi rakendamisele turul. Selles suhtes leiab kohus lisaks, et hageja väidab ilma tõendeid esitamata, et Shelli ettevõtted koostasid üldiselt oma eelarved, tootmisplaanid ja müügiplaanid enne koosolekute toimumist ning neid ei vaadatud koosolekute tulemuste valguses üle isegi siis, kui teiste tootjate poolt Shellile eraldatud turuosa oli suurem, kui turuosa, mille Shell ise enda jaoks kavandas. Kuna komisjon ei suuda 1979. ja 1980. aasta suhtes tõendada, kunas kvootide süsteemi hakati rakendama, ei saa hageja väita, et Shelli ettevõtted panid oma plaanid ja eelarved paika enne koosolekuid, kus sõlmiti kokkulepped kvootide kohta. 1981. ja 1982. aasta osas ei ole komisjon väitnud, et oleks vastu võetud kogu aastat hõlmav kvootide süsteem vaid ainult, et räägiti kokku ajutise igakuise süsteemi osas. 1983. aasta osas põhineb hageja argument ebaõigisel alusel, et Shelli 17. märtsi 1983. a. siseteates (põhivastuväiteteatis, lisa 90) esinenud arv 11%, mis märkis Shelli turuosa, pangi paika Shelli poolt iseseisvalt. Kohus on siiski juba tuvastanud, et see ei ole tõsi.

286 Kõigest eelpooltoodust järeldub esiteks, et komisjon on nõuetekohaselt tõendanud, et hageja oli üks nendest tootjatest, kes jõudsid kokkuleppele miinimumhindade kui ka otsuses mainitud erinevate hinnaalgatuste osas, välja arvatud 1983. aasta jaanuari alguse – maikuu ja juuli lõpu – novembri hinnaalgatuse suhtes.

287 Lisaks järeldas komisjon õigesti ICI vastusest teabenõudele, kus on kirjas: "*Target prices' for the basic grade of each principal category of polypropylene as proposed by producers from time to time since 1 January 1979 are set forth in Schedule ...*" („Tootjate poolt alates 1. jaanuarist 1979. a. regulaarselt esitatud „sihthinnad“ polüpropüleenide eri kvaliteediklasside osas esitatakse lisas ...“), et need algatused moodustasid osa sihthindade kinnitamise süsteemist.

288 Teiseks järeldub, et komisjon on nõuetekohaselt tõendanud, et hageja oli üks nendest tootjatest, kes jõudsid kokkuleppele otsuses mainitud hinnaalgatuste rakendamise hõlbustamiseks mõeldud meetmete osas.

289 Kolmandaks järeldub, et komisjon on nõuetekohaselt tõendanud, et hageja oli üks nendest polüpropüleenitootjatest, kes jõudsid 1979, 1980 ja 1983. aasta esimese pooleks kokkuleppele müügimahtude eesmärkide osas ja otsustasid otsuses mainitud 1981. ja 1982. aastal piirata oma igakuist läbimüüki eelneva perioodiga võrreldes.

290 Tuleb lisada, et kuna müügimahtude piiramise eesmärgid olid sarnased – nimelt, vähendada liigse tarnimise poolt hindadele avaldatavat survet – oli komisjon õigustatud järeldama, et need meetmed moodustasid osa kvoodisüsteemist.

291 Lisaks tuleb tõdeda, et komisjonil ei olnud vaja oma eespool esitatud faktiliste järelduste toetuseks kasutada Solvay ruumidest leitud 6. septembri 1977. a. kuupäevaga dokumenti, mida nimetatakse otsuse punkti 16 eelviimases lõigus ega ka ATO ruumidest leitud dokumente, mida mainitakse otsuse punkti 15 lõikes h ja mida komisjon hagejale ei edastanud.

2. EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rakendamine

a) Vaidlustatud otsus

292 Otsuse kohaselt (resolutiivosa, artikkel 1) rikkus hageja EMÜ asutamislepingu artikli 85 punkti 1 sellega, et ta osales umbes 1977. a. keskpaigast kuni vähemalt 1983. a. novembrini kokkuleppes ja kooskõlastatud tegevuses, mis sai alguse 1977. a. keskel ja mille abil tootjad, kes tegelesid EMÜ territooriumil polüpropüleenide tarnimisega: a) pidasid omavahel ühendust ja kohtusid regulaarselt (alates 1981. a. algusest kaks korda kuus) real salajastel koosolekutel, et arutada ja määratleda nende äripoliitikat; b) kinnitasid aeg-ajalt „siht-“ (või miinimum-) hindu toote müügiks igas EMÜ liikmesriigis; c) leppisid kokku

erinevates meetmetes, mis olid mõeldud nimetatud sihthindade rakendamise hõlbustamiseks, kaasaarvatud (peamiselt) ajutised toodangu mahu piirangud, vahetasid oma tarnete kohta üksikasjalist informatsiooni, korraldasid kohalikke koosolekuid ja seadsid alates 1982. aastast sisse "kliendijuhtimise" süsteemi, eesmärgiga rakendada teatud klientide suhtes hinnatõuse; d) tõstsid samaaegselt hindu, rakendades eelnimetatud sihthindu; e) jagasid omavahel turgu, eraldades igale tootjale aastase müügieesmärgi või „kvoodi“ (1979, 1980 ja vähemalt 1983. aasta lõpus) või lõpliku aastase kokkuleppe puudumisel kohustasid tootjaid piirama oma igakuist läbimüüki vastavalt mõnele eelmisele perioodile (1981, 1982).

b) Poolte argumendid

293 Hageja eitab, et ta on toime pannud otsuse artikli 1 punktides a, b, c, d ja e loetletud erinevaid rikkumisi ja leiab, et komisjonil ei ole õigus rikkumiste väidetavalt sarnase olemuse tõttu jätta tõestamata Shell'i osalemine igaiühes neist. Selles osas väidab hageja, et raamlepingu kontseptsioonist ei ole komisjonile abi, sest tal pole tõendeid, et selline leping sõlmiti eraldi tema poolt väidetavatest rikkumistest.

294 Hageja väidab, et isegi oletades, et otsuses sisalduvad faktilised järeldused on tõestatud, ei saa nende põhjal järeldada EMÜ asutamislepingu rikkumist.

295 Komisjon rõhutab omalt poolt, et ta ei süüdistata Shell'i osalemises kõikides otsuse artikli 1 punktides a-e kirjeldatud rikkumistes vaid selles, et ta oli osaline üldises raamkokkuleppes, mille alusel tootjad nimetatud tegevusi korda saatsid. Neid tegevusi ei tuleks vaadelda kui rida erinevaid rikkumisi, vaid kui ühe jätkuva rikkumise osi. Seetõttu tuleks kogu tõendusmaterjali vaadelda kui tervikut, mis näitab, et Shell osales üldises raamkokkuleppes.

296 Lõpuks väidab komisjon, et kuigi tuleb tunnistada, et hageja ei kiitnud kokkulepet igas osas heaks, oli ta siiski pika ajavahemiku vältel lähedases kontaktis teiste suuremate tootjatega, toetas erinevaid plaane, isegi tegi konkreetseid ettepanekuid ja käitus vastavalt, ning seetõttu vastas koordineerimise ja koostöö kriteeriumidele, mida Kohus loetles kohtuasjas Suiker Unie (liidetud kohtuasjad 40 - 48, 50, 54 - 56, 11, 113, ja 114/73 Suiker Unie vs. Commission, EKL, 1975, lk.1663, lõige 173) ja mis kooskõlastatud tegevuse korral peavad olema täidetud.

c) Esimese Astme Kohtu hinnang

297 Komisjon kirjeldas iga faktilist asjaolu, mille ta hageja vastu on avastanud, kokkuleppena või kooskõlastatud tegevusena EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses. Otsuse punkti 80 teisest lõigust, punkti 81 kolmandast lõigust ja punkti 82 esimesest lõigust neid koos lugedes on selge, et komisjon on iga eri asjaolu kirjeldanud eelkõige „kokkuleppena”.

298 Samuti on otsuse punkti 86 teise ja kolmanda lõigu, punkti 87 kolmanda lõigu ja punkti 88 põhjal neid koos lugedes selge, et komisjon kirjeldas alternatiivina rikkumise elemente „kooskõlastatud tegevusena”, kui need elemendid ei võimalda teha järeldust, et pooled on jõudnud kokkuleppele enne ühist kava, milles on määratud kindlaks nende tegevus turul, ent on võtnud kasutusele või kavatsesid võtta kasutusele kokkumängu, mis võimaldab nende kaubanduskäitumist kooskõlastada, või kartelli keerulisuse tõttu ei võimalda teha kindlaks, et osa tootjaid on väljendanud oma kindlat nõusolekut teiste poolt kokkulepitud teatava asjade käigu kohta, kuigi nad on väljendanud oma üldist toetust kõnealusele kavale ja vastavalt käitunud. Otsuses järeldatakse seega, et teatavates küsimustes võib tootjate jätkuv koostöö ja kokkumäng üldkokkuleppe rakendamisel olla kooskõlastatud tegevuse omadustega.

299 Et Euroopa Ühenduste Kohtu kohtupraktikast on selge, et kokkuleppe esinemiseks EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses piisab, kui kõnealused ettevõtjad on väljendanud oma ühist kavatsust käituda turul teataval viisil (vt otsust kohtuasjas 41/69: ACF Chemiefarma N.V. v. komisjon, EKL 1970, lk 661, punkt 112, ja otsust liidetud kohtuasjades 209–215 ja 218/78: van Landewyck v. komisjon, tsiteeritud eespool, punkt 86), leiab Esimese Astme Kohus, et komisjonil oli õigus käsitleda hageja ja teiste polüpropüleenitootjate ühiseid kavatsusi, mille olemasolu on komisjon õiguslikult piisavalt tõendanud ja mis olid seotud 1977. a. miinimumhindadega, hinnaalgatustega, hinnaalgatuste rakendamise hõlbustamiseks ettenähtud meetmetega ning 1983. aasta esimese poole müügimahtude sihtidega, EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses kokkulepetena.

300 Kooskõlastatud tegevuse mõiste määratlemiseks tuleb viidata Euroopa Ühenduste Kohtu kohtupraktikale, mis näitab, et selle kohtu poolt varem sätestatud kooskõlastamis- ja koostöökriteeriumeid tuleb mõista EMÜ asutamislepingu konkurentsivõimete esineva mõiste põhjal, mille kohaselt peab iga ettevõtja määrama sõltumatult kindlaks poliitika, mida ta kavatses ühisturul järgida. Kuigi see sõltumatuse nõue ei võta ettevõtjatelt õigust kohandada mõistlikult enda tegevust oma konkurentide hetke- ja eeldatava teguviisiga, keelatakse sellega

siiski rangelt igasugused otsesed või kaudsed kontaktid nende vahel, mille eesmärk või mõju on turul tegeliku või võimaliku konkurendi käitumise mõjutamine või teatamine sellisele konkurendile enda teguviisist, mida nad on otsustanud või kavatsesid turul kasutada (eespool viidatud otsus liidetud kohtuasjades 40–48, 50, 54–56, 111, 113 ja 114/73:Suiker Unie jt v. komisjon, punktid 173 ja 174).

301 Käesoleval juhul oli hageja kontaktis teiste tootjatega ja osales „suure neliku“ koosolekul ning tema tootmisettevõtted võtsid osa kohalikest koosolekutest, kus käsitleti hinna ja müüginähtavate sihtide kehtestamist, mille jooksul vahetasid konkurendid teavet hindade kohta, mida nad soovivad turul kehtestada, hindade kohta, mida nad kavatsesid kehtestada, oma kulutasuvuse läve kohta, müüginähtavate piirangute kohta, mida nad pidasid vajalikuks, oma müüginähtavate kohta ja klientide isiku kohta. Nende kontaktide kaudu ja osalemisega neil koosolekul osales ta koos konkurentidega kooskõlastatud tegevuses, mille eesmärk oli mõjutada nende teguviisi turul ja avaldada üksteisele teguviisi, mida iga tootja enda väitel turul kasutada kavatses.

302 Järelikult hageja mitte üksnes ei taotlenud seda, et juba enne kõrvaldada ebakindluskonkurentide tulevase käitumise kohta, vaid määrates kindlaks poliitika, mida ta kavatses turul järgida, ei saanud ta jätta ka otseselt või kaudselt arvesse võtmata teavet, mida ta nende kontaktide käigus ja nendel koosolekul sai. Samuti pidid tema konkurendid, määrates kindlaks poliitika, mida nad kavatsesid järgida, arvestama teavet, mida hageja avaldas teguviisi kohta, mille suhtes ta oli otsuse teinud või mille kasutamist turul ta kaalus.

303 Komisjonil oli seega vastupidi õigus, võttes arvesse nende eesmärke, liigitada hageja kontakte ja koosolekuid teiste polüpropüleenitootjatega, kus hageja osales ajavahemikul 1977. aastast kuni 1983. aasta septembrini kooskõlastatud tegevuseks EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

304 Seoses küsimusega, kas komisjonil oli õigus otsustada, et toimus üks rikkumine, kinnitab Esimese Astme Kohus, et nende samasugust eesmärki arvestades olid erikooskõlastatud tegevused, mida järgiti, ja sõlmitud kokkulepped osa sihthindade ja kvootide kehtestamisest.

305 Need kavad olid osa pingutustest, mida kõnealused ettevõtjad tegid taotledes ühtset majanduseesmärki – moonutada polüpropüleeniturul hindade tavapärasest kujunemist. Seepärast oleks kunstlik teha vahet sellisel pideval teguviisil, mida iseloomustab üks eesmärk,

käsitledes seda, nagu koosneks see mitmest eri rikkumisest. On tõsiasi, et hageja osales mitme aasta jooksul mitmes kavas, mis moodustasid ühe asutamislepingu artikli 85 lõike 1 rikkumise, mis väljendus järk-järgult nii õigusvastastes kokkulepetes kui õigusvastases kooskõlastatud tegevuses.

306 Järelikult tuleb hageja vastuväide tagasi lükata.

3. Resolutiivosa

307 Eelöeldust järeldub esiteks, et kuna komisjoni poolt hagejat puudutavad faktilised järeldused, mis käsitlevad 1983. aasta septembrikuule järgnevat perioodi, ei ole nõuetekoheselt tõestatud, tuleb otsuse artikkel 1 selles osas kehtetuks tunnistada, kuna seal väidetakse, et hageja osales rikkumistes kõnealuse perioodi vältel; ja teiseks, et kuna komisjoni poolt hageja vastu tehtud faktilised järeldused tema osalemise osas 1981. a. jaanuari-mai hinnaalgatuses ei ole nõuetekoheselt tõestatud, tuleb otsuse artikkel 1 selles osas kehtetuks tunnistada, kuna seal – kui seda lugeda koos otsuse põhjendusega – tõdetakse, et hageja osales hinnaalgatuse selles osas. Ülejäänud osas tuleb hageja vastuväited, mis puudutavad komisjoni poolt tehtud faktilisi järeldusi ja EMÜ asutamislepingu artikli 85 punkti 1 rakendamist vaidlustatud otsuses, tagasi lükata.

Hageja vastutus rikkumise eest

A Vaidlustatud otsus

308 Otsuses (punkt 102) väidetakse, et organ, mis Shelli kontsernis vastutab termoplastsete polümeeride sektori koordineerimise ja strateegilise planeerimise eest, on „sisemine haldusettevõte“ Shell International Chemical Company. Väidetavasti osales see ettevõtte koos teiste suurtootjatega koosolekutel ja toimis kartelli liikmete ja erinevate Shelli kontserni ettevõtete (tootmis- ja müügifirmade) ühenduskanalina EMÜs ning need ettevõtted osalesid ka siseriiklikel või kohalikel koosolekutel. Kuna Shellil vastutab üldiselt Shelli kontserni ettevõtete tegevuse planeerimise ja koordineerimise eest polüpropüleenisektoris, leidis komisjon, et tal on õigus adresseerida otsus just Shellile.

B Poolte argumendid

309 Hageja väidab, et komisjonil polnud õigust süüdistada teda rikkumises. Shelli kontsernis ei ole Shell, kellele on otsus adresseeritud, ei polüpropüleenis tootja ega selle tarnija ühisturul vaid ta on üks Shelli kontserni teenindustevõtteid, kes nõustab Lääne-Euroopa

turul toimivaid ettevõtteid lühikese perspektiiviga kaubandusküsimustes ja vastutab rahvusvahelise kaubanduse eest. Kuna hageja ei ole tootja, kelle võimuses on kinnitada polüpropüleeni hindu ja müügimahte, ei saa komisjon teda pidada vastutavaks otsuses kirjeldatud rikkumises. Hageja lisab, et kuna Shelli kontserni ettevõtted olid suures osas sõltumatud, ei saanud hageja neile mingisuguseid otsuseid peale suruda ega nende eest kohustusi võtta.

310 Komisjon vastab, et Shell oli Shelli kontserni esindaja rahvusvahelisel tasandil ja et just tema osales „suure neliku“ koosolekutel ja pidas ühendust ICIga. Üks tema tippjuhtidest oli eesistujaks Shelli sisemistes töörühmades, mis koordineerisid kontserni poliitikat polüpropüleeni sektoris. Sellises olukorras ei oma tähtsust, kas Shellil oli võimu tootmisettevõtetele käske jagada või sai ta neile anda ainult juhiseid, mida ettevõtetele polnud võimalik kergekäeliselt eirata.

C Esimese Astme Kohtu hinnang

311 Kohus leiab, et kuna EMÜ asutamislepingu 85 artikli 1 lõigus keelatakse ettevõtetele muuhulgas osaleda kooskõlastatud tegevustes, mis võivad mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust ja mille eesmärgiks või tulemuseks on ühisturusisese konkurentsi takistamine, piiramine või moonutamine, on EMÜ asutamislepingu 85 artikli 1 lõik adresseeritud majandusüksustele, mis koosnevad ühtsest personali ja materiaalse ja mittemateriaalse elementide organiseeritud kooslusest, millel on pikaajalised majanduslikud eesmärgid ja mis võib osaleda selles sättes nimetatud laadi rikkumise toimepanekus.

312 Kohus leiab, et Shell ja Shelli kontserni tootmisüksused, kes toodavad ja turustavad keemiatooteid, moodustavad koosnevad ühtsest personali ja materiaalse ja mittemateriaalse elementide organiseeritud kooslusest, mille pikaajaline majanduslik eesmärk on muuhulgas polüpropüleeni tootmine ja müük sihiga saada maksimaalset kasumit, mis mõnel juhul võib isegi toimuda tema üksikute üksuste kasumi arvelt. Selles organiseeritud koosluses mängib iga ettevõtte oma kindlat rolli. Tootmisettevõtted toodavad ja müüvad polüpropüleeni, kuna hageja roll on edendada ja koordineerida kontserni tootmisettevõtete tegevust. Järelikult moodustavad Shell ja Shelli kontserni ettevõtted sama ettevõtte.

313 Hageja rolli selles ettevõttes kinnitavad vähemalt viis dokumenti, millest esimene kannab kuupäeva 15. veebruar 1982 ja pealkirja „*Market quality PP*“ („PP turu kvaliteet“)

(põhivastuväiteteatis, lisa 94), teine kujutab endast märkmeid telefonivestlusest, mis toimus hageja ja ICI esindajate vahel 9. ja 10. septembril 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 95) ja kolmas on dokument 18. oktoobrist 1982 pealkirjaga "*Polypropylene compensation scheme*" („Polüpropüleeni kompensatsiooniskeem“) (põhivastuväiteteatis, lisa 96), neljas kujutab endast märkmeid telefonivestlusest, mis toimus hageja töötaja ja ICI vahel 8. novembril 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 97) ja viies kujutab endast hageja ja ICI kahepoolse kohtumise märkmeid 26. novembrist 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 99). Esimene neist dokumentidest sisaldab järgmist lõiku:

"Integrated companies (SCUK, SNC, SC) plus SCITCO have met in group chaired by CITP, and agreed:

- a) Will meet regularly (approx. quarterly) to review current state of market & formulate marketing/pricing policies for Shell PP in Europe;*
- b) CITP/2 will collect & disseminate market intelligence (Demand, Competition, prices) approximately monthly;*
- c) SCITCO will NOT participate in any poly-competitor meetings, but will try to keep informed of their activities & ambitions through CITP bi-lateral contacts;*

[...]

ALSO SCITCO/CITP/2 is taking the following actions to try & improve European PP market quality:

- e) continental liaison with Shell QUIMICLY POLIBRAZIL to ... move exportation surplus PP in ... through Shell MKT2 ... in LATIN AMERICA & S.E. ASIA: and prevent its export to W. Europe ..."*

(„Ühinenud ettevõtted (SCUK, SNC, SC) ja SCITCO kohtusid grupis, mille eesistujaks oli CITP ja otsustasid:

- a) kohtuda regulaarselt (umbes kord kvartalis), et hinnata turu hetkeolukorda ja formuleerida Shelli turundus- ja hinnapoliitika polüpropüleeni osas Euroopas;
- b) CITP/2 kogub ja levitab turuinformatsiooni (nõudlus, konkurents, hinnad) umbes kord kuus:

c) "SCITCO EI võta osa mitme osalejaga koosolekutest, vaid püüab hoida end kursis nende tegevuse ja eesmärkidega kahepoolse suhtlemise kaudu CITPis;

[...]

Samuti võtavad SCITCO/CITP/2 ette järgmised tegevused, et püüda parandada Euroopa polüpropüleeni turu kvaliteeti:

e) interkontinentaalne side Shell QUIMICLY POLIBRAZILiga, et ... polüpropüleeni ekspordi jäägi üleviimiseks ... Shell MKT2 kaudu ... Ladina-Ameerikasse ja Kagu-Aasiasse: ja vältida selle ekspordi Lääne-Euroopasse ..."

Teises dokumendis kirjutab hageja:

"I spoke with L. again today to give him the elements of the proposed scheme. His reaction was to say that he felt the group should meet to talk the scheme through & that he would be willing to join in. Particular points raised were:

- 1) *The group as a whole should agree the point at which they would react i.e. if x% market share was lost the scheme would be abandoned.*
- 2) *Any target for Shell might have to be broken down territorially to make it organisationally operable ..."*

(„Rääkisin täna uuesti L.’iga ja tutvustasin teda ettepanud skeemi elementidega. Tema vastas, et ta leiab, et grupp peaks omavahel kohtuma ja skeemi läbi arutama ja ta on nõus sellest kohtumisest osa võtma. Toodi välja järgmised punktid:

- 1) Grupp tervikuna peaks kokku leppima taseme osas, millest alates ta kavatses reageerida, näiteks, et kui turuosast läheb kaotsi x protsenti, siis loobutakse skeemist.
- 2) Võimalik eesmärk, mis Shellile eraldatakse, tuleks ilmselt territoriaalselt ära jagada, et seda saaks organisatsioonis rakendada ...“)

Kolmas dokument väidab, et:

"L. of SCITCO said that he & his colleagues were under pressure to improve margins on PP and that he would be willing to attend meetings of the big four but not wider gatherings. The problems of the Shell organisation were discussed and whilst the local companies were autonomous L. requested that approaches should be channelled through SCITO. He had not

been able to meet with J., V.L., etc. before this meeting but had agreement to talk about a compensation scheme. L. would be meeting with J. & others on 20/10/82. (...)

L. raised the problem of not having any centralised profit centre but after discussion accepted that it was really up to Shell to agree internally who would draw or conversely provide any compensation."

"L. (L. SCIT Co.'st ütles, et tema ja ta kolleegid kogevad survet tõsta polüpropüleeni tagatist ja et ta oleks nõus osalema suure neliku koosolekutel, kuid mitte laiema osavõtjaskonnaga kokkusaamistel. Arutati Shelli organisatsiooni probleeme ja kuna kohalikud ettevõtted on autonoomsed, palus L. kontaktid suunata SCITCO kaudu. Enne seda koosolekut polnud tal õnnestunud kokku saada J., V.L.'i ega teistega, kuid oli kokku lepitud kompensatsiooniskeemist rääkida. L. pidi saama kokku J. ja teistega 20/10/82. (...)

L. tõstatas küsimuse, et puudub tsentraliseeritud tulemusüksus kuid pärast arutelu möönis, et tegelikult on see Shelli siseküsimus kokku leppida, kes kompensatsiooni peaks andma ja kes seda saama.“)

Neljandas dokumendis on kirjas: „*P. said L. would be back in the office on Mon. 15th November. In the meantime he passed on the following information on the reaction of various Shell units to the proposed compensation arrangements.*”

(„P. ütles, et L. on kontoris tagasi esmaspäeval, 15. novembril. Vahepeal edastas ta järgmise informatsiooni erinevate Shelli üksuste reaktsiooni kohta ettepanud kompensatsiooniettepanekutele.“) Viiendas dokumendis on kirjas:

"John L. was very interested in the new organisation within P&P Divis[ion] & in particular the responsibilities on polyolefins [...] Compensation will be discussed with the local Shell companies at a meeting with J.E.L. [an employee of the applicant] on 30 November. I said the scheme was not dead by any means & that it was Shell who were holding things up. J.E.L. was quick to pick up that in October only Shell' s market share was in line with their Jan-June performance."

(„John L. oli väga huvitatud uuest organisatsioonist P&P div(isjonis) ja eriti vastutuse jaotamisest polüoleofiinide alal (...) Kompensatsiooni arutatakse kohalike Shelli ettevõtetega koos J.E.L.'iga (hageja töötaja) peetaval koosolekul 30. novembril. Mina ütlesin, et skeemist

pole veel ammugi loobunud ja et Shell on see, kes asju pidurdab. J.E.L. tõdes kiiresti, et oktoobris oli Shelli turuosa vastavuses nende jaanuari-juuni tulemustega.“)

314 Personali ja materiaalsete ja mittemateriaalsete elementide organiseeritud ühtset kooslust kinnitab veel asjaolu, et kõikides komisjoni poolt esitatud dokumentides näidatakse hageja müügistatistikana kõikide Shelli kontserni ettevõtete statistika.

315 Sellel põhjusel oli komisjon õigustatud järelutama, et hageja vastutas Shelli kontserni tegevuse koordineerimise eest rikkumise osas ja seetõttu leidma, et hageja vastutab toimepandud rikkumise eest.

316 Seetõttu tuleb hageja vastuväide tagasi lükata.

Põhjendav osa

317 Hageja väidab, et ta on demonstreerinud oma iseseisvat tegutsemist hindade osas ja et komisjon ei ole selgitanud, miks ta seda arvesse ei võtnud muul viisil, kui viitas otsuse pikkusele.

318 Komisjon leiab omalt poolt, et otsuses on piisavalt selgesti esitatud tegurid, mille põhjal ta otsustas, et Shell osales hinnakokkuleppes. Ta leiab, et ta polnud kohustatud ümber lükkama hageja väiteid, millega too püüdis näidata, et tema hinnapoliitika on iseseisev.

319 Euroopa Kohtu väljakujunenud õiguspraktika kohaselt (vt. eriti kohtuotsus eelpool nimetatud liidetud kohtuasjades 209-215 ja 218/78 Van Landewyck, lõige 66 ja kohtuotsus liidetud kohtuasjades 240-242, 261, 262, 268 ja 269/82 Stichting Sigarettenindustrie vs. Komisjon, EKL, 1985, lk. 3831, lõige 88), kuigi komisjon on EMÜ asutamislepingu artikli 190 põhjal kohustatud esitama põhjused, millele ta oma otsused rajas, tuues ära faktilised ja juriidilised elemendid, millel otsus õiguslikult põhineb ja põhjused, miks ta sellise otsuse tegi, ei pea komisjon sugugi arutlema kõiki neid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mida iga osapool haldusmenetluse käigus võib esitada. Sellest järeltub, et komisjon ei ole kohustatud arutama selliseid õiguslikke asjaolusid, mis tema arvates asjasse ei puutu.

320 Tuleb tõdeda, et selles suhtes on komisjon otsuse punktides 74 kuni 76 vastanud hageja argumentidele hindade kohta, mida too tegelikkuses turul rakendas.

321 Seetõttu tuleb see väide tagasi lükata.

Trahv

322 Hageja kaebab, et komisjon rikkus määruse nr. 17 artiklit 15, sest ta ei hinnanud otsuses õigesti tuvastatud rikkumise kestust ja raskusastet.

1. Aegumine

323 Hageja väidab oma vastuses, et kuna 1977. a. tehtud miinimumhinna kokkuleppe ja hilisemate koosolekute vahel ei ole seost, kehtib 1977. aastal väidetavalt toimepandud rikkumiste kohta igal juhul viieaastane aegumistähtaeg, mis on sätestatud Nõukogu määruses (EMÜ) nr 2988/74, 26. november 1974, Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L, 1974, 319, lk. 1).

324 Komisjon väidab, et hageja toetumine aegumistähtajale on uus väide Euroopa Kohtu kodukorra artikli 42 tähenduses, mis kehtib *mutatis mutandis* Esimese Astme Kohtu menetlustele vastavalt nõukogu otsusele 24. oktoobrist 1988 ja seetõttu ei ole see vastuvõetav. Ülejäänud osas jääb komisjon endale kindlaks, et tegu oli jätkuva rikkumisega, mille suhtes aegumistähtaeg hakkab kehtima alles päevast, mis rikkumine lõppeb.

325 Euroopa Kohus märgib, et määruse nr 2988/74 artikli 1 lõike 2 kohaselt algab viieaastase aegumistähtaja kulgemine, mida kohaldatakse komisjoni õigusele määrata trahve, jätkuvate või korduvate eeskirjarikkumiste puhul rikkumise lõppemise päevast.

326 Käesolevas asjas järeldeb kohtu hinnangutest rikkumise tõestamise kohta, et hageja osales katkestusteta ühtses ja jätkuvas rikkumises, mis algas 1977. aasta keskel, kui ta nõustus miinimumhinnakokkuleppega, ja mis jätkus kuni novembrini 1983.

327 Seega hageja ei saa toetuda aegumistähtajale trahvide kehtestamise suhtes..

2. Rikkumise kestus

328 Hageja väidab, et komisjonil ei olnud õigus pidada miinimumhindade kokkuleppe sõlmimist 1977. aasta keskel või samal ajal toimunud hindu puudutavaid keskustelusi tema osalemise alguseks rikkumises.

329 Komisjon väidab, et hageja osales 1977. aasta miinimumhindade kokkuleppes. Ta lisab siiski, et trahvi suurust määrates võttis ta arvesse, et "*while the infringement dated from mid-1977, the mechanism by which it was to operate was not completely established until about the beginning of 1979*" („kuigi rikkumine pärineb 1977. aasta algusest, pandi selle

rakendamismehhanism täielikult paika alles 1979. aasta alguses“) (otsus, punkt 105, viimane lõik).

330 Kohtu hinnangutest rikkumise tõendamise kohta järeldub, et hageja poolt väidetavalt toimepandud rikkumise kestus oli lühem, kui otsuses väidetakse, kuna rikkumine lõppes 1983. aasta septembri lõpus ja mitte novembris 1983.

331 Seetõttu tuleb hagejale määratud trahvi selles osas vähendada.

3. Rikkumise raskusaste

A Hageja roll

332 Hageja väidab, et komisjon liialdas väga suures ulatuses rolli, mida hageja rikkumises mängis, sest komisjon väidab valesti, et kuna hageja oli üks „suurest nelikust“, oli tal kõnealustes kokkulepetes keskne roll ning et kuna igaüks suurest nelikust juhtis kordamööda hinnaalgatusi, oli seetõttu ka Shell ebaseaduslike kokkulepete koostamise ja rakendamise juures üks „*leader*“ („juht“).

333 Mis puudutab otsuse punkti 68, milles viidatakse väidetavale „*common understanding*“ („üksteisemõistmisele“), milleni „suure neliku“ liikmed jõudsid, rõhutab hageja, et ICI teates, millele komisjon toetub (põhivastuväiteteatis, lisa 64) ei ole mingit märki nimetatud üksteisemõistmisest ja et ICI selgitas oma vastuses teabenõudele, millele viitab otsuse punkt 68, et see üksteisemõistmine tähendas "*recognition that if prices were to be increased, then the big four producers would have to give a strong lead, even at the expense of their own sales volumes*" („sedastamist, et kui hindu tõstetaks, siis peaksid neli suurtootjat tugevalt juhtima, kasvõi oma läbimüüginahku arvelt“). Hageja leiab, et see selgitus toetus arvamusele, et kui nende nelja tootja vahel kehtiks kompensatsiooniskeem, oleks neil kergem ennast võimalike sihthindadega siduda. Hageja ei olnud nõus sellisest kompensatsioonikokkulepest osa võtma (ja seda komisjon ka ei vaidlusta) ega ka muudes lepetes, mida ICI korraldas või kavatses korraldada. Ta lisab, et tema avaldused ECNis, et Shell'i ettevõtted võivad taotleda hinnatõusu, põhinesid iseseisval turuanalüüsil ega olnud seotud mingite ICI, Monte ega Hoechstiga sõlmitud kokkulepetega.

334 Hageja väitel selleks, et kõigest hoolimata toetada väidet, mille kohaselt püüdis „suur nelik“ jõuda teineteisemõistmiseni ja ühise lähenemisviisini põhistab komisjon seda väidet ühe ICI dokumendiga (põhivastuväiteteatis, lisa 87), mis ei ole „eelkohtumise“ protokoll vaid

dokumenteerib 1982. aasta oktoobris peetud keskustelusi, mille käigus arutati kvootide kompensatsiooniskeemi ja mis lõppesid tulemusteta. Komisjon toetub ka Shelli teatele 20. oktoobrist 1982 (põhivastuväiteteatis, lisa 100, erivastuväiteteatis, Shell, lisa 30), kuid tõlgendab seda valesti (teates kõigest käsitletakse turuseaduste toimimist ja öeldakse, et „suure neliku“ turuosa on 51 % ning see peaks aitama hindu stabiliseerida). Komisjon ei viidanud sellele dokumendile põhivastuväiteteatises väite toetuseks, mille kohaselt hageja oli „kartelli“ „direktoraadi“ liige, ega ka vähemtähtsa süüdistuse toetuseks, mille kohaselt Shell sõlmis 1982. aasta lõpus ülejäänud kolme „direktoraadi“ liikmega kokkuleppe hindade või kvootide suhtes. Vastuväiteteatis viitab sellele dokumendile ainult näitamaks, et kuigi Shelli ettevõtteid ei tahtnud ebamõistlikult range hinnapoliitika tõttu oma turuosast veelgi suuremas ulatuses loobuda, *„they were aware of target price levels and [allegedly] adopted their commercial policy to take account of them“* („nad olid teadlikud sihthindade tasemest ja (väidetavalt) arvestasid sellega oma kaubanduspoliitika väljakujundamisega.“) Hageja sõnul väidab komisjon nii ICI dokumendi kui ka Shelli 20. oktoobri 1982. a. teate osas, et ta ei teinud nende põhjal järeldust, et „suur nelik“ võttis omaks ühise lähenemisviisi vaid ainult tõdes, et kui nad oleksid ühise lähenemisviisi omaks võtnud, oleks sellest kasu olnud. Lõpuks viitab komisjon teadetele, mis väidetavalt käsitlevad „eelkohtumisi“ (põhivastuväiteteatis, lisad 64, 100, 101), mis hageja sõnul ei ole usaldusväärsed ja on vastuolus muude dokumentidega.

335 Hageja sõnul on asi kaugel sellest, et Shell oleks väidetava kartelli tegemisi orkestreerinud – vastupidi, Shelli firmad osalesid vaid vähesel määral ebaseaduslikes kokkulepetes, mis väidetavasti toimusid. Kuna Shelli ettevõtteid ei osalenud „juhtide“ ega „ekspertide“ koosolekutel, et võtnud nad ka aktiivselt osa katsetest rakendada kooskõlastatud hinnatõuse ega müügimahtude kooskõlastatud piiramisi. Nad ei tegutsenud „kliendijuhtidena“ vaid mängisid vaid vähemtähtsat rolli, mida komisjon trahvi määramisel arvesse ei võtnud. Hageja sõnul väidab komisjon oma Kohtule esitatud märkustes, et ta ei süüdistanud Shelli kõikides otsuse artikli 1 punktides a kuni e loetletud rikkumistes ja argumenteerib, et komisjonil pole õigust muuta Kohtu menetluse käigus otsuse resolutiivosas toodud väiteid, eriti olukorras, kus need väited olid peamiseks teguriks trahvi määramisel.

336 Hageja sõnul ei oleks trahv võinud olla rangem isegi siis, kui ta oleks tõepoolest osalenud kõigis otsuses loetletud rikkumistes.

337 Komisjoni sõnul näitavad dokumentaalsed tõendid, et 1977. aasta keskel alguse saanud kokkuleppeid orkestreeris „suur nelik“, et üks neist oli alati hinnatõusu eesotsas

(Shelli puhul toimus see 1981. a. veebruaris ja 1983. a. juulis) ning et alates 1982. a. septembrist sai "suur nelik" kokku "eelkohtumistel", mis toimusid alati päev enne „juhtide" koosolekut.

338 Komisjon meenutab, et hageja võttis osa kõikidest eelkohtumistest, millest komisjon on teadlik, ja et "suure neliku" vastuvõetud ühine seisukoht tõsta hindu oli seotud nende kohtumistega, mille vältel peetud keskustelud olid üsna konkreetse iseloomuga. Seetõttu leiab komisjon, et Shell võttis osa tegevusest, mis oli rikkumise tuumaks.

339 Komisjoni sõnul on selliseid dokumente, nagu Shelli ja ICI vahelise telefonivestluse märkmed (põhivastuväiteteatis, lisa 95) raske tõlgendada muul viisil, kui et „suure neliku“ vahel pidi olema kokkulepe vastutada turu eest ning seda kinnitab ka ICI olukord, milles ta ei saanud jätkata kartelli organiseerimist ilma Shelli osavõtuta.

340 Kohus märgib, et hageja osalemine „suure neliku“ eelkohtumistel on üks elemente, mille valguses tuleb hageja rolli rikkumises hinnata.

341 Selles osas näitab teade ICI, Shelli ja Monte kokkusaamise kohta 15. juunil 1981 (põhivastuväiteteatis, lisa 64b), et need tootjad otsisid üheskoos erinevad lahendusi turul esinevate raskuste ületamiseks. Samuti täpsustatakse ühe ICI töötaja koostatud teates "Sharing the pain" („Jagatud valu“), mis pärineb 1982. aasta teise poolaasta algusest (põhivastuväiteteatis, lisa 98), et kompensatsiooniskeemi rakendamine müügiimahtude piiramise eest "might provide useful elements for the understanding between the 'Big Four' " („võiks olla kasulik „suure neliku“ vahelise teineteisemõistmise tekkimisele“). Oma vastuses teabenõudele ütleb ICI selle dokumendi kohta (põhivastuväiteteatis, lisa 8) järgmist:

"The 'understanding' between the 'Big Four' was recognition that if the prices were to be increased then the 'Big Four' producers would have to give a strong lead, even at the expense of their own sales volume. It was thought that a 'Compensation Arrangement' between these four producers might have made it easier for them to contemplate the possibility of a commitment on 'Target Prices' ."

(„Suure neliku vaheline „teineteisemõistmine“ tähendas, et kui hindu tõstetaks, siis peaksid „suure neliku“ tootjad asuma tugevalt juhtima, ja tegema seda kasvõi oma müügiimahu hinnaga. „Suure neliku" meelest aitaks nende nelja ettevõtja vaheline „kokkulepe kompensatsioonide kohta“ neil ennast „sihthindadega“ siduda.“)

Need tõendusmaterjalid näitavad, et „suur nelik“ oli teadlik sellest rollist, mida nad pidid mängima algatustes, mille eesmärgiks oli hinnatõusu tagamine. Shelli siseteates oktoobrist 1982. a. (põhivastuväiteteatis, lisa 94) viidatakse veelkord „suure neliku“ hinnaalgatustele.

342 Kohus leiab, et nii ülaltoodud tõendite kui ka rikkumise tõendamise hinnangute põhjal on selge, et väljaarvatud 1981. aasta jaanuari-mai hinnaalgatuse alguse osas, on komisjon hinnanud hageja rolli rikkumistes õigesti ja et ka otsuse punktis 109 on märgitud, et trahvi määramisel ta arvestas selle rolliga.

343 Kohus leiab ka, et tõendatud faktid näitavad oma olemusliku tõsiduse tõttu – eriti hinna ja müügimahtudele sihtide seadmise osas – et hageja tegutsemine ei olnud põhjustatud läbimõtlematusest ega isegi hoolimatusest, väid oli ettekavatsetud.

344 Sellest järeldub, et trahvimäära tuleb vähendada selles osas, mis peegeldab hageja osalemist 1981. a. jaanuari-mai hinnaalgatuse algfaasis, kuid muus osas tuleb väide tagasi lükata.

B Väide, et majanduskriisi ei võetud piisavalt arvesse

345 Hageja väidab, et trahvimäära määramisel ei arvestanud komisjon piisavalt tootjate poolt kantud majandusliku kahjuga ja tegi seda viisil, mida pole võimalik hiljem kontrollida. Lisaks ei võtnud komisjon arvesse, et tootjatel polnud põhjust oletada, et konkurentsijõudude tavapärase toimimine võiks mõistliku aja jooksul taastada normaalse konkurentsitasakaalu turul. Hageja ei ole rahul komisjoni vastusega, et sellise asjaoluga arvestamine julgustab õigusvastast tegevust, sest siis võiks väita sama kõikide leevendavate asjaolude suhtes.

346 Komisjon vastab, et ta võttis trahvi määramisel leevendava asjaoluna arvesse, et kõnealused ettevõtted olid arvestatava perioodi vältel oma polüpropüleeniga seotud tegevustes kandnud olulist kahju, kuigi leiab, et konkurentsireeglite rikkumise eest trahvi määramisel ei ole ta kohustatud arvestama selles sektoris valitsevate ebasoodsate majandustingimustega. Väite kohta, et tootjatel polnud alust arvata, et tavapärased konkurentsiprotsessid võiksid mõistliku aja vältel taastada turul normaalse tasakaalu konkurentsiosas, leiab komisjon, et vajadus turu tervendamise järele ja selle võimatus lähitulevikus ei saa õigustada konkurentsireeglite rikkumist. Kui see poleks nii, kogeksid ettevõtted ülisuurt kiusatust reageerida konkurentsivastaste meetmetega rasketele olukordadele, kus valitseb eriti suur vajadus, et konkurentsiprotsess turgu tervendaks.

347 Kohus leiab, et selle väite hindamiseks tuleb kõigepealt uurida viisi, kuidas komisjon jõudis hagejale määratud trahvisummani.

348 Kõigepealt määratles komisjon kriteeriumid trahvide üldise taseme määramiseks ettevõtetele, kellele otsus oli adresseeritud (otsus, punkt 108) ja seejärel määratles kriteeriumid, et ettevõtetele määratud trahvid oleksid tasakaalus (otsus, punkt 109).

349 Kohus leiab, et otsuse punktis 108 toodud kriteeriumid õigustavad piisavalt otsuse adressaatidele määratud trahvide üldist taset. Selles osas tuleb erilist tähtsust omistada asutamislepingu artikli 85 lõike 1, ja eriti selle punktide a, b ja c sätete rikkumise selgele loomusele, mille tingimused olid teada polüpropüleenitootjatele, kes tegutsesid ettekavatsetult ja võimalikult salaja.

350 Kohus leiab ka, et otsuse punktis 109 nimetatud neli kriteeriumi on asjakohased ja piisavad, et saavutada tasakaal ettevõtetele määratavate trahvide vahel.

351 Selles kontekstis tuleb tõdeda, et komisjon ei olnud kohustatud eraldi välja tooma ega selgitama viisi, kuidas ta võttis arvesse erinevate tootjate poolt polüpropüleenisektoris kantud kahju, kuna see oli üks otsuse punktis 108 nimetatud teguritest, mille alusel komisjon määratles trahvide üldise taseme ja mida Kohus peab õigustatuks. Komisjon rõhutas otsuse punkti 108 viimases taandes, et ta arvestas sellega, et ettevõtted olid oma polüpropüleeniaris pika perioodi vältel kandnud olulist kahju, mis näitab mitte ainult seda, et komisjon arvestas nende kahjudega, vaid ka seda, et peale otsuse punktis 108 nimetatud aluste võttis komisjon trahvide üldise taseme määratlemisel arvesse ka sektoris valitsevaid ebasoodsaid majandustingimusi.

352 Seetõttu tuleb see hageja poolt esitatud vastuväide tagasi lükata.

C Rikkumise mõjude väidetav mittenõuetekohane arvestamine

353 Hageja väidab, et isegi kui mõned ettevõtted oleksid püüdnud tarbijatelt saada „sihthindadele“ vastavaid hindu, ei näita see, et tegelikkuses saavutatud hinnad oleksid nende püüdluste tõttu olnud oluliselt erinevad. Tegelikkuses määratles nii hinnataset kui müügimahtu 1977. kuni 1084. aastani turuprotsessid.

354 Hageja märgib, et ta esitas oma vastuses vastuväiteteatisele tõendid, et hinnad olid konkurentsivõimelisel tasemel. Shelli tehtud uuringutest ja võrdlustest on selge, et Shelli ettevõtete hinnad ühenduse turul olid pidevalt „sihthindadest“ madalamad, et nad olid alati

väga lähedal maailmaturu konkurentsihindadele, et Shelli ettevõtete hinnad Lääne-Euroopa turul olid keskmiselt madalamad kui ekspordihinnad ja lõpuks, et 1977. aasta algustest kuni 1982. aasta lõpuni olid USA turu keskmised hinnad peaaegu samad, mis Shell UK keskmised hinnad.

355 Hageja väidab, et kuigi komisjon ei vaidlustanud neid tõendeid haldusmenetluse üheski staadiumis, otsuses (ega ka Kohtule esitatud väidetes), ei võtnud ta nende tõsiasjade tagajärgi mingil moel arvesse. Komisjon siiski tõdeb otsuses (punkt 90), et väidetavatel ebaseaduslikel kokkulepetel oli „märkimisväärne mõju“. Komisjon ei selgita, kuidas tuleb mõista sõna „märkimisväärne“, kuid ajakirjandus on märkinud, et komisjoni hinnangul oli kartelli tulemusel toimunud hinnatõus suur (sõltuvalt perioodist 15-40%). Hageja järeldab, et komisjon kas jõudis sellise järelduseni ilma omapoolsete tõenditeta ja arvestamata Shelli poolt esitatud tõendeid, mis näitavad vastupidist, või on komisjon oma järelduse rajanud asjaoludel ja teguritel, mida otsus ei peegelda.

356 Hageja leiab, et selle küsimuse selgitamine on sedagi tähtsam, et komisjon kinnitas oma kolmeteistkümnendas konkurentsipoliitika aruandes (1983), et termoplastsete polümeeride (kaasaarvatud polüpropüleeni) sektoris valitseb aktiivne konkurents, mida eriti iseloomustab tootmisvõimsuste ülejääk, „mis viib intensiivse konkurentsini hindades“. Seepärast palub hageja Kohtul määrata uurimismeetmed, et komisjon avalikustaks aluse, mille põhjal ta hageja esitatud tõendid kõrvale lükkas ja esitaks ise dokumendid, mille alusel ta kartelli mõju hindas. Kui need alused ja dokumendid peaksid osutama ebapiisavateks, nagu kahtlustab hageja, võiks Kohus vajadusel tellida eksperdiarvamuse.

357 Hageja väidab, et kuna kartellil polnud mingit mõju, ei kannatanud ka tarbijad. Lisaks jättis komisjon tähelepanuta tootjate arvestatavad pingutused kulude vähendamiseks ja nende poolt kartelli perioodi vältel saavutatud tehnilise progressi.

358 Komisjon vastab, et otsuse punktides 90 ja 92 on piisavalt selgesti esitatud mõjud, mida kartell turule avaldas ja ta ei pea vastama eraldi igale argumendile, mida iga ettevõtte võib esitada. Tõendusmaterjal, millele komisjon toetus, on toodud otsuses. Nagu Kohus oma 11. detsembri 1986. a. määruses tões (Kohtuasi 212/86 R, ICI vs. Komisjon, lõiked 5-8, EKLiis ilmunud) ei võtnud komisjon arvesse muid tõendeid. Järelikult pole uurimismeetmeid ega eksperdiarvamust vaja.

359 Komisjon leiab, et tootjate vahel kokku leitud sihthinnad olid aluseks nende läbirääkimistele klientidega ja et sihthindade ja tegelike hindade vahel võis selgesti märga paralleelsust (otsus, tabel 9). Isegi kui sihthindade ja tegelike hindade vahel oli teatav vahe, mille põhjustasid turu tingimused (surve klientide poolt, toormaterjali hinna kõikumine, siseriiklikud hinnaregulatsioonid ja muu sarnane) õnnestus tootjatel siiski teataval määral tasandada hinnakõikumisi, mis oleks ilma kartellita toimunud ning kinnitada hinnatase, mis oli enamalt jaolt üsna lähedane sihthindadele. Aastatel, mil oli kasutusel ettevõtjate turuosade stabiliseerimiseks mõeldud süsteem vastasid ka enamike tootjate tarnete mahud kokkulepitud kvootidele või eesmärkidele.

360 Komisjon leiab, et kartellil oli turul oma mõju, kuid väidab ka, et trahvide määramisel võttis ta arvesse, et hinnaalgatused ei saavutanud täielikult soovitud eesmärke (otsus, punkt 108). Sellega tegi ta enam, kui oli kohustatud.

361 Esimese Astme Kohus märgib, et komisjon on eristanud kaht mõju, mille rikkumine tekitas. Esiteks esines asjaolu, et pärast sihthindade kokkuleppimist koosolekutel palusid kõik tootjad oma müügiosakondadel seda hinnataset rakendada; „sihthinnad” olid seega aluseks hinnaläbirääkimistel klientidega. Selle põhjal jõudis komisjon järeldusele, et käesoleval juhul näitasid tõendusmaterjalid, et kokkulepe ei avaldanud tegelikult märgatavat mõju konkurentsitingimustele (otsuse punkti 74 teine lõik viitega punktile 90). Teine mõju seisnes asjaolus, et eri klientidele kehtestatud hindade muutused vastavate hinnaalgatuste raames kehtestatud sihthindadega võrreldes olid kooskõlas ICI ja teiste tootjate ruumidest leitud, hinnaalgatuste rakendamist käsitletud dokumentides esitatud ülevaadetega (otsuse punkti 74 kuues lõik).

362 Esimest laadi mõju on komisjon tõendanud õiguslikult piisavalt paljude hinnajuhistega, mille eri tootjad on välja andnud ja mis on kooskõlas nii üksteisega kui ka koosolekutel kehtestatud sihthindadega, mille eesmärk oli ilmselgelt olla aluseks klientidega peetavatel hinnaläbirääkimistel.

363 Seoses teist laadi mõjuga ei olnud komisjonil põhjust kahelda koosolekutel tootjate endi läbiviidud analüüsi täpsuses (vt eelkõige 21. septembri, 6. oktoobri, 2. novembri ja 2. detsembri 1982. aasta koosolekute teateid, põhivastuväiteteatis, lisad 30–33). Need näitavad, et koosolekutel kehtestatud sihthinnad saavutati turul suures osas ning et isegi kui Coopers & Lybrandi audit ja teatavate tootjate tellitud majandusuuringud pidid tõendama, et koosolekutel tootjate endi tehtud analüüsid olid valed, ei aita see asjaolu kaasa trahvi vähendamisele, sest

komisjon on osutanud otsuse punkti 108 viimases taandes, et ta võttis karistuste vähendamisel arvesse asjaolu, et hinnaalgatused üldiselt ei olnud oma eesmärki täielikult saavutanud ning et viimase abinõuna ei olnud võetud piiravaid meetmeid, et tagada kvootide või muude meetmete järgimine.

364 Et otsuse põhjendusi seoses trahvisummade määramisega tuleb lugeda koos otsuse teiste põhjendustega, tuleb teha järeldus, et komisjon tegi õigesti, kui võttis esimest laadi mõju täielikult arvesse ning teist laadi mõju piiratust arvesse. Seoses sellega tuleb märkida, et hageja ei ole osutanud, mil viisil ei ole teist laadi mõju piiratust võetud arvesse trahvisummade vähendamisel.

365 Lisaks leiab Kohus, et pärast otsuse langetamist pressile tehtud avaldusi, mille kohaselt tõusis üldine hinnatase rikkumise tulemusel 15-50%, ei pea selles kontekstis arvestama, sest need on vastuolus otsuses esitatud põhjendustega. Sellepärast ei saa neid kasutada muuks otstarbeks, kui tõendamaks, et otsus põhineb muudel, kui otsuses nimetatud alustel, mis tähendaks võimu väärkasutust (vt. eelpool tsiteeritud Euroopa Kohtu määrus 11. detsembrist 1986 kohtuasjas 212/86 R, ICI vs komisjon, paragrahvid 11-16). Kohus on oma täielikku pädevust rakendades leidnud, et trahvide üldine tase on otsuse põhjendust arvestades õigustatud (punkt 108, lugedes koos otsuse kõikide põhjendustega). Järelikult ei saa selles asjas olla küsimust võimu väärkasutusest.

366 Seetõttu tuleb hageja vastuväide tagasi lükata.

D. Varasemate rikkumiste puudumine

367 Hageja kaebab, et komisjon ei arvestanud asjaoluga, et teisiti kui teisi tootjaid, pole Shell'i kunagi varem süüdistatud ühenduse konkurentsiseaduste rikkumises.

368 Komisjon märgib, et tal pole õiguslikku kohustust määrata kõrgemaid trahve neile ettevõtjatele, keda on konkurentsiseaduste rikkumise eest varem vastutusele võetud.

369 Esimese Astme Kohus sedastab, et asjaolu, et komisjon on juba varem tunnistanud ettevõtja süüdi konkurentsieeskirjade rikkumises ja teda selle rikkumise eest karistanud, võib käsitada raskendava asjaoluna selle ettevõtja vastu, kuid varasemate rikkumiste puudumine on tavapärane asjaolu, mida komisjon ei pea arvesse võtma leevendava asjaoluna, eriti kuna käesolev juhtum hõlmab EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 eriti selget rikkumist.

370 Seetõttu tuleb see väide tagasi lükata.

371 Kõigest eelöeldust järeldub, et hagejale määratud trahvi tuleb vähendada 10% võrra esiteks kuna leiti, et hageja poolt ühenduse konkurentsiseaduste rikkumine oli lühem ja teiseks kuna ta ei olnud nii tõsine, kuna hageja ei võtnud osa 1981. aasta jaanuari-mai alguse hinnaalgatusest.

Suulise menetluse uuendamine

372 Komisjoni ütluste tõttu kohtuasjades T-79/89, T-84/89 kuni T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89 ning samuti pärast nendes asjades otsuse langetamist komisjoni poolt pressile 28. veebruaril 1982. a. tehtud avalduse tõttu palus hageja Euroopa Kohtu kantseleile 6. märtsil 1992 esitatud kirjas Kohtul uuendada suuline menetlus ja algatada uurimistoimingud.

373 Pärast veelkordset kohtujuristi arvamuse ärakuulamist leiab Kohus, et suulise menetluse uuendamiseks ja hageja soovitud uurimistoimingute määramiseks vastavalt kodukorra artiklile 62 puudub vajadus.

374 Tuleb tõdeda, et eelmainitud kohtuasjades antud kohtuotsus (otsus, mis anti 27. veebruaril 1992. kohtuasjades T-79/89, T-84/89 kuni T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89 BASF ja teised vs komisjon EKL1992, II-315) ei õigusta iseenesest käeolevas kohtuasjas suulise menetluse uuendamist. Kohus märgib, et meedet, millest on teatatud ja mis on avaldatud, tuleb pidada kehtivaks. Seepärast peab isik, kes väidab, et meede on vormiliselt kehtetu või õigustühine, esitama Kohtule põhjendused, mis võimaldaksid korralikult teada antud ja avaldatud meedet uuesti uurimise alla võtta. Antud kohtuasjas ei ole hagejad esitanud mingeid tõendeid selle kohta, et komisjon kui kolleegium ei ole teada antud ja avaldatud meedet heaks kiitnud ja vastu võtnud. Iseäranis – ja erinevalt PVC kohtuasjadest (kohtuotsus eelpool tsiteeritud kohtuasjades T-79/89, T-84/89 kuni T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89, paragrahv 32 ja järgnevad paragrahvid) – ei ole hagejad käesolevas asjas esitanud mingeid tõendeid, et oleks rikutud põhimõtet, mille kohaselt ei saa muuta otsust tagasiulatuvalt, muutes otsuse teksti pärast seda volinike kolleegiumi koosolekut, kus see otsus vastu võeti.

Kohtukulud

375 Vastavalt Esimese Astme Kohtu Kodukorra artikli 87 lõikele 2 tuleb kohtukulud sisse nõuda poolelt, kelle kahjuks otsus on tehtud, kui pool, kelle kasuks otsus tehti, on seda oma avaldustes taotlenud. Kuid artikli 87 lõike 3 kohaselt kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks, võib Esimese Astme Kohus otsustada kulude jaotuse või jätta kummagi poolekohtukulud tema enda kanda. Kuna hagi rahuldati osaliselt ja mõlemad pooled nõuavad, et teine pool tasuks kohtukulud, tasub hageja lisaks oma kohtukuludele kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest ja komisjon tasub ühe kolmandiku oma kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda)

otsustab:

1. Annulleerida komisjoni 23. aprilli 1986. a. otsuse (IV/31.149 - Polüpropüleen, EÜT L 230, lk. 1) artikli 1 selles osas, milles väidetakse, et Shell:

- osales rikkumises pärast 1983. a. septembrit;
- võttis osa 1981. a. jaanuari-mai hinnaalgatuses;

2. Kinnitada hagejale otsuse artiklis 3 määratud trahvi suuruseks 8 100 000 eküüd ehk 5 222 855.70 Briti naela;

3. Ülejäänud osas lükata hagi tagasi;

4. Määrab, et hageja tasub oma enda kohtukulud ja kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest ning komisjon tasub ülejäänud ühe kolmandiku oma kohtukuludest.

Cruz

Vilaça

Schintgen

Edward

Kirschner

Lenaerts

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. märtsil 1992 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

H. Jung J.

L. Cruz Vilaça